

139815

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KİTLE TURİZMİNİN
TÜRKİYE KIYI ALANLARINA ETKİLERİ :
ALANYA-GAZİPAŞA KIYI BANDI**

-139815-

Mimar Filiz SUN

**FBE Mimarlık Ana Bilim Dalı Bina Araştırma ve Planlama Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Tülin GÖRGÜLÜ (Y.T.Ü.)

Tulungorgulu

Prof. Dr. Ayfer ATTUĞ *Ayfer*

Doç. Dr. İcral DİNÇER *icraldincer*

İSTANBUL, 2003

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ	V
ÇİZELGE LİSTESİ	VI
ŞEKİL LİSTESİ	VII
ÖNSÖZ	IX
ÖZET	X
ABSTRACT	XI
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı ve Kapsamı	1
1.2 Tezin Yöntemi	2
2. TURİZM KAVRAMI ve GELİŞİMİ	3
2.1 Tatil, Seyahat, Turizm ve Turist Kavramları	3
2.1.1 Tatil Kavramı	3
2.1.2 Seyahat, Turizm Kavramları	3
2.1.3 Turist Kavramı	8
2.2 Turizmin Tarihsel Gelişim Süreci	10
2.2.1 18. Yüzyıla Kadar İnsanların Yer Değiştirme (Seyahat) Alışkanlıkları	10
2.2.2 18. Yüzyıl Başından 19 Yüzyıla Kadar Olan Dönemde Turizm Olgusunun Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	11
2.2.3 19. Yüzyıl Ortasından Birinci Dünya Savaşı'na Kadar Turizm	13
2.2.4 Günümüze Kadar Turizm Olgusunun Gelişimi	15
2.2.5 Günümüzde Turizm Olgusu ve Alternatif Turizm	16
2.3 Turizm Olgusunun Gelişimini Sağlayan Etkenler	20
2.3.1 Dünya'da Turizm Olgusunun Gelişimini Sağlayan Etkenler	20
2.3.2 Türkiye'de Turizm Olgusunun Gelişimini Sağlayan Etkenler	23
3. KİTLE TURİZMİ	24
3.1 Kitle Turizmi Kavramı ve Özellikleri	24
3.2 Kitle Turizmde Turist Profili	25
3.3 Türkiye'de Kitle Turizminin Durumu	26
3.4 Kitle Turizminin Gelişim Sürecinin Rakamsal Analizi	29
3.4.1 Dünya'da Kitle Turizminin Gelişim Sürecinin Rakamsal Analizi	29
3.4.2 Türkiye'de Kitle Turizminin Gelişim Sürecinin Rakamsal Analizi	34
4. KIYI ALANLARI YÖNETİMİ ve UYGULAMALARI	38
4.1 Türkiye'de Uygulanan Turizm Politikaları	38
4.1.1 Planlı Dönem Öncesi Turizm Politikaları	38
4.1.2 Planlı Dönemde İzlenen Turizm Politikaları	38

4.1.2.1 Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (1963-1967).....	40
4.1.2.2 İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (1968-1972)	41
4.1.2.3 Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (1968-1972)	42
4.1.2.4 Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (1979-1984).....	43
4.1.2.5 Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (1985-1989)	43
4.1.2.6 Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (1990-1994).....	44
4.1.2.7 Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (1995-2000)	45
4.1.2.8 Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (2001-2005).....	47
4.2 Türkiye’de Kıyı Alanları Yönetimi	51
4.2.1 Kıyı Kavramı ve Kıyı ile İlgili Tanımlar	51
4.2.2 Türkiye’de Kıyı Kanunu	52
4.2.3 Türkiye’deki Kıyı Kullanımı İle İlgili Yasalar ve Bu Yasaların Kıyılardaki Turistik Yapılaşmaya Etkileri Hakkındaki Değerlendirmeler	54
5. TÜRKİYE’DE KİTLE TURİZMİNİN ETKİSİYLE KIYI ALANLARINDA MEYDANA GELEN DEĞİŞMELER	56
5.1 Türkiye’de Uygulanmış ve Uygulanmakta Olan Kıyı İle İlgili Projeler	56
5.1.1 Güney Antalya Gelişim Projesi	60
5.1.2 Side Turizm Yerleşme Projesi.....	60
5.1.3 Akdeniz – Ege Turizm Altyapısı Kıyı Yönetimi Projesi (ATAK)	61
5.1.4 Mavi Bayrak Projesi.....	62
5.2 Halihazırda Türkiye’deki Kıyı Alanlarının Kullanımı ve Bugünkü Durumu.....	63
5.2.1 Marmara Denizi Kıyıları’nın Bugünkü Durumu	64
5.2.2 Karadeniz Kıyıları’nın Bugünkü Durumu	65
5.2.3 Ege Denizi Kıyıların Bugünkü Durumu	65
5.2.4 Akdeniz Kıyıların Bugünkü Durumu.....	66
6. KİTLE TURİZMİNİN ALANYA KENTİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ ve ÖRNEK OLARAK SEÇİLEN ALANYA-GAZİPAŞA KIYI BANDINDAKİ YAPISAL GELİŞİMİN İNCELENMESİ.....	68
6.1 Kitle Turizmde Turizm Yapı Tipleri ve Özellikleri.....	68
6.2 Alanya Kentinin İncelenmesi	71
6.2.1 Kentin Genel Özellikleri.....	71
6.2.1 Kentin Tarihi Özellikleri.....	72
6.2.3 Alanya Kentinin Gelişimi ve Bugünkü Durumu	75
6.2.4 Alanya-Gazipaşa Kıyı Bandının Yapısal Analizi	94
7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER.....	106
KAYNAKLAR	108
EKLER	112
Ek1 Dünya Turizminin Turist Varışlarına Göre Bölgesel Durumu	113
Ek2 Gelen Turist Sayısına Göre Dünyanın Önde Gelen Ülkeleri	113
Ek3 Turizm Gelirlerine Göre Dünyanın Önde Gelen Ülkeleri.....	114
Ek4 Türkiye’ye Gelen Yabancı Sayısı ve Dünya Turizm Har. İçindeki Yüzde Payı	114
Ek5 Turist Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı	115

Ek6	Turizm Gelirlerinin Yıllara Göre Değişimi	115
Ek7	Türkiye'nin Dünya ve Avrupa Turizmi İçindeki Yeri.....	116
Ek8	Yabancı Sermaye İzinlerinin AT Ülkelerine Göre Dağılımı	116
Ek9	Türkiye'ye Gelen Turistlerin Dünyadaki Bölgelere Göre Dağılımı.....	117
Ek10	Türk Turizm Sektöründe Yabancı Sermaye İzinleri	117
ÖZGEÇMİŞ.....		118

KISALTMA LİSTESİ

AIENT	Association International d'Experts Scientifiques du Tourisme
DTÖ	Dünya Turizm Örgütü
WTO	World Tourism Organisation (Dünya Turizm Örgütü)
OECD	İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı
MAİ	Çok Taraflı Yatırım Anlaşması
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
AT	Avrupa Topluluğu
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
ATAK	Akdeniz-Ege Turizm Altyapısı ve Kıyı Yönetimi Projesi
TUSAP	Turizm Sektörü Ana Planı
GAÇ	Güney Anadolu Projesi
FEED	Avrupa Çevre Eğitim Vakfı
GATGP	Güney Antalya Geliştirme Projesi
ALTID	Asian Land Transport Infrastructure Development
*	Bir yıldızlı
**	İki yıldızlı
***	Üç yıldızlı
****	Dört yıldızlı

ÇİZELGE LİSTESİ

	sayfa
Çizelge 1.1 Dünya Turizm Örgütü Seyahat Edenler Sınıflaması.....	9
Çizelge 2.1 Avrupa'daki Bazı Kaplıca Merkezlerindeki Ziyaretçi Sayıları.....	12
Çizelge 3.1 Yıllara Göre Turist Sayısı ve Turizm Gelirlerindeki Değişimler.....	30
Çizelge 3.2 Uluslararası Turizm Kazançları.....	32
Çizelge 3.3 2020 Yılında Ençok Turist Alacak Ülkeler.....	33
Çizelge 3.4 Turistik Kapasite Yönünden Türkiye-İspanya Karşılaştırması	34
Çizelge 3.5 Turizm Bakanlığı Konaklama Tesisleri.....	35
Çizelge 3.6 Turist Sayısı ve Turizm Gelirlerinin Aylara Göre Dağılımı	36
Çizelge 3.7 Turizm Gelirlerinin GSMH, Döviz ve İhracat Gelirleri İçindeki Payı	37
Çizelge 4.1 Planlı Dönemlerde Dış Turizm Gelir-Gider Dengesi ve Turist Sayısındaki Gelişmeler-1 (1963-1990)	39
Çizelge 4.2 Planlı Dönemlerde Dış Turizm Gelir-Gider Dengesi ve Turist Sayısındaki Gelişmeler-2 (1963-1990)	40
Çizelge 6.1 1960-1975 yılları arasında Alanya'da yapılmış olan turizm tesisleri analizi	82
Çizelge 6.2 Alanya Kenti-Türkiye Geneli Turizm Yapılaşması Analizi.....	83
Çizelge 6.3 Günümüzde Alanya Kenti Turizm Yapılaşması Analizi.....	84
Çizelge 6.4 Alanya kenti yıllara göre turizm yapılaşması analizi	85
Çizelge 6.5 Alanya kenti yıllara göre turizm yapılaşması analizi	86
Çizelge 6.6 Alanya kenti yıllara göre turizm yapılaşması analizi	87
Çizelge 6.7 Alanya-Gazipaşa arası kıyı bandı otel listesi	104

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 5.1	Antalya Çevresi Turizm Yatırım Alanları Bölgeleme Anahtar Paftası.....	58
Şekil 5.2	Muğla Kıyı Bandı Turizm Yatırım Alanları Bölgeleme Anahtar Paftası	59
Şekil 6.1	Grand Prestige.....	68
Şekil 6.2	Korumar Otel	68
Şekil 6.3	Palmiye Turistik Tesisleri.....	69
Şekil 6.4	Alanya Kentinin Konumu	71
Şekil 6.5	Alanya Kenti ve Çevresi.....	72
Şekil 6.6	Kızıl Kule	74
Şekil 6.7	Alanya Kalesi	74
Şekil 6.8	Selçuklu Tersanesi	74
Şekil 6.9	1937 Yılında Antalya Kentinin Genel Görünümü	75
Şekil 6.10	1947 Yılında Antalya Kentinin Genel Görünümü	76
Şekil 6.11	1957 Yılında Antalya Kentinin Genel Görünümü.....	76
Şekil 6.12	1980 Öncesi Dönemde Alanya Kentinin Genel Görünümü	76
Şekil 6.13	1957 Yılında Alanya Kentinin Genel Görünümü	77
Şekil 6.14	1980’li Yılların Sonlarına Doğru Alanya Kentinin Genel Görünümü	80
Şekil 6.15	Günümüzde Alanya Kentinin Genel Görünümü	80
Şekil 6.16	Kent Merkezinden (Atatürk Caddesi) Bir Görünüm	88
Şekil 6.17	Günümüzde Alanya Kentinin Batı Kıyısının Genel Görünümü	88
Şekil 6.18	Günümüzde Alanya Kentinin Doğu Kıyısının Genel Görünümü	88
Şekil 6.19	Alanya Kent Merkezi ve Çevresi Turistik Yapılar Haritası.....	89
Şekil 6.20	Alanya Kenti Genel Yerleşim Planı.....	89
Şekil 6.21	Sultan Sipahi Otel.....	90
Şekil 6.22	Sara Hotel	90
Şekil 6.23	Grand Zaman Otel.....	90
Şekil 6.24	Hotel Euro.....	91
Şekil 6.25	Alaiye Hotel.....	91
Şekil 6.26	Hotel Kleopatra Princess	92
Şekil 6.27	Azak Beach Hotel	92
Şekil 6.28	Hotel Elysee Beach	92
Şekil 6.29	Havana Beach Hotel	93
Şekil 6.30	Plaza Otel	93
Şekil 6.31	Alanya Kenti Doğu Kıyısından Bir Görünüm.....	94
Şekil 6.32	Alanya Kenti Doğu Kıyısı Genel Yeleşim Planı.....	94
Şekil 6.33	Alanya Kenti Doğusu 1 No.lu Bölge Yerleşim Planı	94
Şekil 6.34	Alanya Kenti Doğusu 2 No.lu Bölge Yerleşim Planı	94
Şekil 6.35	Alanya Kenti Doğusu 3 No.lu Bölge Yerleşim Planı	94
Şekil 6.36	Alanya Kenti Doğusu 4 No.lu Bölge Yerleşim Planı	94
Şekil 6.37	Atilla Otel	95
Şekil 6.38	Büyük Otel	95
Şekil 6.39	Bulut Otel	95
Şekil 6.40	Anılğan Otel.....	96
Şekil 6.41	International Otel	96
Şekil 6.42	Hotel Aytur.....	96
Şekil 6.43	Hotel Wien	97
Şekil 6.44	Rosella.....	97
Şekil 6.45	Elysee Hotel	97
Şekil 6.46	Parador	98
Şekil 6.47	Gold Hotel.....	98

Şekil 6.48	Aytap Hotel	98
Şekil 6.49	Hotel Ananas Vista	99
Şekil 6.50	Hotel Blue Sky	99
Şekil 6.51	Alanya-Gazipaşa Arası Turizm Yapılaşma Haritası	99
Şekil 6.52	Krizantem Hotel	100
Şekil 6.53	Krizantem Hotel	100
Şekil 6.54	Almira Family Otel	100
Şekil 6.55	Club Hotel Surf	101
Şekil 6.56	Hamburg Otel	101
Şekil 6.57	Sun-Demirağ Apart Otel	101
Şekil 6.58	Hotel Katya	102
Şekil 6.59	Hotel Türkmen	102
Şekil 6.60	Minerva Hotel	102
Şekil 6.61	Hotel Sarıtaş	103
Şekil 6.62	Grand Uysal Apart Otel-Grand Kaptan Otel	103
Şekil 6.63	İberostar Club Alantur	103

ÖNSÖZ

Tez çalışmam süresince her yönden destek ve yardımlarını yanımda hissettiğim danışman hocam sayın Doç. Dr. Tülin Görgülü'ye, Alanya Kenti'ndeki çalışmalarında sağladıkları yardımlardan ve gösterdikleri anlayıştan ötürü başta Alanya Belediye Başkanı sayın Hasan Sipahioğlu'na olmak üzere, Y.T.Ü araştırma görevlisi sayın Nimet Hacıkura'ya, ALTAV Vakfı Başkanı sayın Faruk Koçak'a, Alanya Belediyesi çalışanlarından sayın Tunahan Toksöz'e ve diğer çalışanlarına, gösterdikleri anlayıştan ve katkılarından dolayı Proje Müdürüm olan sayın Yük. Mim. Müh. Gürel Babayiğit'e ve Mimar Sevil Kumbasar'a, fikirleri ile beni yönlendiren çalışma arkadaşlarıma ve özellikle Özlem Köse'ye, bu çalışma süresince manevi desteklerini hep yanımda hissettiğim aileme ve nişanım Gökhan Kuzu'ya teşekkür ederim.

ÖZET

1980’li yıllardan günümüze Türkiye’de ve Dünya’da kitle turizmi hızlı bir gelişme göstermiş, bu gelişmeye paralel olarak kıyı bölgelerimizde ve turizm yapılarımızda önemli değişimler meydana gelmiştir. Yoğun ve yorucu bir tempoda çalışan insan toplulukları dinlenebilecekleri ve deniz-güneş-kum üçlüsünden maksimum düzeyde faydalanabilecekleri tatil alanları arayışına girmiştir. Kitleler halinde seyahat eden bu yeni tip turist gruplarının artan taleplerini karşılayacak çok büyük ölçekli yeni yapılar (tatil köyleri, oteller, vb.) yapılmaya başlanmıştır. Türkiye’de bu artan turizm potansiyelinden en üst düzeyde faydalanmayı hedeflemiş, kalkınma planlarında bu amaca yönelik hedefler saptanmıştır. Bunun sonucu olarak kıyılarımız büyük bir hızla yapılaşmaya başlamış; herbiri kendine özel bağımsız yapılar yanyana gelerek uyumsuz ve nitelsiz bir görünüm oluşturmuştur.

Birinci bölümde; tez çalışmasının amaç, kapsam ve yöntemi tanımlanmıştır.

İkinci bölümde; turizm kavramları (tatil, seyahat, turizm ve turist) açıklanmış, turizmin gelişim süreci dönemler halinde incelenmiş ve bu gelişimi sağlayan etkenler maddeler halinde ortaya konmuştur.

Üçüncü bölümde; kitle turizmi kavramı ele alınmış, Dünya’daki ve Türkiye’deki gelişimi ve bugünkü durumu tüm yönleriyle incelenmiştir.

Dördüncü bölümde; kıyı alanları ve yönetimiyle ilgili konulara açıklık getirilmiş, kıyı kanunu, turizm politikaları ve kanunun turistik yapılaşmaya etkileri ele alınmıştır.

Beşinci bölümde; kıyı ile ilgili projeler ve kıyıların bugünkü durumları incelenerek, kitle turizminin etkisiyle kıyı alanlarında meydana gelen değişimler ortaya konmuştur.

Altıncı bölümde; Alanya kenti örneği kapsamında kitle turizminin gelişimi ile paralel olarak kentteki ve turizm yapılarındaki değişim incelenmiş ve Alanya-Gazipaşa kıyı bandındaki yapılaşma yerleşim planları ve fotoğraflarla ortaya konmuştur.

Yedinci bölümde; tüm bu çalışmalar ışığında kitle turizminin olumlu ve olumsuz etkileri sıralanmış, sonuç ve değerlendirmeler yapılmış, çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler : Kitle turizmi, Kıyı alanları, Turizm yapılaşması, Mimari doku, Alanya kenti

ABSTRACT

Mass tourism has been developing all around the world and also this development has been seen in Turkey since 1980. Related with the development of mass tourism, important changes have been seen in the Turkish coastal areas and tourism buildings. The Turkish coastline has become saturated with these buildings.

People who are working in hard conditions started to seek holiday places including sea, sun and sand. Generally they take their holiday between July and October and because of this situation, tourist average is decreasing in these months. In order to compensate for these demands, many holiday villages and hotels are starting to be built in world, including Turkey. Our five year development plans are aimed at improving these developments but unfortunately as a result of politics, the plans have become distorted. The Turkish coastal have become full of huge buildings.

The aim of this thesis is to present the mass tourism and its development period all over the world and in Turkey since 1980. It will also explain its effects on Turkey's coastal areas and tourism buildings with the help of Alanya city.

In the First Part; purpose, scope and the method of the dissertation study are defined.

In the Second Part; definitions and information about tourism (holiday, trip, tourism and tourist), historical tourism development from the 18.th century, today's different tourism behaviours and the causes of tourism developments are explained.

In the Third Part; mass tourism conception and development of mass tourism in the world and Turkey was searched by numbers.

In the Fourth Part; Turkey's tourism politics, in unplanned and planned turns, also coastal laws and other laws related with coastal areas are explained.

In the Fifth Part; changes of Turkey's coastal areas and tourism buildings were studied and many examples of these buildings were described.

In the sixth part; development of mass tourism and its effects were re-searched using Alanya city and the coastal area between Alanya-Gazipaşa as case studies.

In the seventh Part; the research results and evaluations were outlined.

Key words : Mass tourism, coastal areas, tourism construction, architectural texture, Alanya city

1. GİRİŞ

1.1 Tezin Amacı ve Kapsamı

Çok geniş turistik imkanları bulunan Türkiye, kitle turizmi potansiyelinden yararlanmayı hedef olarak belirlemiş, kalkınma planlarını ve diğer çalışmalarını bu hedeften hareketle hazırlamıştır. Gereken tüm çalışmalar yapılmadan, yeterli projeler hazırlanmadan ve hatta projesiz gelişen kıyı kentleri günümüzde birbirine yabancı, hantal yapılarla dolmuş durumdadır. Kıyı kentlerinin altyapı sorunları tam olarak çözülememiş, üstyapıda pek çok aksaklıklar meydana gelmiştir. Kitle turizmine yönelen Türkiye’de kuşkusuz bu turizm kolunun ayrılmaz parçaları deniz-güneş ve kuma sahip olan alanlar, süratle bozulmaya başlamıştır.

Tezin amacı; kitle turizmi kavramına açıklık getirmek, Türkiye’de kitle turizminin gelişiminin nedenlerini, gelişim sürecini ve sonuçlarını incelemek, bu faktörlere bağlı olarak kıyı alanlarındaki değişimi bölgesel anlamda ele almak, turizm ve kıyı politikaları doğrultusunda hazırlanmış olan projeleri ve turizm yapılaşmasına etkilerini açıklamak ve tüm bu teorik çalışmaları Alanya-Gazipaşa kıyı bandı örneği üzerinde ortaya koymaktır.

Tez içerisinde turizm, kıyı alanları, kitle turizmi ve kitle turizmine yönelik turizm yapıları kavramlarına değinilmiş, kalkınma planları ve kıyı yasaları incelenerek Türkiye’deki gelişim sürecine ışık tutulmaya çalışılmıştır. Kıyı bölgelerimiz ayrı ayrı incelenmiş ve son bölümde Alanya kenti ele alınarak kıyı alanlarındaki bozulma ve turistik yapılaşma gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

1.2 Tezin Yöntemi

Tezin hazırlanmasında öncelikli olarak literatür taraması yapılmıştır. Turizm, seyahat ve turist kavramları ile ilgili tanım ve açıklamalar araştırılmıştır. Tezin konusu olarak seçilen 'kitle turizmi' kavramının gelişimine açıklık getirmek amacı ile turizmin tarihsel gelişim süreci araştırılmış ve dönemsel bazda ortaya konmuştur. Kitle turizmi kavramının özelliklerinin net olarak ortaya konabilmesi için turizmin gelişim süreci dünyada ve Türkiye'de olmak üzere iki kategori altında rakamlarla açıklanmıştır. Bu bölümde; Türkiye'deki tesis ve yatak sayısındaki seneler itibariyle olan hızlı artış kolayca görülebilmektedir. Daha sonra kitle turizminin bu gelişimini destekleyen ülkemizdeki politikalar incelenmiş ve konu ile ilgili olan olan turizm politikaları ve kıyı yasaları ortaya konmuştur. Bu açıklamalardan sonra, kitle turizminin ayrılmaz bir parçası olan turizm yapıları ve gelişim süreçleri incelenmiş, tezin ilk sayfalarından itibaren sözü edilen kıyı alanlarındaki kitlesel yoğunluk ve çarpıklık ele alınmış ve bölgeler bazında kıyı alanları incelenerek günümüz turizm yapılaşmasının durumu ortaya konmuştur.

Tezin örnek alan çalışmasında, yetkili makamlarla (Alanya Belediyesi, ALTİD, ALTAV, sayın Nimet Hacıkura...) görüşülerek gerekli bilgiler alınmış ve dökümanlar (haritalar, Alanya hakkında yazılar ve fotoğraflar) toplanmıştır. Bunun yanısıra kent merkezi ve kıyı bandı gezilerek tespitler ve fotoğraflama çalışması yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda; Alanya kentinin gelişim süreci ve bugünkü durumu belge ve fotoğraflarla ortaya konmuştur.

Tezin son bölümünde ise; genel bir değerlendirme yapılmış ve sonuçlar ortaya konmuştur.

2. TURİZM KAVRAMI VE GELİŞİMİ

2.1 Tatil, Seyahat, Turizm ve Turist Kavramları

2.1.1 Tatil Kavramı

Tatil kavramının kökeni oldukça eski tarihlere dayanmaktadır. İster tek tanrılı ister çok tanrılı olsun bütün dinler bazı günleri kutsal kabul etmiş ve bu günlerde çeşitli ayinler, kutlamalar yapmışlardır. Putperestlik dönemlerinde yapılan bu tür festivallerde yaz, kış, sonbahar ve ilkbahar gibi doğal değişimler kutlanırdı. Günümüzde de batı ülkelerinde Christmas ve Paskalya gibi dini olaylar pek çok Hristiyan tarafından kutlanmaktadır. İngiltere’de Shrove-Tide, Fransa’da Mardi Gras ve Almanya’da Fastendienstag, putperest (pagan) dönemindeki, kışın bitişini ve dünyaya yeni bir yaşamın gelişini kutlayan festivallerin uzantılarıdır.

Avrupa’da Hristiyan azizleri günleri Ortaçağ’da birkaç gün süren panayırlarla kutlanırdı (Londra’daki St-Bartholomew’s panayırı ve Oxford’daki St. Gile’s panayırı gibi). Bu panayırılar insanlar için yalnızca tatil değil, aynı zamanda önemli ticari olaylardı. Burada eşyalar alınır-satılır, eleman bulunurdu. Bu olaylar günümüz ticaret fuar ve sergilerinin öncüleri olmuşlardır. (Mills, 1983)

2.1.2 Seyahat, Turizm Kavramları

İlk çağlardan beri insanlar çeşitli nedenlerle yer değiştirmişlerdir. Bunun amacı genelde merak, yeni yerler görme isteği ve ticari eylemlerdir. Bir yerden bir yere gitme faaliyetlerinin tümü seyahat olarak adlandırılır. Eski çağlarda zor, tehlikeli ve uzun zamanlarda gerçekleştirilen bir eylem olan seyahat, günümüzde ulaşım araçlarının gelişmesi ile herkesin dilediği zaman yapabildiği bir faaliyet haline gelmiştir. Bu da insanların daha sık ve daha çeşitli nedenlerle seyahat edebilmelerini sağlamıştır. Günümüzde insanlar yukardaki nedenlere ek olarak tatil, dinlenme, eğlenme amaçlı da seyahat etmekte ve yapılan bu eylemler turizm kavramı içinde yer almaktadır.

Turizm olayının yavaş yavaş belirgin hale gelmeye başlaması XVIII. yüzyılın son otuz yılında Avrupa’nın bazı bölgelerinde görülmüştür. Kısa sürede bazı basit köy yerleşimleri, sayfiye ve transit geçiş yerlerine dönüşmüştür. Ayrıca; özellikle İsviçre’de, XIX. yüzyılın hemen başlarında, demiryolunun etkisiyle eski konaklama tesislerinin otel haline getirilmesi ile bir konaklama endüstrisi doğmuştur. (Toskay, 1983)

19.yy sonlarından itibaren tüm dönemlerde turizm kavramını belirlemek amacıyla çalışmalar yapılmış ve her dönemde konuya farklı bakış açılarından yaklaşılmıştır. Bu da çok çeşitli 'turizm' tanımlarının doğmasına yol açmıştır.

Avusturya'nın Graz şehrinde 1884 yılında yapılan toplantıya başkanlık eden yazar Jozef Stadner, konuya tamamiyle iktisadi bir eylem olarak yaklaşmış ve turizm kavramını üretici-tüketici ilişkisinden yola çıkarak tanımlamaya çalışmıştır. Stadner'a göre; 'turizm endüstrisi bir iktisadi faaliyet olarak yabancıların ziyaretlerinden (yabancı trafiğinden) doğan faydaya yönelmiştir. Bu endüstri, ürünü tüketiciye götürmek yerine, tüketiciyi üretim yerine getirmektedir. Tüketici, ulaştırılması mümkün olmayan mallardan yararlanmak istediği için bu yolu katetmektedir. Hava, dağlar, iklim gibi şimdiye kadar yararlanılmayan unsurları turizm endüstrisi iktisadi mallara dönüştürmektedir...' (Toskay, 1983).

Turizmi ilmi olarak ilk defa 1899 tarihinde İtalya'da dönemin turizm dairesi müdürü tarafından 'Giornale degli Economisti' adlı yayında yayınlanan bir makale ile ele alınmıştır.(Toskay, 1983)

Robert Glucksamnn, 1930'da yayınlanan makalesinde turizmi 'devamlı ikamet yerleri olmayan, bir mahale varma amacındaki insanların mesafe katetmeleri' olarak tanımlamıştır. Bu tanımlama ile bütün seyahat eylemleri turizm amaçlı faaliyetler içerisinde gösterilmiştir. Bu düşünce tarzına benzer bir yaklaşım Artur Bormann'dan gelmiştir. O'da turizmi 'dinlenme, eğlence, ticari veya mesleki faaliyet amacı ile, birçok halde de özel toplantılar veya olaylar sebebiyle yapılan seyahatlerin bir bütünü' olarak açıklamıştır. Ancak, bu tanımlamaya bazı yan koşullar getirmiştir. Bormann'a göre yapılan seyahatler sırasında daimi ikamet yerinden olan ayrılışın geçici olması, mesleki seyahatlerin de iş ve yerleşim yeri arasında devamlılık gösteren yolculuklar olmaması gerekmektedir.

'Turizm olayınının iktisadi yönünü vurgulayan ilk tanımlardan biri; Hermann von Schullern zu Schrattenhofen'dir. Schrattenhofen'a göre turizm (Toskay,1983), 'yabancıların belirli bir yer, bölge veya eyalete doğru, bu yerler içinde ve bu yerlerden başka yerlere doğru seyahatleri ve oralarda kalmaları ile ilgili ve öncelikle iktisadi olan olayların bütünüdür...'

İlk Almanca turizm tanımını E. Guyer-Freuler 1905 yılında şu şekilde yapmıştır; 'modern anlamda turizm ticaret, endüstri ve küçük sanatların gelişmesi ve ulaştırmanın mükemmelleşmesi üzerine, özellikle halkların ve toplumsal sınıfların daha çok kaynaşmasının sonucu olarak artan dinlenme, hava değişikliği ihtiyacı ve çevre güzelliğine uyanan eğilim,

tabiattan zevk almaya dayanan yakın zamanların bir olayıdır'. E. Guyer-Freuler'in yapmış olduğu bu tanımlamada turizm sosyal boyutu ile ele alınmaya başlanmış ve insan ögesi kavram içerisindeki yerini almıştır. 1930'lardan itibaren turizmin yalnız seyahat veya iktisadi açıdan ele alınarak tamamen aydınlatılması mümkün olmayan bir olay olduğu görülmüştür.

1929 yılında Berlin'de kurulan ve turizm literatürüne Berlin Okulu olarak gecen 'Forschungsinstitut für Fremdenverkehr'in enstitü mensupları turizm olayına esas olarak, ziyaret edilen yerde yarattığı etki ve ilişkiler boyutunda yaklaşmışlardır. Berlin Okulu'nun turizm olayına bakışını en iyi yansıtan tanımlardan biri Willi Benschmidt'e aittir. Benschmidt'in tanım şöyledir (Toskay, 1983); 'herhangi bir yerde geçici olarak bulunan ve oraya yerleşmemiş insanlarla oranın yerlileri arasındaki ilişkilerin bütünü turizmdir.'

Hans Poser ise olayı coğrafyacı bakışı ile ele almış ve şu tanımlı yapmıştır, 'turizm yabancıların geçici bir konaklama nedeni ile mahalli veya bölgesel toplanmalarıdır. Söz konusu konaklama, yabancılar ile mahalli halk, konaklanan mahal ve arazi arasındaki karşılıklı etkilerin tamamını ihtiva eder...'. Poser'in tanımında yabancıların yani turistlerin geçici bir konaklama sebebiyle bazı mahal veya bölgelerde toplanmaları, birinci unsuru teşkil etmektedir. İskan edilmemiş veya iktisaden işlenmeyen yerlere yapılacak tek tük seyahatler Poser tarafından turizm olarak nitelendirilmemektedir. Turizm olayından söz edebilmek için bir mahal veya bir bölge çok sayıda turist tarafından ziyaret edilmeli, bir toplanma, yığılma meydana gelmelidir.

Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği'nin (AIEST_ Association International d'Experts Scientifiques du Tourisme) 1954'teki kongresinde turizm tanımı şu şekilde ele alınmıştır; 'turizm, yabancıların seyahat ve geçici veya devamlı, asli kazanç elde etme faaliyeti için yerleşmeye dönüşmemek şartıyla konaklamalarından doğan ilişkilerin ve olayların bütünüdür.' Seyahat unsurunun tanıma dahil edilmesi ile turizm olayı seyahat ve konaklamadan doğan ilişkilerin ve olayların bütünü olarak ele alınmaktadır. Tanımda dikkat çeken bir diğer önemli nokta ise, kazanç sağlama amacı ile yapılan seyahat ve konaklamaların turizm olarak kabul edilmemesidir. (Toskay, 1983)

1970'li yıllardan sonra daha farklı yönleri ele alan insan kavramını, boş zaman kavramını ele alan tanımlara yer verilmeye başlanmıştır. Gustav Zedek 1970 yılında yaptığı turizm tanımlaması ile yukarıda bahsi geçen farklı kavramları ele almıştır. Zedek'e göre turizm (Zedek, 1970); 'piknik, seyahat ve bir yerin yabancıları olan şahısların kaldıkları yerde devamlı veya geçici, asli kazanç amacına yönelik faaliyette bulunmamaları şartıyla konaklamaları ile

ilgili olarak, boş zaman değerlendirilmesi, insanlararası karşılaşmaların teşviki, yenilenmesi, korunması, aynı şekilde bilgilerini arttırma imkanlarından yararlanılması yönlerinin de etkisi altındaki iktisadi, toplumsal ve hissi ilişkilerin ve olayların bütünüdür...'

Buraya kadar yapılmış olan tanımlamalarda, turizm kavramının ortaya çıkışından itibaren 1970'li yıllara kadar konunun ele alındığı farklı yönler ve buna bağlı olarak ortaya çıkan değişik tanımlar üzerinde durulmuştur. Ancak; yukarıda yapılmış olan tanımlamalar günümüz turizm anlayışını tanımlamakta yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle konuya geniş ve farklı açılardan bakılması gerekliliği doğmaktadır. Bugün turizm kavramı içerisine pek çok farklı unsur dahil olmuş durumdadır. Uluslararası Sosyal Turizm Bürosu genel sekreteri ve Dünya Turizm Teşkilatı kurucularından olan Arthur Haulot'a göre turizm; 'günümüz sosyal yaşam şekillerinden biridir (Lanquar, 1991).

Seyahat kavramı turizm tanımlaması içerisinde yer alması gereken bir unsurdur. Turizmin varolabilmesi için insanların bir yerden bir yere gitmeleri gerekmekte ve bu eylemin gerçekleşmesi seyahat edilmesi ile mümkün olmaktadır. Buradan çıkarılabilecek sonuç turizm ve seyahat kavramlarının birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturduklarıdır. Bununla birlikte şu çıkarımın da yapılması gereklidir. Turizm eylemi seyahat eylemi olmaksızın gerçekleşemez ancak, yapılan tüm seyahatler turizm kavramı içerisinde yer almaz.

Gidilen yerde herhangi bir şekilde konaklama eyleminin gerçekleştirilmesi gerekliliği vardır. Tüm bu faktörlerin yanısıra yapılan eylemin turizm sayılabilmesi için gerçekleşmesi gereken bazı koşullar da vardır. Örneğin; konaklamanın devamlı ikamet edilen, devamlı çalışılan, normal yaşantıda olağan sayılan ihtiyaçların giderilmesi ve sağlanması için seyahat edilen yerler dışında gerçekleşmesi gerekir (Toskay, 1983). Günümüzde halen bazı konaklama türlerinin turizm eylemi sayılıp sayılamayacağı netlik kazanmış değildir. Örneğin; tedavi amaçlı olarak yaşadığı mahalden başka bir yerdeki bir hastanede konaklama eylemi veya bir öğrencinin eğitim amaçlı olarak farklı bir bölgede konaklaması gibi.

Turizm, mekanı ve araziye çok yönlü kullanan bir faaliyettir. Günümüzde insanlar çalışma ve oturma alanları yanında boş zamanı geçirme alanları da talep etmektedirler. Bu bölgelere gitme amaçlı yer değiştirmenin de sosyolojik yönden birtakım özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bunlar (Toskay, 1983);

- Yer değiştirme, işe bağlılıktan kurtulma,
- Bir toplumu çeşitli grupları için yer değiştirme dönemlerinin aynı olması,

- Yer değiştirmenin bir amaca yönelik olması ve buna uygun hedef seçimidir.

Yukarıda yapılmış olan tüm turizm tanımlarından hareketle ve son olarak yapılmış olan turizm kavramını belirleyici çıkarımlarla, tanımın şu şekillerde yapılması mümkündür;

‘Turizm; yaşam ritmi ve evre değişimine bağlı olan, sosyal kültürel, doğal evre ve gezilen yerle kişisel ilişkiye de bağlı olması gereken, geçici, istemli yer değiştirme olaylarının tümüdür’ (Lanquar, 1991).

Bir başka yoruma göre;

‘Turizm; insanların sürekli konutlarının bulunduğu yer dışında yaptıkları seyahat ve gittikleri yerlerde geçici konaklamalarından doğan ihtiyaçlarının karşılanması ile ilgili faaliyetlerdir (Türkiye Kalkınma Bankası -Turizm El Kitabı, 1990).

Toskay ise bu tanımlamaları şöyle noktalar;

‘Turizm; insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buralardaki, genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür.

Bütün bu tanımlamalara dayanarak şöyle bir sonuca ulaşmak mümkündür. Turizm, insanların yaşadıkları, devamlı bulundukları, çalıştıkları ve günlük yaşamlarını sürdürdükleri yerler dışında yaptıkları seyahatlerden ve geçici konaklamalarından doğan mal – hizmet talebi, bunun karşılanması ile ilgili çalışmalar ve burada bulunan sosyal, kültürel, çevresel ilişkilerin tümüdür.

2.1.3 Turist Kavramı

Turist kelimesinin kökeni 17. yüzyıla kadar gitmektedir. Günümüze uygun ilk tanım W. Oglivie tarafından 1933 yılında yapılmıştır. Oglivie'e göre turist, 'sürekli oturduğu yerden en çok bir yıl için ayrılan ve geçici olarak gittiği yerlerde buralarda kazanmadığı parayı harcayan kimsedir'(Dinçer, 1991).

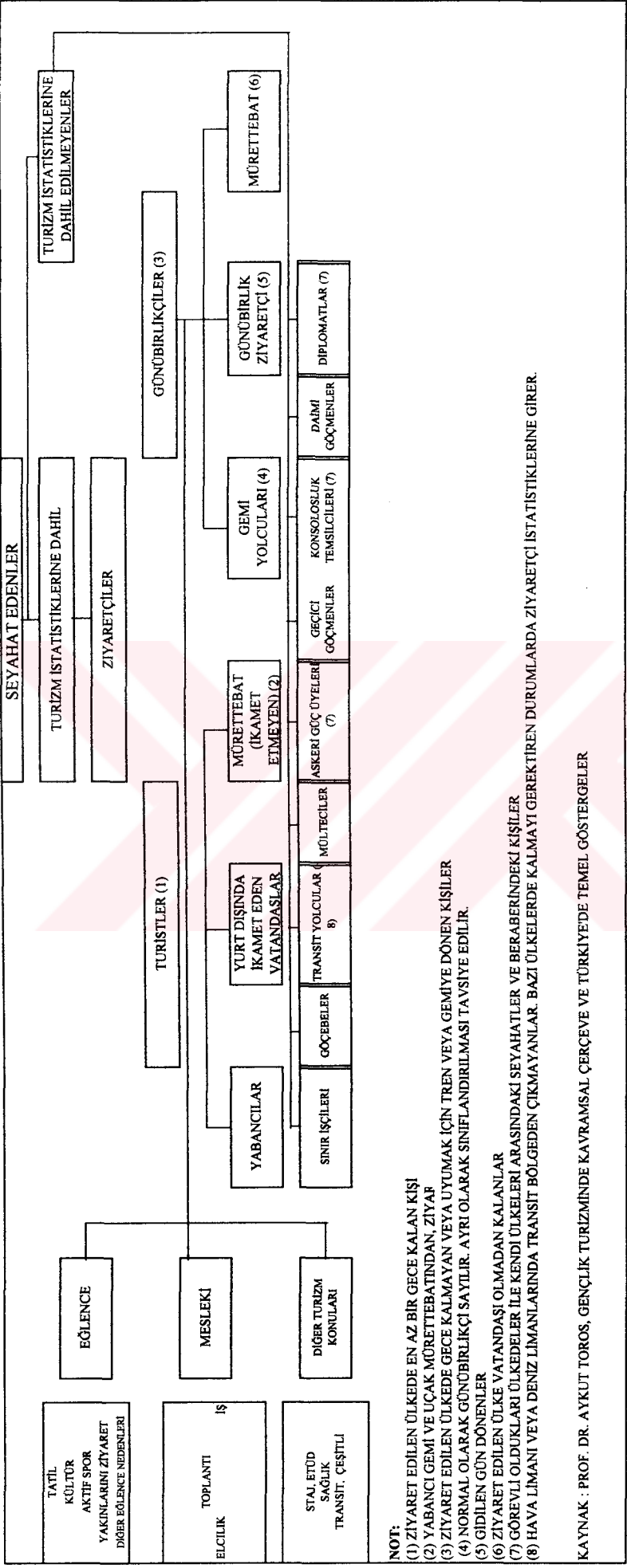
Devletlerarası düzeyde turist tanımı, Milletler Cemiyeti İstatistik Ekspertlerinin 22 Ocak 1937'deki oturumunda şu şekilde tarif edilmiştir. Turist, 'ikametgahının bulunduğu ülkeden başka bir ülkeyi en az 24 saat süreyle ziyaret eden kişidir' (Dinçer). Aynı cemiyetin 1954 yılında yapmış olduğu tanımda ise; göç niteliğinde olmamak üzere, olağan oturduğu yer orası olmayan bir ülkeye 24 satten az olmamak ve 12 aylık bir dönem içinde 6 aydan fazla kalmamak koşulu ile gelen ve geldiği bu yerde gezi, dinlence, spor, sağlık, aile ilişkisi, öğrenim, haç veya iş nedeni ile bulunan kişiye ırk, cinsiyet, dil, din bakımından ayırım yapılmaksızın turist denmiştir (Dinçer, 1991).

Dünya Turizm Örgütü'ne göre 'seyahat edenler'in hepsi turist değildir. Bu nedenle turizm istatistiklerine dahil edilmezler. DTÖ, seyahat edenleri turizm istatistiklerine dahil edilenler ve edilmeyenler olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Bu iki grubu birbirinden ayırıcı iki temel kavram vardır. Bunlar;

- Ziyaretin geçici bir süre için yapılması.
- Ziyaret amacının gidilen yerde yerleşik olarak para kazanmak amacına yönelik olmamasıdır.

Bu kavramlara göre; sınır işçileri, göçebeler, transit gidenler, mülteciler, askeri güç üyeleri, konsolosluk temsilcileri, diplomatlar, geçici göçmenler turizm istatistiklerine dahil edilmemektedirler. Turizm istatistiklerine dahil edilen 'seyahat edenler' grubunda bulunan kişilere, 'ziyaretçiler' denilmektedir. Ziyaretçiler de ikiye ayrılırlar. Burada ayırıcı kavram ziyaret edilen yerde 'geceleme' yapıp yapılmamasıdır. Geceleme yapanlara turist, yapmayanlara günübirlikçi denilmektedir. Bir başka deyişle 'turist' kavramı yabancı ziyaretçilerden sadece geceleme yapanlar kesimini kapsamaktadır. Kavramsal çerçeve içinde dikkat edilmesi gereken önemli bir konuda yurt dışında ikamet eden vatandaşların, kendi ülkelerini ziyaret ettiklerinde 'turist' ya da 'günübirlikçi' sınıfında kabul edilmeleri gerektiği ve bu vatandaşların sayılarının ve faaliyetlerinin turizm istatistiklerine dahil edilmeleridir.

Çizelge 1.1 Dünya Turizm Örgütü Seyahat Edenler Sınıflaması

NOT:

- (1) ZİYARET EDİLEN ÜLKEDE EN AZ BİR GECE KALAN KİŞİ
- (2) YABANCI GEMİ VE UÇAK MÜRETTEBATINDAN, ZİYAF
- (3) ZİYARET EDİLEN ÜLKEDE GECE KALMAYAN VEYA UYUMAK İÇİN TREN VEYA GEMİYE DÖNEN KİŞİLER
- (4) NORMAL OLARAK GÜNÜBİRLİKÇİ SAYILIR. AYRI OLARAK SINIFLANDIRILMASI TAVSİYE EDİLİR.
- (5) GİDİLEN GÜN DÖNENLER
- (6) ZİYARET EDİLEN ÜLKE VATANDAŞI OLMADAN KALANLAR
- (7) GÖREVLİ OLDUKLARI ÜLKEDELER İLE KENDİ ÜLKELERİ ARASINDAKİ SEYAHATLILAR VE BERABERİNDEKİ KİŞİLER
- (8) HAVA LİMANI VEYA DENİZ LİMANLARINDA TRANSİT BÖLGEDEN ÇIKMAYANLAR. BAZI ÜLKELERDE KALMAYI GEREKTİREN DURUMLARDA ZİYARETÇİ İSTATİSTİKLERİNE GİRER.

KAYNAK : PROF. DR. AYKUT TOROS, GENÇLİK TURİZMİNDE KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TÜRKİYE'DE TEMEL GÖSTERGELER

2.2 Turizmin Tarihsel Gelişim Süreci

İnsan yaşamında günlük rutin işlerine periyodik aralar verme fikri yakın bir dönemde ortaya çıkmamıştır. İnsanlar daima düzenli aralar verme ihtiyacı hissetmiş ve bununla birlikte uyku aralarından daha uzun dinlenme süreleri gerekli olmaya başlamıştır. Eski tarihlerden beri insanlar çok farklı nedenlerle bir yerden bir yere göç etmiş veya gezi amaçlı seyahatler yapmışlardır. Bu nedenle turizm ve seyahat kavramlarının kökeni çok eskilere dayanır.

2.2.1 Onsekizinci Yüzyıla Kadar İnsanların Yer Değiştirme (Seyahat) Alışkanlıkları

İlkçağlarda pek çok düşünür, yeni yerler görmek ve farklı özelliklere sahip toplumlarla ilişki kurabilmek amacıyla seyahat etmişlerdir. Herodot, Pausanias, Aristo, Plato, Thales ve Pisagor gibi (Mills, 1983). Robert W. McIntosh'un 'Tourism, Practises, Philosophies' adlı eserinde belirtmiş olduğuna göre seyahati ilk keşfedenler Sümerlerdir. Buna göre seyahat tarihinin M.Ö. 4000 yıllarında başladığı söylenebilir. Modern anlamda turizm olayı Eski Yunan'da yoğun ve belirgin bir şekilde görülmeye başlanmıştır. M.Ö. 700 yıllarında olimpiyat oyunlarının başlamasıyla bugünkü anlamda sportif turizm olayı gerçekleşmiştir (Toskay, 1983). Bu dönemde ticari amaçlı seyahatlerde yapılmaktaydı. Örneğin Babil dünyanın en büyük kentiydi ve buraya önemli ticari yerlerden tacirler gelir, mallarını satar veya değiştirirlerdi.

M.S. V. Yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun parçalanması Avrupa'da merkezi otoriteyi temsil eden devletlerin yerini küçük derebeyliklerin almasına, feodal bir düzenin kurulmasına yol açmıştı. Bunun yanı sıra Avrupa çeşitli kavimlerin de istilasına uğramıştır. Küçük derebeyleri büyük alanlar üzerinde güvenliği ve otoriteyi sağlayacak güce sahip değillerdi. Bu nedenle yollarda can ve mal güvenliği kalmamıştı. Diğer bir yandan; devamlı savaşlar, istilalar ve güvensizlik küçük toplumların kendi kendine yetmeye çalıştığı bir ekonomik düzeni doğurmuş, refah düzeyi düşmüştü. Bu şartlar, o dönem içinde seyahat yoğunluğunun azalmasına neden olmuştur.

Endüstriyel devrim öncesi hac seyahatleri ya da iş amaçlı seyahatler önemli birer problemdi. Toplu taşıma olayı bilinmiyordu ve uzun seyahatler pahalı, yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı zor ve tehlikeli idi. Bu dönemde denizyolu seyahatler; askerler, kaşifler, ticaretle uğraşanlar, hükümet temsilcileri vb. ile sınırlı idi.

Ortaçağın ilk yarısında turizme damgasını vuran dini turizm hareketidir. Dini turizm hem Avrupa'da hem de Ortadoğu'da kendisini göstermiştir. Ortaçağın en önemli seyahat olaylarından biri de hac seferleridir. Bu seferler doğudan batıya kalıcı etkileri olan kültürel bir akımın oluşmasına aracı olmuşlardır. Bu dönemde doğrudan turizmle az ilgisi olan bir seyahat türü de; zenaatkarların usta olabilmek için başka yerlerde aynı mesleği icra edenlerin yanında çalışmak amacı ile yaptıkları seyahatlerdir (Toskay, 1983).

Tabiata dönüş; Rönesansla birlikte, yavaş yavaş Ortaçağın ilk dönemlerindeki bütün toplumu kavrayan dini, mistik havadan çıkıldığını göstermektedir. Bu arada daha sonraki yıllarda birçok bilim adamı ve yazar tabiata yönelmiş, kendi alanlarında eserler vermiştir. Bu çalışmalar aynı zamanda geniş kitleler üzerinde etkili olarak, onlara yeni seyahat hedefleri göstermiştir. Böylece, önceleri genellikle mukaddes yerlere seyahat eden geniş kitleler daha farklı hedeflere yönelmişlerdir.

Rönesansla birlikte İtalya'daki kültürel gelişme bu ülkeye bir akımın doğmasına yol açmıştır. Kültürel turizmin örneği olan seyahatler uzun süre devam etmiş, her yıl çok sayıda öğrenci, sanatkar ve bilim adamı; İtalya'ya, özellikle Roma ve Floransa'ya gelmeye başlamıştır. Bu kültürel amaçlı seyahatler bir müddet sonra Kuzey Avrupa ülkelerine de yayılmıştır. Kuzey-güney doğrultusunda bir kültür turizmi doğmuştur.(Toskay, 1983)

16.-17. yüzyılda Avrupa'da Grand Tour modası vardı. Bu, gençlerin eğitimi için gerekli idi. Uzun ve pahalıydı, bu nedenle katılım zenginler ile sınırlı idi. 1775'te Lord Herbert 16. yaşında Almanya, Hollanda, Avusturya, Polonya, Rusya, İsviçre ve İtalya'yı kapsayan beş yıllık bir tur yaptı. Bu ona göre yalnızca bir gezi turu değil aynı zamanda sanat ve kültürlerin öğrenildiği bir eğitim programıydı (Mills, 1983).

2.2.2 18. Yüzyıl Başından 19 Yüzyıla Kadar Olan Dönemde Turizm Olgusunun Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

1700'lü yıllardan sora bu döneme kadar din baskısı altında ezilmiş olan insanlarda yeni fikirler oluşmaya, dini inanışlar sorgulanmaya başlamıştı. Bu süreç sonunda inançlara saygı ve hoşgörü artmaya başladı. Aklın üstünlüğü ve insanların eşit olduğu gibi düşünceler tüm toplumları etkisi altına almaya başladı. İngiltere'de doğan ve Fransa'da yayılan bu düşünceler, 'aydınlanma' denilen yeni bir dönemin başlamasını sağladılar. Bu dönemde insanlar doğayı oldukça fazla araştırmışlardır. Temel ilkeleri hoşgörü, akıl ve insancılıktır. Her alanda yeni düşünce akımları oluşmaya, bazı fikirler temelinden sarsılmaya başlamıştı. Aydınlanma

dönemi, Fransız İhtilali'nin kaynağı oldu. Halk yaşayışlarında ve görüşlerinde önemli değişiklikler oldu. Kitap okuma, müzik dinleme gibi sanatsal faaliyetler arttı. Teknoloji hızla ilerlemeye başladı. Buharlı tren ve gemi, telgraf vb. yenilikler birbiri ardına bulunmaya başladı. Sosyal haklar ve imkanlar genişledi. İnsanların özgürce hareket etme imkanları arttı. Seyahat etmek ve yeni yerler görmek eskisinden daha kolay bir hale gelmeye başladı. Tarım ve el sanatları endüstrisinde fabrikaların mekanize endüstrilerine geçişi ile birlikte tatil günleri düzenlenmeye başlandı. İngiltere'de Wakes fabrikası makinaların onarım ve bakımı için belirli süreler kapatılırdı. Bu işçiler için boş zaman sağlayan ücretli izin dönemleri anlamına geliyordu.

İnsanların dinlenme amaçlı seyahatleri fazlalaşmaya başlamış, eskiden sakin ve az nüfuslu olan deniz kıyısındaki balıkçı kasabalarına olan talep giderek artmıştı. Artan bu talebi mevcut yerler karşılayamaz olmuştu. Yapılan ilk turistik tesisler, İngiltere'deki Blackpool, Yarmouth, Scarborough, Southend ve Brighton'dur. Buralar, balıkçı kasabalarında oluşan talebi karşılamaya yönelik olarak gelişmeye başlamışlardır. Deniz-kum-güneş tatillerinin bilinmediği dönemlerde sağlık nedenlerinden dolayı denize girilirdi. Bu dönemde kaplıcalar tekrar moda olmaya başlamıştı. Kaplıca turizminin bu gelişimi hem Avrupa'da hem de İngiltere'de görülmekte idi. İngiltere'de zevk için kaplıca ve deniz kıyılarına yönelen bir iç turizm hareketi yavaş yavaş görülmeye başlamıştı. Yüzyılın ikinci yarısında deniz suyu ve deniz banyosunun olumlu etkileri farkedilmiş, böylece deniz kıyıları, kaplıca ve banyolara bir alternatif oluşturmaya başlamıştır. Bu amaca hizmet veren ilk ve tek kıyı tesisi İngiltere'deki Scarborough'tu (1730-1750). Burası kısa bir zamanda deniz ve güneşten yararlanabilinen bir yer (bathing resort) ve tatil kasabası haline gelmiştir. Çizelge 2.1 de görüldüğü gibi 1850'li yıllardan sonra kaplıca merkezlerine yapılan seyahatlerde önemli ölçüde artış meydana gelmiştir.

Çizelge 2.1 Avrupa'daki bazı kaplıca merkezlerindeki ziyaretçi sayıları (Toskay, 1983)

YIL	BADEN-BADEN	WIES BADEN	KARLSBAD
1800	391	900	744
1820	5183	11171	1648
1850	33623		6638
1860	48842	25438	7969
1869	62036	53625	21737

Bu dönemde yapılmaya başlayan bazı kişisel seyahatler, daha sonraki dönemlerde aynı yörelere doğru bir akımın doğmasına sebep olmuştur. Bu seyahatler aynı zamanda toplumda tabiata yönelik eğiliminin doğmasında da etkili olmuştur. Nüfus hızlı bir şekilde artmaya

başlamıştır. İngiltere'nin 1801 yılında nüfusu 15 milyon civarında iken yüzyılın ortasında 25 milyonun üzerine çıkmıştır (Toskay, 1983). Diğer yandan, sanayileşmenin başlaması ile birlikte sanayinin yoğunlaştığı şehirlerde nüfus birikimi fazlalaşmıştır. Aynı dönemde, milli gelir de hızlı bir şekilde yükselmiş, bu aynı zamanda nüfus artışını destekleyici bir etki yaratmıştır. Milli gelirdeki değişiklik yalnız artışla sınırlı kalmamış, sektörlerin paylarında da bazı gelişmeler sağlamıştır. Devletin milli gelirdeki payı artmıştır. Ekonominin gösterdiği yapısal değişiklik ve sanayileşme, toplumda daha önceki büyük servet ve gelir sahibi olanların yanında, mali işlerle uğraşan, ticaret yapan, sanayici olan yeni zengin gruplar yaratmıştır.

Avrupa ve İngiltere'de bu dönemde ulaştırma da daha iyi organize olmaya başlamıştır. Kuvvetli merkezi devletler yol şebekelerinin geliştirilmesi ve düzenli posta arabaları seferleri için gayret sarfedilmiştir. Düzenli posta arabaları servisinin gelişmesi, konaklama tesislerinin de gelişmesine yol açmıştır. Bu dönemde konaklama tesisleri ya transit yolcuların genellikle bir gece konakladıkları veya daha uzun kalınan tesislerdir. İlk grubu oluşturan tesisler genellikle yol güzergahlarında yer almaktadırlar. Bu günkü otellerin ilk örnekleri bu dönemde görülmeye başlamıştır. (Toskay, 1983)

2.2.3 Ondokuzuncu Yüzyıl Ortasından Birinci Dünya Savaşı'na Kadar Turizm

Bu döneme kadar turizm gösterdiği gelişme ile bilim adamlarının ilgisini çekecek bir büyüklüğe ulaşmış ve ilk olarak bu dönemde turizmle ilgili bilimsel çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu dönemde İngiltere, Avrupa ve Kuzey Amerika'da demiryolu hızla gelişmiştir. 1881 yılında taşınan yolcu sayısı 623 milyon kişiye ulaşmıştır. Ülkelerarası konforlu trenler çalışmaya başlamıştır. XIX. Yüzyılın ortalarından itibaren, deniz ulaştırmasında yelkenli gemilerin yerini buharlı gemiler almaya başlamıştır. İngilizler bu alanda öncü olmuş ve dünya denizlerinde büyük bir avantaj sağlamışlardır. Aynı dönemde deniz turları moda olmaya başlamış ancak bu seyahatler gemicilik dünyasında önemli rol oynamamışlardır.

Ulaştırmanın hızlı gelişmesi ve diğer destekleyici faktörlerin etkisiyle seyahat edenlerin artması, seyahat mesafelerinin uzaması ve seyahat hedeflerinin çoğalması, seyahatlerin önceden planlanması, organize edilmesi ihtiyacını da beraberinde getirmiş ve seyahat acentalarının doğuşunu hazırlamıştır. İlk organize seyahati düzenleyen kişi İngiliz Thomas Cook'tur. İlk buharlı tren 1808 yılında Londra'da gösterilmiştir. 1841 yılında Thomas Cook ilk ucuz tren yolculuğunu düzenlemiştir. Bu sefer Leichester'den Loughborough'a gidiş ve dönüşü kapsamaktadır. 575 yolcu beş şilin vererek satın aldıkları biletlerle bu seyahate

katılabilmişlerdir. Böylece ucuz seyahat devri başlamıştır. Demiryolları geliştikçe çok sayıda insan için uzun seyahatler pratik bir hale gelmeye başlamıştır. İngiltere'nin ilk deniz kıyısı gezisi 1843 ve 1851'de Sir Rowland Hill tarafından organize edilmiştir. 1869 yılında Vagon-Lits in bulunması ile birlikte seyahatler daha rahat ve güvenilir olmaya başlamıştır (Mills, 1983).

Çeşitli hedeflere seyahatlerin artması, insanların devamlı yaşadıkları çevrenin dışına çıkarak başka çevreleri tanımak istemeleri yeni bir ihtiyacın karşılanmasını da zorunlu kılmıştır. Seyahat edilecek yerin önceden tanınması ihtiyacı bu konuda pek çok yayının oluşmasına neden olmuştur.

Bütün bu gelişmeler konaklama tesisleri üzerinde de etkili olmuştur. Otellerin, posta arabalarının özelliklerine uygun dağılışı değişmiş, menzil konaklama tesislerinde gerileme görülmüştür. Bunun yanı sıra, demiryollarının önemli kavşaklarında veya ulaştığı şehirlerde oteller artmaya başlamıştır. XIX. Yüzyılın ikinci yarısından XX. Yüzyılın başlarına kadar süren dönem içerisinde terminal otelleri gelişim göstermiştir. Otellerde bahsedilen bu gelişim ve değişimlerin yanı sıra otel sayısı ve yatak kapasiteleri de artış göstermiştir. Konaklama tesisleri XIX. Yüzyıl sonlarına kadar genellikle sahipleri tarafından idare edilmekteydi. Ancak, turizmin gösterdiği gelişmeler bu konuda da bazı değişimleri zorunlu hale getirmiştir. Tesislerin büyümesi, artan personelin idaresini güçleştirmiş, kapasitelerin büyümesi, profesyonel idarecilere olan ihtiyacı doğurmuştur. Gittikçe artan kapital ihtiyacı şirketlerin konaklama tesislerinin idaresini ele almaları eğilimini doğurmuş, zincir oteller ortaya çıkmaya başlamıştır.

Şehirleşme olayı kişilerin evlerinin dışında yemek yeme davranışı üzerinde etkili olmuş, seyahat edenlere bu hizmeti sağlayan lokanta, çayhane ve cafelerin sayısı hızla artmıştır.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında, devletlerin çoğunda iç güvenlik eskisine oranla daha iyi biçimde sağlanmış, savaş dönemlerinin dışında, dış turizme katılanların güvenlik yönünden sorunları daha önceki dönemlere göre azalmıştır. Ancak, ülkeler arasındaki seyahatle ilgili formaliteler olumsuz etkisini sürdürmüştür.

Avrupa ülkelerinde genel olarak kültür düzeyinin yükselmesi, kitap ve gazete satışlarının artması, fotoğraf ve sinemanın günlük hayata girmeye başlaması, turizmin canlanması üzerinde olumlu etki yapan unsurlar olarak göze çarpmaktadır. (Toskay, 1983)

2.2.4 Günümüze Kadar Turizm Olgusunun Gelişimi

Dünya'da XX. yüzyıl içerisinde çok büyük iki savaş meydana gelmiştir. Bunlar Birinci ve İkinci Dünya Savaşları'dır. Bu savaşların, toplumsal yaşamda çok büyük ve önemli etkileri olmuştur. Siyasi gerginlikler ve güvenliğin azalması, seyahatlerin güçleşmesi, serbestlik ve hürriyet havasının ortadan kalkması ile turizmde bu savaşlardan olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu savaşlar süresince turizm gerilemiş fakat bu sürecin sonunda hızlı bir yükseliş dönemine girilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda motorlu araçlar çok yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Aynı şekilde İkinci Dünya Savaşı'nda da hava kuvvetleri büyük rol oynamıştır. Bu yüzyıla damgasını vuran gelişmeler savaşlarla gelişen motorlu kara taşıtları ve havayollarıdır. (Toskay, 1983)

Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) sonrasında uçakların uzak yerlere hızlı seyahat imkanı sağladığı anlaşılmıştır. İlk planlı sivil hava servisinin başlangıç tarihi 25 ağustos 1919'dur. İlk on haftalık operasyonlar sonunda Londra-Paris hattında toplam 147 uçuş yapılmıştır. Bu uçuş tarihinin dönüm noktasıdır. O dönemde ya 400lbs ya da 2 kişi taşınabiliyordu. Bugün Boeing gibi jumbo jetlerle yüzlerce yolcu Atlantik okyanusunu geçebilmektedir. Savaşlar süresince birçok ülke askeri, diğer ülkeleri ve insanları tanımıştır. Savaş sonrasında sıkıntıları atlatıldıktan sonra, ülkesi dışına çıkma alışkanlığını da kazanmış çok sayıda insan değişik ülkeleri barış sonrasında görmek istemiştir. Birinci Dünya Savaşı günlük yaşamı bozmuş, çok sayıda kişi savaşa alınmıştır. Barış döneminde ise dünya daha küçülmüş, seyahat yalnız zenginlerin değil bütün insanların yapabileceği bir eylem haline gelmiştir.

Havayolu, demiryolu ve karayolu taşımacılığının gelişmesi ile birlikte kitle turizmi ve alternatif tatil çeşitleri artış göstermiştir. Bu dönemde Billy Butlin ilk lüks tatil kampı olan Skegness'ı, İngiltere'de açmış ve bunu diğerleri izlemiştir. Kamp, karavan ve benzeri tatil çeşitleri motorlu araç sahibi olanların sayısını arttırmış, bu da feribot servislerinin artışı ve yeni karayolları yapımını sağlamıştır.

1934-1945 yılları arasında toplu seyahat sonucu dünya anlayışı değişmiş, radyo, televizyon, ucuz kitaplar, gazeteler dünyanın küçük bir yer haline gelmesini ve bilgi alışverişini sağlamışlardır (Mills, 1983). 1951'de Fransa'da Clup Mediterranee kurulmuştur. Club Med. İlkel polonez kasabalarından etkilenmiştir. Bu kampın atmosferi ilkeldi, ottan damları vardı, radyo-gazete bulunmuyordu. Rahat giyimle açık hava, rekreasyon aktivitelerinin yapılabileceği bir mekandı. Bu form oldukça başarılı olmuş ve club son elli yılda büyümeye devam etmiştir.

Turizm 1920'lerin sonlarına doğru 1929 ekonomik krizinden önce, tarihte o zamana kadar vardığı en yüksek düzeye ulaşmıştır. Ancak ekonomik kriz ve hemen ardından İkinci Dünya Savaşı bu gelişmeyi durdurmuş, turizm hareketi daralmıştır. Bu olayların etkileri aşıldıktan sonra düzenli artan bir grafik yakalanmış, bazı dönemler hariç turizmdeki büyüme katlanarak devam etmiştir.

2.2.5 Günümüzde Turizm Olgusu ve Alternatif Turizm

Günümüzde turizm kavramı çok farklı etkinlikleri içermektedir. Bu etkinlikleri esas olarak altı madde içerisinde incelenebilir. (Dinçer, 1991)

- **Dinlenme ve Eğlence:** Turizm olgusunu oluşturan en önemli unsurlardan birisidir. Bu madde altında işlenen her faktör, insanların gerek fizik, gerekse psikolojik olarak dinlenmelerine veya yenilenmelerine yöneliktir. Bu faktörler aşağıda sıralanmıştır.

- Tatil olgusu
- Hafta sonu gezisi veya piknik olgusu
- Rekreatyon olgusu
- Kaplıca, kür, tedavi ve dinlenme olgusu

- **Kültürel Etkinlikler:** Gezme, görme, ziyaret, tanıtım, tanıma, öğrenme ve eğitim gibi olguların hepsi kültürel etkinliklerin bir ögesidir. Bu etkinlikler ve getirdiği yan faaliyetler kültür turizmine konu olmaktadır.

- **Sportif Faaliyetler:** Sportif etkinliklerin doğrudan birer turizm faaliyeti olup olmadıkları tartışmalı bir konudur. Bununla beraber, yoğun bir turizm olayına yol açtıkları herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Bunun en güzel örneği olimpiyatlardır. Kayak ve su sporlarının yapıldığı yerlere gitme eylemi de, başlı başına bir turizm olayıdır.

- **Ekonomik ve Bilimsel Etkinlikler:** Toplam turizm etkinlikleri içerisinde iş, kongre ve fuar olguları, kısaca, iktisadi turizm önemli bir yer tutar. Bunu oluşturan öğeler aşağıda sıralanmıştır.

- İş olgusu
- Kongre olgusu
- Fuar-panayır olgusu
- Sempozyum, seminer ve tüm diğer benzeri olgular

- **Ulaşım ve Ulaştırma:** Bu kapsam içerisindeki etkinliklerin, turizmdeki yer değiştirme kavramıyla birlikte düşünülmesi, toplam turizm etkinliklerini ne denli etkilediklerinin kolayca görülmesini sağlar.

- **Politik Etkinlikler:** Politik etkinliklerde önemli ölçüde turizm olayına yol açmaktadır. Burada ilk akla gelen, başkentlerde bir turizm hareketinin doğabileceğidir. Politik etkinliklerden turizmi ilgilendiren unsurlar aşağıdaki gibidir.

- Diplomatik olgu
- Politik toplantılar

yukarıda maddeler halinde sıralanmış olan etkinlikler arasında katılımı en yüksek olan dinlenme ve eğlence amaçlı yapılan turizm etkinlikleridir. Günümüzde yapılan turizm hareketlerini karar verme ve yapılış süreçlerine göre 3 grupta toplamak mümkündür;

- Genel ilgi turizmi
- Özel ilgi turizmi
- Karma amaçlı turizm

Genel ilgi turizmi; kitle turizmi olarak tanınan turizm türüdür. Günümüzde en yoğun şekilde yapılan turizmdir. Bu tür turizme katılan kişileri seyahat etmeye iten en belirgin neden bir yere gitme isteğidir. Gezi faaliyetlerine dışarıdan gelen bilgiler, yönlendirmeler ışığında karar verilir (broşürler, arkadaşlar, acentalar, vb.). Gezme ile giderilmeye çalışılan gereksinimler; monoton günlük yaşam mekanından uzaklaşmak, değişik insanlarla sosyal birliktelikler yaşamak olmaktadır. Bundan dolayı gidilecek yerlerin özelliklerinin memleketindekinden farklı olması gerekir. Genel ilgi turizmi yapan kişiler, büyük ölçüde seyahat acentalarının kendilerine verecekleri bilgilere bağımlıdırlar.

Karma ilgi turizminde hedef ve hedefin özellikleri önem taşımaya devam eder. Ancak, turu satın alma kararını etkileyen tek faktör olmaktan çıkmıştır. Bu tür turizme ilgi duyan kişinin kendisine sorduğu soru 'nereye gidebilirim ve orada neler yapabilirim' türündendir. Karma ilgi turisti, tatilinde yapmayı belirlediği aktivite için kendisine sunulan alternatifler arasından bir seçim yapmaya çalışır. Örneğin; seçim düzeyi ülke olarak yapılır, daha sonra bölge ve tesis üzerinde seçimler yapılır. En sonra da seçilen yerde yapılabilecek reaktif etkinlikler düşünülür. Bu tür turistlerin genel özellikleri aşağıdaki gibidir;

- Genel ilgi turizmini denemişler ve artık ondan zevk almamaya başlamışlardır.
- Gezi ve tatillerini geçirme şekillerinde değişiklikler yapma isteği taşırlar ama tümüyle farklı bir tatile henüz hazır değildirler.

- Gezi ve tatil tercihlerinde bir geçiş ve değişim dönemi içindedirler.
- Gezilerinde bir yandan maceracı olmayı, öte yandan sosyal beğeni ve onay kazanmayı istemektedirler.
- Statü simbolü olarak sivrilmiş, moda hedefler onlar için hala çekicidir.
- Özel ilgileri gelişmiş olabilir ama tatillerini bu ilgilerine ayırma kararlılığını gösterememektedirler.
- Kalınacak konaklama tesislerinin çekiciliği kararı etkilemeyi sürdürmektedir.

Özel ilgi turizmini tercih edenlerin gezi karar ve tercihlerinin arkasında kesin belirlenmiş ilgiler bulunmaktadır. Bu nedenle, bu tür turizmi seçenler kararını verirken belirli bir hedefin çekiciliği üzerinde duramamakta, özel ilgilerini nerede en iyi şekilde yerine getireceklerini düşünmektedirler. Eğer bir yer, onların özel ilgilerine uygun değilse, o yer gidilecek yer olmaktan çıkmaktadır (Himmetoğlu, Brotherson). Özel ilgi turizmine yönelen kişiler ile ilgili aşağıdaki tespitleri yapmak mümkündür;

- şu anda dünya gezginlerinin içinde azınlığı oluşturmaktadırlar (rneğin; İngiltere'nin i turizminde % 40, dış turizminde % 10 dolaylarındadır).
- Genellikle orta, orta-st sosyo ekonomik gruba girmektedirler.
- Fiyat duyarlılıkları, genel amaçlı gezginlere kıyasla düşüktür.
- Yaş dağılımları özel ilgilerine göre değişmektedir.
- Tecrübeli ve sofistike gezginlerdir.
- Özel ilgilerini gerçekleştirmek için yüksek beklentileri vardır.
- Geceleyecekleri konaklama tesislerinin kalitesi ve servis eşitilmesi, beklentilerinin odak noktası değildir.
- Gezi ve tatillerinde maceracı, allosentrik tiplerdir. Çoğunluğun peşinden gitmeyi sevmezler ve bireyci özellik taşırlar.
- Gezi ve tatillerinden ötürü sosyal ykmllkları yoktur. Çoğunluğun adımını bile atmıyacağı, tanınmayan, adı duyulmamış bir yere gitmiş olmaktan ötürü kimseye sosyal düzeyde hesap verme zorunluluğunu taşımazlar.

Günümüzde zel ilgi turizmi oldukça önem kazanmaya başlamıştır. İnsanlar gezi motivasyonlarında yeni tercih arayışları içine girmişlerdir. Özellikle spor ve sağlık ile ilgili tatiller ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu nedenle turizm faaliyetlerine ev sahipliği yapan ülkeler, özel ilgi turizmine yönelik çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Alternatif turizm olarak da adlandırılan özel ilgi turizmi içerisine kiş turizmi, sağlık ve termal turizmi, yat

turizmi, inanç turizmi, doğa (yayla) turizmi, kültür turizmi, mağara turizmi, su sporları turizmi, dağ turizmi gibi pek çok değişik turizm dalları girmektedir.

Avusturya, İsviçre gibi ülkeler daha çok, yazın manzara üzerinde yoğunlaşan göl ve dağ tatilleri sunmaktadır. Son yıllarda ise; turiste farklı deneyimler kazandırmayı amaçlayan Güney Asya ve Güney Amerika gibi egzotik uzak destinasyonlar ortaya çıkmaktadır (Avcıkurt, Karaman). Son dönemde Alman turistlerin en gözde yaz tatili sporları sırasıyla; yaya olarak seyahat etmek (%24), dağcılık (%19), tırmanış (%9) olmaktadır. Bununla beraber Fransız turistler sırasıyla scuba ve şnorkel dalışları (%36), yaya olarak seyahat etmeyi (%21), ve bisiklete binmeyi (%10), Hollandalı turistler ise yaya olarak seyahat etmeyi (%58), yüzmeyi (%30), ve bisiklete binmeyi (%18) tercih etmektedirler. Kışın ise Alman turistler (%81), Fransız turistler (%72), Hollandalı turistler ise (74) oranlarında kayak yapmayı tercih etmektedir. Bununla beraber daha genç jenerasyon yeni bir spor dalı olan snowboarda ilgi duymaktadır. (WTO)

2.3 Turizm Olgusunun Gelişimini Sağlayan Etkenler

2.3.1 Dünya’da Turizm Olgusunun Gelişimini Sağlayan Etkenler

Turizm; Dünya Savaşlarına kadar artan bir talep göstermiş, savaş yıllarında bir düşüş yaşamış ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında artan bir ivme ile günümüze kadar çok hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu gelişmeyi sağlayan pek çok faktör vardır. Bu faktörler aşağıda verildiği gibidir;

- İnsan, doğası gereği yeni yerler görmek, keşfetmek eğilimindedir. Kişiler yaşam standartları yükselip, hayat şartlarının olumlu yönde değişmesi ile bu isteklerini gerçekleştirebilecek daha çok imkan bulabilmekte ve bu sayede daha fazla turizm faaliyetine katılabilmektedirler.
- Yoğunlaşan ve zorlaşan şehir hayatı ve yoğun çalışma temposu, insanları belirli zamanlarda dinlenme ihtiyacı içine sokmaktadır. Çalışmak, tarihin her döneminde geçerli ve önemli bir öge olmuştur. Günümüzde de çalışma bir anlamda kutsallaştırılmıştır. Ancak, yeni bir kültür ögesi belirlemiştir ki, bu insanların sadece çalışan ve hizmet üreten bir varlık olmadığıdır. Sanayileşme ve devamlı nüfus artışı şehirlerin büyümesine, yaşanan çevrenin tabiatla ilişkisinin en az düzeye inmesine sebep olmuştur. Ayrıca, çalışma hayatındaki ihtisaslaşma ve otomasyon fertlerin psikolojik ve fizyolojik olarak yorulmalarına yol açmakta, değişik bir çevrede tatil yapma ihtiyacı artmakta, tatil yapma düşüncesi yaygınlık kazanmaya başlamaktadır. Kent yaşamı, serbest zamanlarda kentlerden uzaklaşmak, doğaya kavuşmak, daha sessiz bir yaşam sürmek, eğlenmek, beden ve zihnen enerji toplamak ihtiyacını zorunlu kılmaktadır. Kişiler yılın belirli dönemleri yaptıkları küçük kaçışlarla bu yoğun tempoya geçici bir süre için ara verebilmektedirler.
- Fertlerin gelirlerindeki hızlı artış, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra gelir yükselişindeki istikrar, gelirin daha adaletli dağılımı gittikçe artan biçimde geniş kitlelerin seyahat etme imkanına kavuşmasını sağlamıştır.

1970’li yıllarda yaklaşık 7 trilyon dolar olan dünya gayri safi milli hasılası 1980’li yılların başlarında 11 trilyon dolara çıkmıştır. WTO’ya göre bu büyüme yıllık %64,8 dolaylarında seyredecektir. Dünyadaki gelir seviyesindeki bu artış insanların, turizm faaliyetlerine daha büyük oranda katılma şansı bulmalarını sağlamakta ve turizm endüstrisindeki talebi arttırmaktadır.

- Verimliliğin artışı ile, bir taraftan günlük ve haftalık çalışma saat ve günleri kısılırken, diğer taraftan, ücretli yıllık izin bütün gelişmiş ve birçok gelişmekte olan ülke için genel bir hak haline gelmiştir.

- Günümüzde kişiler gittikçe azalan saatlerde çalışmaktadırlar. Bu da boş zamanların artışı ve turizm faaliyetlerine daha fazla katılma anlamına gelmektedir. Yüzyılın ilk yarısının sonlarına doğru 48 saat olan haftalık çalışma süresi, 1970’li yıllarda haftada 40 saate, 1980’li yıllarda ise 35 saate kadar inmiştir ve inmeye devam etmektedir. Artan bu boş zamanlar yapılacak çeşitli faaliyetlerle doldurulmaya çalışılacak ve bu turizm faaliyetlerine katılımın artışı anlamına gelecektir. Emeklilik yaşının küçülmesi ve insan ömrünün uzaması ile yeni bir tüketici kitlesi ortaya çıkmaktadır. İleri yaşlarda olan bu kitleye ‘üçüncü yaş grubu’, bu kitlenin gerçekleştirdiği turizm olayına da üçüncü yaş turizmi denmektedir.

- Günümüzde, kitle haberleşme araçlarının çok gelişmesi ve yaygınlaşması, insanların dünyanın her tarafı hakkında bilgi sahibi olmasına imkan vermekte, onlarda değişik ülkeleri gezip görme arzusu uyandırmaktadır.

- Yukarıda sözü edilen bu gelişmeler, toplumların gittikçe artan bölümünün her yıl seyahat etmesi henüz seyahat etmeyenler üzerinde seyahate teşvik edici bir etki yapmakta, seyahat etme, tatil yapma bir prestij meselesi haline gelmektedir.

- Fertlerin değişik yerlere seyahat etme ihtiyacına günümüz ulaştırma araçları tatmin edici biçimde cevap verebilmektedir. Bu alanda güvenlik, hız ve konfor açısından geçmiş dönemlerle karşılaştırılamayacak bir düzeye ulaşılmıştır.

Ulaştırma alanında XX. Yüzyılın başlarında hala demiryolu başta gelmekte idi. Birinci Dünya Savaşı sonrasında, motorlu araçların hızla çoğalması karada yapılan seyahatlerde demiryolunun büyük bir rekabetle karşılaşmasına sebep olmuştur. İngiltere’de 1950’lerde tatil yapanların üçte ikisi demiryolundan yararlandıkları halde, 1970’te bu oran yedide bire düşmüştür (Toskay, 1983). Kısaca, demiryolu turizm olayında XIX. Yüzyılın ortalarından itibaren artan ve İkinci Dünya Savaşı’na kadar süren önemini, dış turizmle kaybetmiştir.

Denizyolu, Avrupa’dan Kuzey Amerika’ya olan göçler döneminde Atlantik seferleri ile kazandığı önemi hiçbir dönemde tekrar elde edememiştir. 1930’lardan sonra pekçok gemi denize indirilmiştir. Bunlar bir dönem Avrupa-Amerika arasında tarifeli sefer yapabilmiş, sonra çalışamaz hale gelmişlerdir.

Akdeniz’de küçük şirketler birtakım geziler tertiplemekte, bazen de yakın turizm merkezleri arasında kısa süreli deniz seyahatleri turlara dahil edilmektedir. Motorlu araçların, özellikle otomobilin XX. Yüzyılın başından bu yana artışı, tahminlerin çok üstünde olmuştur. Tatil amacı ile yapılan seyahatlerde tren terkedilmiş, otomobil tercih edilmeye başlanmıştır. Otomobille turizmin çok yaygınlaşması, bazı karayollarının birbirine denizyolu ile bağlanması feribot işletmeciliğini avantajlı hale getirmiştir. İngiltere ile Avrupa arasında, Akdeniz limanları arasında ve Karaibler denizinde feribot işletmeciliği başarılı olmaktadır.

Sivil havacılık XX. Yüzyılda olağanüstü gelişme gösteren faaliyet kollarından biridir. Sivil havacılık 1930’lardan itibaren hızla gelişmeye başlamıştır. ABD ile İngiltere arasındaki düzenli seferler 1939’da başlamıştır. Sivil havacılığın gelişmesi esas olarak İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra olmuştur. Sivil havacılıktaki bu gelişmeler, turistler için seyahatte mekan sınırını hemen hemen tamamen kaldırmış, turizm bu suretle dünyanın her tarafına yayılabilmektedir. Hava yolunun oranlı olarak daha uzun mesafelerde geçerli olması, uluslararası turizm hacmini büyötmüştür.

- Seyahat ve tatil yapmak isteyen kişilere turizm organizasyonları büyük imkanlar sağlamaktadır. İster grup seyahati, ister ferdi seyahat yapılsın, ulaştırma, konaklama ve diğer ihtiyaçların giderilmesi, seyahatin planlanması, finansmanı ve hatta sigorta edilmesi dahi mümkündür. Bu konuda seyahat acentaları, tur operatörlüğü yapan büyük şirketler çok çeşitli alternatifleri müşterilerine sunmaktadır.

Tur operatörleri özellikle son yirmi yılda düzenledikleri ‘paket tur’ larla büyük kitleleri güvenli bir biçimde turizm hareketine katmayı başarmışlardır. Paket turların seyahate katılanlar açısından önemli avantajları vardır. Kişi, yapacağı seyahatin fiyatını çok evvelden bilmektedir. Paket tur olarak yapılacak bir seyahat genellikle, ferdi olarak yapılacak bir seyahatten daha ucuza mal olmaktadır.

- İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra batı dünyasındaki liberalleşme eğilimi uluslararası alandaki anlayış havası seyahat sınırlamaları ve formalitelerinin yavaş yavaş kalkması seyahatler için olumlu bir atmosfer yaratmıştır. Batı dünyasındaki bu gelişme, doğu bloku ülkelerini katı tutumlarını değiştirmek, kısmen de olsa vatandaşlarına seyahat imkanı sağlamak zorunda bırakmıştır.

- XX. Yüzyılda konaklama endüstrisi büyük bir gelişme göstermiştir. Büyük şehirlerde, şehir merkezi otelleri gelişmiş ve artmıştır. Özel otomobillerin yaygınlaşması ve tatil turizminde kullanılması yol boylarındaki transit konaklama tesislerini tekrar canlandırmıştır. Motorlu taşıtların gelişmesine paralel olarak yeni konaklama tesisleri ortaya çıkmıştır. Moteller, karavanlar, kampingler gibi. Tur operatörlüğü, havayolu, konaklama endüstrisi işbirliği turistik mahallerde amaca uygun biçimde yeni tip konaklama tesislerinin inşa edilmesine yol açmıştır. Bu arada bazı büyük havayolu şirketleri kendi otel zincirlerini kurma yoluna da gitmişlerdir. PAN AM şirketine ait olan Intercontinental ve Twa'ya ait olan Hilton Otel zincirleri bunlara örnek olarak verilebilir.

- Turizmin gelişmesi ile bu sektöre yapılan yatırımlar artmış ve buralarda çalışacak elemanların iyi eğitilmiş olmalarına özen gösterilmeye başlanmıştır. Bu da yeni turistik tesislere olan ilgiyi arttırmada etkili olmaktadır.

2.3.2 Türkiye'de Turizm Olgusunun Gelişimini Sağlayan Etkenler

Türkiye; 1980 yılından sonra, turizm sektöründe önemli atılımlar gerçekleştirmiştir. 1983 yılı; Türk turizmi için canlanma döneminin başlangıcı olarak kabul edilebilir. O yıldan günümüze kadar geçen süre içerisinde ülkemizde turizm, hem turist sayısı hem de turizm gelirleri yönünden önemli sayılabilecek artışlar göstermiştir. (Bulut)

Dünyada kitle turizminin gelişimini sağlayan etkenler doğal olarak Türkiye'de de turizmin gelişimini sağlamışlardır. Bunun yanı sıra Türkiye'deki gelişimi etkileyen değişik bazı faktörler de mevcuttur. 1984 yılında sonra Türkiye'deki turizm hareketlerindeki artışın nedenleri şunlardır (Ekinci, Doğdu, 1992);

- 24 Ocak kararlarından sonra turizm sektöründeki yatırımların payının artması. (1963 yılında turizm yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki yeri % 0.8 iken, 1984 yılında % 1 olmuş, bu rakam 1989 yılında olumlu gelişmeler kaydederek % 4.2'ye çıkmıştır.)
- Uluslararası taşımacılık fiyatlarında yapılan indirimler,
- Yurt dışındaki tanıtım faaliyetlerindeki olumlu gelişmeler,
- Türkiye'de turizm sektöründe uygulanan fiyat politikaları,
- Turizm sektörüne getirilen özendirici teşvikler (2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu),
- Ekonomide dışa dönük, liberal düşünceye dayalı devlet politikası.

3. KİTLE TURİZMİ

3.1 Kitle Turizmi Kavramı ve Özellikleri

Sosyal ve ekonomik gelişmeye paralel olarak insan topluluklarının daha çok seyahat etmeye başlaması turizmin bir sektör olarak gelişmesini sağlamıştır. Bu gelişme süreci içinde birtakım yapısal farklılaşmalar da meydana gelmiştir. Bu yapısal değişiklikler içerisinde en önemlisi; önceki zamanlarda sadece zengin sayılabilecek insanların seyahat etmeleri söz konusu iken, günümüzde giderek daha mütevazî bütçeli insanların da seyahat edebilme imkanına kavuşmalarıdır. Böylece zaman içerisinde turizm bir kitle hareketine dönüşmüş ve çok büyük sayıda insan grupları turizm hareketleri içinde yer almaya başlamışlardır. (Toros, 1992)

Hızla gelişen ekonomik kalkınmayla ulaşılan refah, toplumlara yeni yaşam anlayışı da kazandırmıştır. Bu da tatil yapma ihtiyacıdır. Başlangıçta iç turizm biçiminde oluşan bu hareket sonradan ulaşım araçlarındaki teknolojik gelişmeler nedeni ile uluslararası turizme dönüşmüştür. Büyük kitleler halindeki gruplar dünyanın pek çok farklı bölgesinde tatil yapma eğilimine girmişlerdir. Bu da 'kitle turizmi' kavramını doğurmuştur. Kitle turizmi, yolculuğun geniş ölçüde, konaklamanın da tamamıyla kollektif olarak cereyan ettiği, kişinin bir tatil grubuyla bütünleşmesinin sınırlı şekilde özendirildiği, halkın büyük sayılarda turizm olayına katılmasıyla doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür (Çubuk, 1981). Dünyadaki bu yeni akımı izleyen çeşitli ülkeler doğal ve tarihi zenginliklerini bu kitlelere en uygun koşullarda sunarak yepyeni bir endüstriyi, turizm endüstrisini yaratmışlardır. Ekonomik kalkınma paralelinde gelişen ulaşım araçları yanında, iletişim araçları da toplumların işbirliğinden doğan yakınlaşmaları ve bu yakınlaşmaya başlıca neden olan merakı da arttırmıştır. Çünkü her toplum değişik kültür yapısına sahiptir. Evvelce sadece komşu olan ülkelerle ilişki içinde olan ülkeler bugün kendi toprağından çok uzaktaki bir ülke ile ekonomik ve siyasi ilişki içindedir. (Gültay, 1992)

Turizmin hızlı bir gelişim sürecine girişı, olayın ekonomik boyutunun kavranması ile olmuştur. Turizm sektörü sürekli ilerlemeye açık bir özellik içerir ve kişilerin alım gücü arttıkça talebi de aynı oranda artar. 1929-1930'da dünyayı saran ekonomik bunalım, II. Dünya Savaşı ve 1974 petrol krizi, 1980'li yıllara kadar turizmin gelişiminde etkili olan olaylardır. Bunlardan II. Dünya Savaşı sonrası savaş yaralarının sarılması dönemlerinde, turizm de bu gelişmelerden olumlu katkılar edinmiştir.

1960'lı yıllardan sonra tüm ülkeler gelişen turizm pazarından pay alabilmek ve turizm endüstrilerini geliştirebilmek amacıyla atılımlar yapmaya başlamış ve bu alanda yatırımlarını arttırmışlardır. Bu dönemde turistik alanlara talep hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır. Oluşmaya başlayan talep artışları turizmi ateşleyici bir faktör olmuştur. Paket turlar ve seyahat acentalarının kurulması gibi yenilikler insanların daha rahat bir şekilde tatil yapmasına olanak vermiştir. Dünya turizminde geçmiş trendler ve gelecek ile ilgili tahminler turizmin 2000'li yıllarda da hızla gelişmeye devam edeceğini göstermektedir. Gelişmiş ulaşım, daha güvenli, ucuz ve hızlı havayolları, düşük seyahat maliyeti ve artan boş zaman, telekominikasyon ve bilgi teknolojisi alanındaki gelişmeler, dünya genelinde yaşam standartlarındaki iyileşmeler, bu gelişmenin devamında etkili olacak başlıca önemli faktörlerdir.

3.2 Kitle Turizminde Turist Profili

Kitle turizmine katılan turistler incelendiğinde iki tip turist profilinden bahsetmek mümkündür. Birinci grup, kentleşmenin getirdiği etkilerden kaçmak, eğlenmek ve dinlenmek amacıyla tatil yapan kişilerden oluşmaktadır. Bu kişiler 'örgütlenmiş veya bireysel kitle turistleri'dir. Deniz, kum, güneş olan iyi bir mekan tatillerini geçirmeleri için yeterli koşulları oluşturur. Genelde bu kişiler yalnızca diğer turistlerle ve personel ile diyalog halindedirler. İkinci grup ise kitle iletişim araçlarının, eğitimin gelişimi ile gerçeği arama isteğinin artması sonucu oluşmuştur. Kitle turizmini gerçekleştiren ve talebi oluşturanlar ise birinci grup turistlerdir. Örgütlenmiş kitle turisti; dinlenmek ve eğlenmek isteyen, paket turlara yönelen, durakları belirli bir sistem içinde hiçbir kararı kendisi vermek istemeyen batı orta sınıf turist tipidir. Bireysel kitle turist tipi de; örgütlenmiş turist tipine benzer ancak aralarında birtek fark vardır. Bu da gezinin önceden düzenlenmiş olmasıdır. Bu turist tipleri genelde çizili bir sınır içinde tatilini sürdürmekte ve bunun dışına çıkmamaktadırlar.

Bir turistin karar vermesi için geçirdiği bir süreç vardır. Başka ülkelere yolculuk yapmak için güdülenen insanlar, çevrelerinde bulunan olanakları algılamakta, bu algılara dayanarak çeşitli seçenekleri değerlendirmekte, en yüksek doyumu sağlayacak ve gerçekleşme olasılığı en yüksek olan seçeneği bulmaya çalışmaktadırlar. Bu süreç 'turistik karar verme süreci' denir. Beş aşama içermektedir (Doğan, 1997);

- Geziye çıkma isteğinin duyulması ve bu isteğin uygunluğunun değerlendirilmesi,
- Gezi isteğinin en iyi biçimde doyurulmasını sağlamak için bilgi toplanması seyahat acentalarına danışılması, reklam ve broşürlerin incelenmesi, deneyimli turist ve yakınlarla konuşulması, seçeneklerin maaliyet, zaman ve ulaşım açısından değerlendirilmesi,
- Gidilecek yer, ulaşım türü, konaklama biçimi ve yapılacak etkinlikler konusunda karar verilmesi,
- Gezi için hazırlık yapılması, biletlerin alınması, rezervasyonların yapılması, gerekli paranın sağlanması, giyecek ve eşyaların düzenlenmesi ve geziye başlanması,
- Gezi sırasında ve geziden sonra, gezi deneyiminin değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonuçlarının daha sonraki gezi tasarımında kullanılması,

Bu süreçte seyahat acentaları ve diğer turizm kuruluşları (oteller, tatil köyleri, vb.) turiste maksimum kolaylıklar sağlayarak bu karar verme sürecinde oldukça etkin bir konuma gelmektedirler.

3.3 Türkiye’de Kitle Turizminin Durumu

Türkiye’deki kitle turizminin gelişimi Avrupa’daki gelişime bağlı olarak gerçekleşmiştir. Büyük bir hızla büyüyen Avrupa turizm endüstrisinin Türk turizm endüstrisini de etkilemesi kaçınılmazdır. Son yıllarda artan kitle turizmi anlayışının Türkiye’deki turizm yapılarının gelişiminde büyük etkisi olmuştur. Uzun dönem kitle turizminden pay alamayan Türkiye, standartlarını yükseltmesi, daha profesyonel ve büyük turizm tesisleri oluşturması sayesinde kitlesel talebe cevap verecek duruma gelmiş ve kısa zamanda pazar payını yükseltmiştir. Bu değişim sürecinde turizm imajımız yurt dışındaki turistlere göre dinlence ve tatil olarak benimsenmiş, kültür turizmi geri planda kalmıştır. (Turizm Bakanlığı, 1992)

1963 sonrası Türk turizminde planlı döneme geçilmesine rağmen, hedeflere ulaşamamış, beşinci beş yıllık kalkınma dönemi (1985-1989) hariç tüm dönemlerde tahmin edilenin altında gelişme yaşanmıştır. 5. beş yıllık dönemdeki hareketlenme Türk turizmindeki gelişme beklentilerini karşılamaktan çok uzaktır. Yapılan planlamanın beklenen sonuçları vermesi için politikalarımız gerçekçi hedefler saptamalı ve bu politikaların uygulanması için kararlı bir tutum sergilenmelidir.

1990’lı yılların başından beri meydana gelen siyasal değişiklikler ve soğuk savaşın sona ermesi, liberal ekonomi kurallarının hemen hemen tüm dünya ülkelerince benimsenmesi, gelişen haberleşme, bilgi ve ulaşım teknolojileri, ülkeler arasındaki siyasi, ekonomik ve ticari

ilişkileri arttırmıştır. Ancak 2000 yılına yaklaşırken bu on yıllık döneme damgasını vuran ‘uluslararası liberalleşme’ ve globalleşme sürecinin de, Türkiye’nin bakış açısından ve edinilen deneyimler ve gözlemler ışığında gerçekçi bir biçimde değerlendirilmesi ülke ve sektör olarak önümüzdeki yıllardaki gelişmelere hazırlıklı olunması bakımından önemlidir. Bu dönemde bir yandan globalleşme süreci devam ederken, bir yandan belli ülke grupları kendi ortak ekonomik çıkarları çerçevesinde bölgesel bütünleşmelere yönelmiş ve neredeyse ekonomik bloklar oluşturmuşlardır. Öte yandan çok uluslu şirketlerin dünya ve ülke ekonomileri ve başta Dünya Ticaret Örgütü, İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) ve Avrupa Birliği olmak üzere uluslararası ve uluslararası kuruluşların karar alma mekanizmalarına olan artan etkisi, hazırlattıkları uluslararası anlaşma metinleri (örneğin MAI; Çok Taraflı Yatırım Anlaşması) ulus devletlerin görev, denetim ve müdahale alanlarının ülkeler içindeki farklı toplumsal gruplar ve farklı gelişmişlik düzeylerindeki ülkeler tarafından yeniden değerlendirilmesisürecini başlatmıştır. Ayrıca ekonomik gelişmişlik düzeylerinin yüksekliğinin uluslararası rekabette sağladığı diğer üstünlükler yanında gelişmiş ülke firmaları; haberleşme ve bilgi teknolojisindeki gelişmelerden en etkili şekilde yararlanarak Pazar olarak saptadığı ülkeye ilişkin her türlü bilgiyi ayrıntılı olarak elde edip etkin bir biçimde kullanabilir ve mevcut engellerin kaldırılması için ulusal hükümetleri aracılığı ile uluslararası kuruluşlarda diğer ülkelere talepler yöneltebilirken; gelişmekte olan ülkelerin çoğunda sektör ve ulusal hükümetler arasında etkin bir eşgüdüm sağlanamamakta ve uluslararası pazardaki deneyim ve bilgi birikimleri somut taleplere dönüşmemekte, benzer durumdaki ülkelerle işbirliği ya da farklı pazarların değerlendirilmesi olanakları kullanılamadığı liberalleşme ve globalleşme sürecinden aynı oranda yararlanılamadığı gözlenmektedir.

Bir yandan uluslararası ticaretin serbestleşmesi çabaları sürerken, özellikle ürün standartlarının belirlenmesinde de etkili olan gelişmiş ülkeler yeni korumacılık önlemlerine yönelmekte, çeşitli tarife dışı engellerle yerli üreticileri korumakta ve dış ticaret açığını bu şekilde kapama yönüne gitmektedirler. Bu gerçekler gözönünde tutularak globalleşme sürecinden azami şekilde yararlanılabilmesi için, hem ulusal hükümetin hem de ekonominin tüm sektörlerinin kurumsal bir eşgüdüm içinde bu gelişmeleri uzmanları aracılığı ile izlemeleri, bağımsız bir bakış açısıyla yorumlamaları ve ortak stratejiler belirlemeleri gerekmektedir.

Türkiye’de kitle turizmine geçiş sürecini belirleyen etmenler aşağıda sıralanmıştır (Yarcan);

- Konaklama yatırımlarının artışı,
- Seyahat acentalarının tur operatörlerine dönüşmesi,
- Yerli ve yabancı sermayenin tur operasyonlarında işbirliği ve finans ortaklıkları,
- Yerli charter ve tarifeli havayollarının kuruluşu,
- Ülke turistik ürün türünün tatilci ürünlere dönüşümü,
- Ülke imajının tatil merkezi olarak biçimlenmesi,
- Bölgesel düzeyde özel turizm altyapısının oluşturulması,
- Yatırım ölçeklerinin büyümesi,
- Yerli turizm endüstrisinde bütünleşmiş işletmelerin ortaya çıkışı.

1990’lı yıllarla birlikte gelişimini nitelik ve nicelik açısından artıran turizm hem dünyada hem de Türkiye’de ekonominin en büyük sektörlerinden biri haline gelmiştir. Dünyanın en büyük üçüncü sektörü olan turizm Türkiye, ana sanayi dalları içinde en hızlı büyümeyi yakalayan sektördür.

Turizmde son yıllarda hızlı yatak kapasitesi artışına rağmen, tanıtım ve pazarlama, hava ve deniz taşımacılığı ve teknik altyapı gibi konularda kısa sürede giderilmesi gereken sorunlar ve eksiklikler bulunmaktadır. Dış tanıtım ve pazarlama konusundaki yapısal reform yapılması gerekliliği kabul edilmesi gereken bir gerçektir.

Türkiye’nin turizm pazarı içerisinde sahip olduğu avantajlar ;

- İçimizden çıkan ve dünya çapında rekabet eden operatörlerimiz,
- Türk bayraklı havayolu ve charter firmalarının varlığı,
- Henüz bozulmamış bir çevre,
- Rakiplere oranla yeni ve uluslararası standartlarda tesisler,
- Türkiye’nin uluslararası pazarda yerini kabul ettirmesi,
- Yurtiçi turizminin ivme kazanması

Türkiye’nin turizm pazarı içerisinde sahip olduğu dezavantajlar ise;

- Akdeniz’de her yıl ortalama 500 bin yatağın devreye girmesi,
- En büyük pazarımız olan Avrupa’da gizli bir iktisadi kriz,

- Türkiye'nin coğrafi olarak kritik bir bölgede bulunması,
- Rakiplerimiz pazara daha çok yüklenmesi,
- Avrupa'da yaşanan kartelleşme ve ortaklıklardır.

Bütün bu gelişmelere karşın Türkiye turizmde henüz beklediği düzeye ulaşamamıştır. Yabancı sermaye akışı beklenen düzeye getirildiği takdirde ve turizmde beklenen gelişimler (teknolojik yenilikler ve yeterli rekabet gücü) sağlanması halinde Türkiye'nin 20 milyon turist ve 10 milyar dolarlık turizm gelirine ulaşması mümkün olacaktır. Türkiye'nin turizm ekonomisinden daha fazla pay almasını sağlamanın bir yolu da Avrupa Topluluğu'na katılmaktan geçmektedir. Avrupa topluluğu üyeleri, turizm faaliyetlerinin topluluğa üye ülkeler arasında gerçekleşmesini özendirici tedbirler almaktadır. Bu amaçla, 1993 yılından itibaren tatillerini AT ülkelerinde geçirecek vatandaşlara AT kalkınma bankasında faizsiz kredi verilmesini öngören bir yasayı yürürlüğe koymuşlardır. Türkiye topluluğa girerse bu avantajdan faydalanan turist potansiyelini kazanma imkanı bulacak ve bunun yanı sıra mevcut potansiyel yabancı turist profilinde azalma yaşamayacaktır. Ayrıca; topluluk ülkelerinde ortak turizm politikası uygulandığında, ülkemizde bu politikaları uygulama yoluna gidecek bu da mevcut turizm politikamızda dolaylı yönden olumlu değişikliklere yol açacaktır. Bu sayede kaynak yetersizliği, fiyat yüksekliği ve kalite eksikliği, altyapı sorunları, mevsimlik yoğunlaşma gibi Türk turizminin kronik problemlerinin azaltılması sağlanabilecektir.

3.4 Kitle Turizminin Gelişim Sürecinin Rakamsal Analizi

3.4.1 Dünya'da Kitle Turizminin Gelişim Sürecinin Rakamsal Analizi

Uluslararası turizm hareketlerinin, yılda ortalama olarak 1950-1959 döneminde %11.7, 1960-1969 arasında %8.3, 1970-1979'da %6.1 ve 1980-1989 döneminde %3.9 oranında arttığı görülmektedir (Bulut). Uluslararası turizm talebi 1970'lerde dünya petrol krizine rağmen hızlı bir gelişme göstererek 1970 yılında 160 milyondan 1979'da 274 milyona ulaşmıştır. 1970-1980 yılları arasında uluslararası turist sayısı ortalama %6.5'lik bir büyüme göstermiştir. Turizm gelirleri ise 1970 yılında 17,9 milyar dolardan 1980 yılında 102,4 milyar dolara çıkarak ortalama %18 oranında büyük bir artış göstermiştir. 1980'li yıllardan sonra turizmde, harcamalar yönünden, ortalama olarak yıllık %22,4 oranında bir büyüme kaydedilmektedir. Dış turizm gelirlerinde ve bu gelirlerin gerek GSMH, gerekse dış satım içindeki paylarında önemli ölçülerde artışlar kaydedilmektedir. Nitekim 1970-1985 yılları arasında GSMH yılda

%4,8 oranında büyümesine karşın, turizm gelirlerinde yıllık %21,6 oranında bir büyüme olduğu gözlemlenmektedir.

Çizelge 3.1 Yıllara göre turist sayısı ve turizm gelirlerindeki değişimler (WTO,1994)

Yıllar	Uluslararası Turist Sayısı (1000 Kişi)	Değişim Oranı (%)	Uluslararası Turizm Gelirleri (Milyar Dolar)	Değişim Oranı (%)
1970	159,7	11,56	17,9	6,55
1971	172,2	7,86	20,8	16,48
1972	181,8	5,58	24,6	18,09
1973	190,6	4,82	31,1	26,13
1974	197,1	3,41	33,8	8,91
1975	214,3	9,75	40,7	20,34
1976	220,7	2,97	44,4	9,17
1977	239,1	8,34	55,6	25,10
1978	257,3	7,63	68,8	23,74
1979	274,0	6,46	83,3	21,05
1980	284,8	3,36	102,4	22,84
1981	288,8	1,41	104,3	1,83
1982	286,8	-0,72	98,6	-5,44
1983	284,1	-0,91	98,4	-0,24
1984	321,4	9,94	109,8	11,62
1985	326,5	4,50	115,0	4,73
1986	334,5	2,46	138,7	20,58
1987	361,1	7,96	169,5	22,23
1988	393,1	8,86	194,1	14,53
1989	405,3	3,89	209,1	7,72
1990	455,6	12,41	255,0	21,95
1991	455,1	-0,10	261,0	2,35
1992	476,0	4,60	279,0	6,90
1993	500,0	5,00	324,0	16,12
YILLIK ORTALAMA DEĞİŞİM ORANLARI (%)				
	1970-1980	6,5		18,0
	1980-1990	4,1		10,0
	1980-1992	4,5		10,1

1980'lerin başında enerji krizi, petrol fiyatlarındaki artış ve daha sonra Ortadoğu'daki politik gelişmeler dünya ekonomik yapısında geçici bir durgunluğa yol açmıştır. 1983 yılından sonra ise uluslararası turizmde önemli bir iyileşme gözlenmiştir. Ancak, 1986 yılında Çernobil nükleer kazası ve ABD – Libya krizi, özellikle Akdeniz bölgesindeki uluslararası turizmin gelişme hızında azalmaya yol açmıştır. Ancak bu dönemden itibaren, 1991 yılında körfez krizinin etkisi dışında, uluslararası turizm hızla büyümeye devam etmiştir. 1991 yılındaki

Körfez Savaşı Ortadoğu bölgesindeki ve Avrupa'daki turizm hareketlerini % 1.4 oranında geriletmiştir. Ancak bir sonraki yıl, dünya turizm hareketleri önceki yılların düzeyini aşmıştır. Dünyada 1992 yılında 475 milyon kişi turizme katılmış ve 278 milyar dolar turizm harcaması yapmıştır. 1990 yılından günümüze uluslararası turizm hareketlerinde %4'lük bir artış kaydedilmiştir. (Çizelge 3.1)

Günümüzde 5 milyara yaklaşan dünya nüfusu, doğal olarak turizme potansiyel oluşturmaktadır. Esas anlamda potansiyel ise; Avrupa ve Kuzey Amerika nüfusedir. Dünya turizm hareketlerinin %72 gibi bir oranı Batı Avrupa ve Akdeniz havzasında gerçekleşmektedir. Geniş anlamda turizme potansiyel teşkil eden nüfus, OECD ülkelerinin nüfusedir ki, bu sayı 1986 yılı itibari ile 814 milyondur. 1987 yılında dünya dış turizmine 355 milyon insan katılmıştır. Bunun 270 milyon kadarı OECD kökenlidir. Bu da OECD ülkelerindeki potansiyeli gözler önüne sermektedir. Dünya turizm örgütünden verilen bilgiye göre 1993 yılında dünyada turist sayısı 500 milyonu, turizm harcamaları da 324 milyar doları bulmuştur. Avrupa 296,5 milyon turist ile 1993 yılında dünyada en çok turist gezdiği bölge olmuştur. Bu bölgenin turizm gelirleri de 162,6 milyar dolar olmuştur. İkinci sırada ise 106,5 milyon turistle Güney ve Kuzey Amerika yer almıştır. Turizmde en büyük payı gelişmiş Avrupa ülkeleri alır. ABD, Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda, İngiltere, İsveç, İsviçre, İtalya, Kanada, Norveç, Avustralya ve Japonya en çok turist alan ülkelerdir (Çizelge 3.2). Bu ülkeler uluslararası turist varışlarının % 80'ine ve turizm gelirlerinin % 75'ine sahiptirler. Bununla birlikte az sayıdaki gelişen ülkeler, geri kalan payın büyük bölümüne sahiptirler. Turizm taleplerinin Avrupa'da yoğunlaşması belli başlı birkaç nedene bağlıdır. Bunlar sınırların ortadan kalkması, seyahat mesafelerinin kısa olması, Avrupa ülkelerinin tarih, kültür, ve siyasal yakınlık içinde olmalarıdır. 1980-1990 yılları arasındaki turizm gelirlerindeki büyüme Avrupa kıtasında % 146'dır. Toplam gelir 137 milyar doları geçmiş ve bu hız kesilmeyerek 1995 yılında 202.5 ve 1996'da da 214.7 milyar dolardan fazla bir turizm geliri elde edilmiştir (Çizelge 3.2). Özellikle 1990'ların ortasında turizmin hızlı büyüme eğilimine daha çok Doğu Avrupa ülkelerinde girdiği, buna karşılık, hala büyük turist kitlelerini ağırlamakla birlikte, Batı Avrupa'nın doygunluğa eriştiği söylenebilir. Doğu Avrupa ülkeleri turizm gelirlerinin artmasıyla birlikte, turizm yatırımlarını da arttırmaya ve ülke çapında yaygınlaştırmaya başlamışlardır. Avrupa'da, Doğu Akdeniz alt bölgesinde turist sayısındaki artış oranının yüksekliğinde Türkiye'nin yüzde 32 dolayında gerçekleşen turizm büyüme hızının da etkisi olmuştur (Özgüç). 1999 yılında 657 milyon insan turistik seyahat yapmış, toplam turizm geliri 455 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamın, 2020

yılında 1 milyar 600 milyona çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu da sürekli olarak her yıl %4 büyüme olması anlamına gelmektedir. (Bulut)

Çizelge 3.2 Uluslararası turizm kazançları (WTO)

Ülkeler	Gelirler (milyar dolar)						Dünya genelindeki sıralaması	
	1990	1995	1996	1997	1998	1999	1990	1999
ABD	43.0	61.1	64.4	75.0	71.2	73.0	1	1
İtalya	20.0	27.4	27.3	30.0	29.8	31.0	3	2
İspanya	18.5	25.3	28.4	27.1	29.7	25.1	4	3
Fransa	20.1	27.5	28.2	27.9	29.9	24.6	2	4
İngiltere	14.9	19.1	20.4	20.5	20.9	20.9	5	5
Çin	2.2	8.7	10.5	12.0	12.6	14.0	25	6
Avusturya	13.4	14.6	15.1	12.3	11.1	11.2	6	7
Kanada	6.3	8.0	8.7	8.9	9.3	10.2	9	8
Almanya	11.4	12.8	13.2	16.4	16.4	9.5	7	9
Meksika	5.4	6.1	6.8	7.5	7.8	7.8	10	10
Yunanistan	-	4.1	3.7	3.7	5.1	5.4	24	20
Türkiye	2.7	4.9	5.9	7.0	7.1	5.0	21	21

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında dünya ülkeleri büyük bir ekonomik kalkınma ve gelişme yarışına girmişlerdir. Günümüzde bütün ülkeler milli gelirlerini arttırmak, dış ekonomik ilişkilerini geliştirmek ve daha yüksek bir kalkınma hızı sağlamak çabası içindedirler. Ekonomik kalkınma ve gelişme mücadelesinin artması, ülkeleri siyasal bloklaşmalar yerine ekonomik topluluklar içinde birleşmeye, iş ve güc birliği yapmaya yöneltmiştir. Ülkeler arasında gelişen bu yakınlık toplumların çeşitli yaşlardaki bireylerinin birbirlerini ve diğer toplumları tanımaya yöneltmede itici bir güç olmuştur.

Yapılan bir araştırmaya göre günümüzde yapılan seyahatlerin % 70'i tatil, % 14'ü iş, %16 'sı ise din, sağlık, aile ziyaretleri, spor, vb. amaçlarla yapılmaktadır. Bu seyahatler sırasında karayolunu kullanma oranı % 45, havayolunu kullanma oranı, % 40, denizyolunu kullanma oranı ise % 15'tir.

Dünya Turizm Örgütü (WTO) Başkanı Antonio Enriquez Svignac'ın, 1993 yılında uluslararası turizmle ilgili yaptığı projeksiyonda önemli hedefler ve stratejiler ortaya konmuştur (Gökdeniz,1996);

- Gelecek 10 yılda dünya turizminde önemli bir büyüme beklenmektedir.
- Avrupa ve Japonya hariç uzun mesafeli turlar kısa mesafeli turlara göre daha hızlı bir gelişme gösterecektir.

- Tüketicilerin artan ölçüde güvenlik, hızlı elektronik imkanlar, çevre ve rakip destinasyonlar hakkında ayrıntılı bilgi isteme ihtiyacı duymaları, sektörde eğitim ve uzmanlaşmayı zorunlu kılacaktır.
- Asya ve Pasifik ülkeleri turizmde dünyanın en hızlı gelişen bölgesi olma özelliğini koruyacaktır. Hava trafiğindeki libelleşme ve modernizasyon eğilimleri Doğu Asya ve Pasifik bölgesini çabuk ulaşılabilir bir bölge konumuna getirecek ve bu bölge 2000'li yıllarda turizmde altın çağını yaşayacaktır.
- 2000'li yılların turistik ürün veya ürün grupları golf, üçüncü yaş, kültür, kongre ve egzotik turlar olacaktır.
- Sosyo-Demografik faktörler turizmi bilinçlendirmede oldukça etken bir rol oynayacaktır.

Dünya Turizm Örgütü'nün (WTO) Kasım 1997'de İstanbul'da yapılan toplantısında yapılan tahminlere göre 2020 yılında uluslararası turist sayısı 1,6 milyara yani 1996 yılındakinin yaklaşık 3 misline çıkabilecek ve insanlar artık tek değil, yılda 2-3, hatta 4 kez tatil yapabileceklerdir. 21. yüzyıl turisti evden çok uzağa, hatta uzaya seyahat edecektir. Turizm harcamaları ise beş misli olacaktır. Uluslararası turistler 2020'de yılda 2 trilyon dolardan fazla, bir başka ifadeyle de günde 5 milyar dolarlık bir harcama yapacaklardır. Ülke sıralamasında da önemli değişiklikler olacak, Çin eğer Hong Kong'un da muhtemel turist sayısı eklenirse, bütün diğer ülkeleri çok geride bırakacaktır. Doğu Avrupa ülkelerinden Polonya, Macaristan ve Çek Cumhuriyeti'nin, özellikle Batılı şirketlerin yatırımlarıyla dünya turizmindeki yerlerini koruyacakları düşünülmektedir. Rusya'da turist sayısında beklenen artış henüz gerçekleşmediyse de, bu ülkede istikrarın sağlanmasıyla turist sayısında büyük artışlar olacağı tahmin edilmektedir. Türkiye'nin ise, bu gelişmeler ışığında, dünyanın en çok turist çeken 20 ülkesi içinde kazandığı yerini koruması için çok çaba harcaması gerekecektir. (Özgüç, 1998)

Çizelge 3.3 2020 Yılında en çok turist alacak ülkeler (Özgüç, 1998)

	Ülke	Turist Varışları (milyon)	Yıllık Büyüme Oranı (%) 1995-2020
1	ÇİN	137,1	8
2	A.B.D.	102,4	3,5
3	FRANSA	93,3	1,8
4	İSPANYA	71	2,4
5	HONG KONG	59,3	7,3
6	İTALYA	52,9	2,2
7	İNGİLTERE	52,8	3
8	MEKSİKA	48,9	3,6
9	RUSYA FEDERASYONU	47,1	6,7
10	ÇEK CUMHURİYETİ	44	4

3.4.2 Türkiye’de Kitle Turizminin Gelişim Sürecinin Rakamsal Analizi

1950’lerden itibaren dünya turizm hareketlerindeki gelişmeye paralel bir gelişme Türkiye’de de görülmeye başlamış ve bu tarihten itibaren (1986 hariç) bu gelişme devam etmiştir. 1980-1990 yılları arasında turizm arzı çok hızlı gelişmiştir. Yatırımcılar artmış, pekçok firma turizm sektörü içindeki yerini almıştır.

Dünya turist trafiğindeki son çeyrek yüzyılın yıllık ortalama artışı % 10.4 iken, 1986 yılından itibaren artış hızında önemli düşüşler görülmektedir. Buna karşın gene aynı zaman dilimi içerisinde Türkiye’ye gelen dış turist sayısında %27.5 oranında bir artış söz konusudur. 1986 yılında tüm dünya turizmindeki olumsuz gelişmeler Türkiye’de de etkisini göstermiş ancak 1987 yılından itibaren olumlu gelişmeler tekrar başlamıştır. Bütün bu gelişmelere rağmen yine de Türkiye’deki turizm gelişimi hiçbir zaman tam olarak arzulanan düzeye ulaşmamıştır.

Çizelge 3.4 Turistik kapasite yönünden Türkiye – İspanya karşılaştırması

Ülkeler	Nüfus (milyon)		Yüzölçüm (km.2)	Gelen Turist (milyon)		Turizm Geliri (milyar dolar)	
	1987	2002		1987	2002	1987	2002
Türkiye	50.0	65.5	788695	2.9	9	1.7	7
İspanya	38.0	39.5	489970	47.4	43.4	14.7	26.5

Çizelge 3.4’de görüldüğü gibi; Türkiye ile ortalama eşit coğrafi şartlara sahip İspanya, yüzölçümü Türkiye’den oldukça düşük olmasına rağmen 1987 verilerine göre 14.780.400 milyar dolar turizm geliri elde etmektedir. Aynı dönemde; Türkiye’nin turizm gelirinin 1.721.100 milyar dolar olduğu düşünülecek olursa aradaki büyük fark daha iyi anlaşılacaktır. Günümüzde de aradaki fark yadsınamayacak boyutlardadır. Avrupa’da en çok ziyaret edilen 20 ülke sıralamasında İspanya 43.4 milyon kişi ve % 12 pazar payıyla ikinci sırada, Türkiye 9 milyon kişi ve % 2.5 pazar payıyla ondördüncü sırada yer almaktadır. Avrupa’da en çok turizm geliri elde eden 20 ülke sıralamasında İspanya 26.5 milyar dolar gelir ve %12.2 Pazar payıyla üçüncü sırada Türkiye ise 7 milyar dolar gelir ve % 3.2’lik pazar payıyla dokuzuncu sıradadır. Aradaki bu farkın kapatılması havayolu ve karayolu ulaşımının geliştirilmesi, altyapı eksikliklerinin giderilmesi, ürün ve personel kalitesinin artırılması, başarılı ve yaygın bir tanıtımın yapılması ile mümkün olacaktır.

Türkiye’de 1960’larda kalkınma planının öngördüğü yönde turizmin özendirilmesi ile 1970’lerde Türkiye’ye gelen yabancı sayısında önemli artışlar sağlanmış ve yabancı turist sayısı, 1972 yılında 1 milyonu aşmış, 1975 yılında ise 1,5 milyonu geçmiştir. Ancak, 1970’li

yılların sonlarından başlayarak 1983 yılına kadar ülkemize gelen yabancıların sayılarının artışında duraklama görülmüştür. Türkiye’de o yıllarda iç siyasal karışıklıkların etkisi olmakla beraber, asıl etkinin batılı ülkelerin petrol krizinden sonra düştükleri ekonomik bunalım olduğu söylenebilir. 1980’lerin başlarında batıdaki ekonomik durgunluğun belli ölçülerde giderilmesi ve yurt içindeki huzur ortamının yeniden sağlanmasıyla turizmdeki canlanma yeniden başlamıştır.

Türkiye ‘de ilk kez 2634 sayılı ‘turizm teşvik yasası’ ile turizm yatırımlarının kredi ve teşviklerle özendirilmesi sonucu yatak arzında büyük bir artış olmuştur. 1980’li yıllardan 1990’lı yılların ortalarına gelindiğinde yabancı turist sayısı, turizm gelirleri ve belgeli yatak turizmi açılarından önemli gelişmeler kaydedilmiş ve turizm ülke ekonomisi içinde önemli bir payı olan bir sektör durumuna gelmiştir. Türkiye’de 1980-1990 döneminde turizm arzı çok hızlı gelişmiştir. Yatırımlar artmış, pek çok firma turizm sektörü içindeki yerini almıştır. Türkiye’ye gelen yabancı sayısı yeniden artmaya başlamış, 1985 yılında 2,5 milyonu aşmıştır. 1983-1993 yılları arasında turizm gelirlerinde yaklaşık olarak %500, yabancı turist sayısında da %250’lik bir artış gerçekleşmiştir. 1983 yılında tesis sayısı 611 ve yatak kapasitesi 65, 934 iken 1993 yılında turizm işletme belgeli tesis sayısı 1581 ve yatak sayısı 235,298’e, 2001 yılında ise turizm işletme belgeli tesis sayısı 1998’e ve yatak sayısı da 368.819’a yükselmiştir.

Çizelge 3.5 Turizm Bakanlığı konaklama tesisleri (Turizm Bakanlığı, 2002)

	YATIRIM BELGELİ		İŞLETME BELGELİ	
	TESİS	YATAK	TESİS	YATAK
1991	1.987	331.711	1.404	200.678
1992	1.938	309.139	1.498	219.940
1993	1.788	276.037	1.581	235.238
1994	1.578	240.932	1.729	265.136
1995	1.334	202.483	1.793	286.463
1996	1.309	202.631	1.866	301.524
1997	1.402	236.632	1.933	313.298
1998	1.365	249.125	1.954	314.215
1999	1.311	245.543	1.907	319.313
2000	1.300	243.794	1.824	325.168
2001	1.237	229.047	1.998	368.819

Türkiye’nin 1982 yılından 1987 yılına kadar olan yatak sayısındaki artış yüzdesinin listedeki diğer ülkelerden daha fazladır. Ancak, yatak kapasiteleri incelendiğinde Türkiye’nin yatak kapasitesi diğer ülkelere oranla çok düşük bir değere sahiptir. Yüzdesel değerin yüksek

çıkması sayısal değerin düşük olması ve yatak sayısının bu açığı kapamak için artırılmasından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 3.6 Turist sayısı ve turizm gelirlerinin aylara göre dağılımı

	1998		1999		2000	
	TURİST SAYISI	TURİZM GELİRİ (MİLYON \$)	TURİST SAYISI	TURİZM GELİRİ (MİLYON \$)	TURİST SAYISI	TURİZM GELİRİ (MİLYON \$)
OCAK	346.183	261	359.045	196	333.915	217
ŞUBAT	371.526	229	371.727	186	354.487	216
MART	476.756	318	409.483	224	435.158	302
NİSAN	642.332	420	426.558	255	721.128	422
MAYIS	986.237	718	691.313	422	986.376	662
HAZİRAN	1.062.961	870	784.642	509	1.079.148	749
TEMMUZ	1.288.439	729	931.895	618	1.525.718	1.054
AĞUSTOS	1.460.075	1.169	1.079.249	863	1.419.244	1.207
EYLÜL	1.209.256	1.041	876.261	696	1.368.538	1.056
EKİM	1.035.237	827	800.513	696	1.178.481	984
KASIM	502.638	357	435.790	313	602.396	476
ARALIK	371.057	239	320.808	225	423.564	291
TOPLAM	9.752.697	7.177	7.487.285	5.203	10.428.153	7.636

1998 yılında ülkemize gelen turist sayısı 9.7 milyon kişi, turizm geliri ise 7.2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 1999 yılında Türkiye'ye 7.5 milyon turist gelmiş ve turizm gelirleri 1998 yılına göre % 27.5 oranında bir azalma göstererek 5.2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Turizm talebi 1990 yılından 2000 yılına kadar %42 düzeyinde artış göstermiş ve uluslararası turizm geliri 1999 yılında 455 milyar dolara, turist sayısı da 650 milyona ulaşmıştır (Çizelge 3.6). Günümüzde Türkiye, dünyada en çok ziyaret edilen 40 ülke sıralamasında 9 milyon turist ve % 1.5 Pazar payı ile 19. sırada, dünyada en fazla turizm geliri elde eden 40 ülke sıralamasında 7 milyar dolar gelir ve % 1.6 Pazar payı ile 16. sırada, dünyada en fazla turizm harcaması yapan 40 ülke sıralamasında ise 1.2 milyar dolar harcama ve % 0.3 Pazar payı ile 39. sırada yer almıştır.

Türkiye son on yılda yapmış olduğu atılımlarla parlak bir geleceğin sinyallerini vermektedir. Turist sayısı bakımından 1990 yılında 24. ülke iken ikibinli yıllara gelindiğinde en çok turist çeken 19. ülke konumundadır. Diğer yandan turizm gelirleri açısından da 1990 yılında 21. sırada olan ülkemiz bugün 18. sırada yer almaktadır. Turizmin önemi ekonomik verilere bakıldığında daha net anlaşılmaktadır. Turizm, ihracat içinde yüzde 30'lara varan ve ulusal hasıla içindeki yüzde 5'lere yükselen payları ile günümüzde önem verilmesi gereken bir sektör olduğunu kanıtlamıştır. Aynı zamanda ödemeler dengesinde yeri açısından turizm ciddi

bir noktaya gelmiştir. Dış ticaret açığının yüzde 42'sini kapatan turizm aynı zamanda Türkiye'nin en dinamik sektörüdür. (Çizelge 3.7)

Çizelge 3.7 Turizm gelirlerinin GSMH, döviz ve ihracat gelirleri içindeki payı

	(1)	(2)	(3)	(4)			
	GSMH (MİLYAR\$)	TOPLAM DÖVİZ GİRDİSİ (MİLYAR \$)	MAL İHRACATI (MİLYAR \$)	TURİZM GELİRİ (MİLYAR \$)	(4) \ (1) %	(4) \ (2) %	(4) \ (3) %
1991	150	28,1	13,6	2,7	1,8	9,6	19,8
1992	158	29,4	14,7	3,6	2,3	12,2	24,5
1993	172	31,2	15,3	4	2,3	12,8	26,1
1994	131	33,2	18,1	4,3	3,3	13	23,8
1995	166	42,6	21,6	5	3	11,7	23,1
1996	184	51,5	23,2	5,6	3	10,9	24,1
1997	194	58,8	26,3	7	3,6	11,9	26,6
1998	204	62,7	27	7,2	3,5	11,5	26,7
1999	187	52,9	26,6	5,2	2,8	9,8	19,5
2000	202	58	27,3	7,6	3,8	13,1	27,8

Çevre ülkelere göre daha az bozulmuş bir doğaya sahip olan Türkiye, dünyada doğa ve alternatif turizmlere olan talebin yükseldiği bu dönemde önemli avantajlara sahiptir. Bu fırsatların değerlendirilmesi ise tamamen uygulanacak politikalarla ve alınacak tedbirlerle ilgilidir. Bir başka sahip olduğumuz avantaj ise; Türkiye'nin bu pazarda kabul görmüş olması ve oluşacak talebi karşılamaya hazır yepyeni pekçok tesisi bünyesinde barındırmasıdır.

4. KIYI ALANLARI YÖNETİMİ ve UYGULAMALARI

4.1 Türkiye’de Uygulanan Turizm Politikaları

Türkiye’nin turizm politikalarını iki dönem içerisinde incelemek mümkündür;

- Planlı dönem öncesi turizm politikası (1923 – 1962)
- Planlı dönemde izlenen turizm politikaları (1962 – günümüze kadar)

4.1.1 Planlı Dönem Öncesi Turizm Politikaları

Turizm sektöründeki ilk gelişme, 1930’da adı ‘ Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu ‘ olan ‘Seyyahın Cemiyeti’ adlı kurulusun faaliyete geçmesidir.

Turizm uygulamalarına yön verilmesini sağlayacak olan ilk turizm politikaları 1949 yılında yapılan ‘Birinci Turizm Danışma Kurulu’ toplantısı ile başlamıştır. Birinci Turizm Danışma Kurulu, Milli Turizm politikamızda temel olacak bir rapor hazırlamış, ana esasları devletin ve özel teşebbüsün üzerine alacağı görevleri tespit etmiştir. Bu dönemde turizmle ilgili çıkarılan kanun, tüzük ve yönetmeliklerin başlıcaları;

1953 yılında; 6086 sayılı ‘Turizm Endüstrisi Teşvik Kanunu’,

1956 yılında; ‘Türkiye Turizm Bankası Kanunu’,

1960 yılında; 7470 sayılı ‘T.C. Turizm Bankası Kanunu’,

17 Eylül 1955 tarihinde ‘Turizm İşbirliği Nizamnamesi’,

1954 yılında; 4-2269 sayılı kararname ile ‘turizm müesseselerinin ve bunlara da ait olup hizmetlerinde kullanılacak ulaştırma tesis ve vasıtalarının haiz olacağı vasıflara dair yönetmelik’ olarak özetlenebilir.

4.1.2 Planlı dönemde izlenen turizm politikaları

1963 yılında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kurulmuştur. Bu bakanlık ülke potansiyelini geliştirmek ve sektörü ileri taşımak, faaliyetlerini düzenlemek, hedefleri belirlemek adına yapılacak çalışmaların yönlendirilmesi yetkileri bu bakanlığa verilmiştir. Türkiye, Devlet Planlama Teşkilatı aracılığı ile kalkınma planları hazırlayarak turizme yön vermeye çalışmıştır. Bu planlarda, Türkiye’nin sahip olduğu av turizmi, yat turizmi, iş turizmi, kış turizmi gibi çeşitli turizm potansiyellerinin değerlendirilmesi, nasıl kullanılacağı, hangi

dalların yoğunluk kazanacağı ve buna bağlı olarak teşviklerin nasıl olacağı gibi konular ele alınmakta ve bir program çerçevesinde uygulanılmaya çalışılmaktadır.

Planlı dönemlerden 1984 yılına kadar Türkiye'ye gelen yabancı turist sayısında bazen olumlu bazen de olumsuz gelişmeler olmuştur. Bu döneme kadar olan düzensiz artışlardan sonra 1986 yılı hariç yabancı turist sayısında sürekli bir artış gözlenmiştir. Bu da turizm gelirlerinin artmasını sağlamıştır (Çizelge 4.1, Çizelge 4.2).

Çizelge 4.1 Planlı dönemlerde dış turizm gelir-gider dengesi ve turist Sayısındaki gelişmeler-1 (1963-1990) (Ekinci, 1992)

Yıllar	Gelen Yabancı Sayısı	Değişim Oranı	Gelir (000\$)	Giden Vatandaş Sayısı	Değişim Oranı	Gider (000\$)	Gelir-Gider Dengesi (000\$)	Y. Başına O. H. (000\$)
1963	198.841		7.659	41.833		20.511	-12.852	38,5
1964	229.347	15,30	8.318	113.083	170,2	21.807	-13.489	36,3
1965	361.758	57,70	13.758	186.520	65,0	24.310	-10.552	38,0
1966	440.534	21,70	12.134	155.293	-16,7	26.329	-14.195	27,5
1967	574.055	30,30	13.219	130.140	-16,1	26.813	13.594	23,0
1968	602.996	5,00	24.082	186.440	43,2	33.409	-9.327	39,9
1969	694.229	15,10	36.573	270.417	45,0	42.231	-5.658	52,7
1970	724.784	4,40	51.597	515.992	90,8	47.738	3.859	71,2
1971	926.019	27,70	62.857	719.668	39,4	42.192	20.665	67,9
1972	1.034.955	11,70	103.731	904.605	25,6	59.320	44.411	100,2
1973	1.341.527	29,60	171.477	1.004.821	11,0	93.013	78.464	127,8
1974	1.110.298	-17,20	193.684	1.186.228	18,1	151.797	41.887	174,4
1975	1.540.904	38,70	200.861	1.397.425	17,8	154.954	45.907	130,4
1976	1.675.846	8,70	180.456	1.412.391	1,0	207.893	-27.437	107,7
1977	1.661.416	-0,80	204.877	1.545.801	9,4	268.528	-63.651	123,3
1978	1.644.177	-1,00	230.398	1.498.345	-3,0	102.476	127.922	140,1
1979	1.523.658	-7,30	280.727	1.534.872	2,4	95.070	185.657	184,2
1980	1.288.060	-15,40	326.654	1.794.808	16,9	114.738	211.916	253,6
1981	1.405.311	9,10	381.268	1.783.891	-0,6	103.313	277.955	271,3
1982	1.391.717	-0,90	370.32	1.899.377	6,4	108.919	261.401	266,1
1983	1.625.099	16,70	411.088	1.998.162	5,2	127.337	283.751	253,0
1984	2.117.094	30,20	840.000	2.071.189	3,6	276.806	563.194	396,5
1985	2.614.924	23,50	1.482.000	1.806.163	-12,7	323.600	1.158.400	566,4
1986	2.391.085	-8,50	1.215.000	1.622.237	-10,1	313.570	901.430	508,1
1987	2.855.546	19,40	1.721.117	1.921.681	18,4	447.739	1.273.378	602,5
1988	4.172.727	46,10	2.355.297	2.114.780	10,0	357.966	1.997.331	564,3
1989	4.459.151	6,80	2.556.529	2.464.318	16,5	565.000	1.991.529	573,2
1990	5.389.309	20,80	3.308.400	2.917.000	18,3	520.000	2.788.400	613,8

Çizelge 4.2 Planlı dönemlerde dış turizm gelir-gider dengesi ve turist
Sayısındaki gelişmeler-2 (Sezgin, 2001)

							Yıllık Ortalama Artış	
	1989 Gerçekleşme	1994 Gerçekleşme	1995 Gerçekleşme	1999 Gerçekleşme	2000 Tahmini	2005 Tahmini	VII. Plan Dönemi	VIII. Plan Dönemi
Yurda Gelen Yabancı Sayısı (Bin Kişi)	4.459	6.671	7.727	7.484	9.000	13.600	3	9
Yurt Dışına Çıkan Vatandaş Sayısı (Bin Kişi)	2.464	3.435	3.981	4.756	5.000	8.500	5	11
Turizm Geliri (Milyon Dolar)	2.557	4.321	4.957	5.203	7.200	11.627	8	10
Turizm Gideri (Milyon Dolar)	565	866	911	1.471	1.850	3.690	15	15

4.1.2.1 Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (1963-1967)

Birinci beş yıllık kalkınma planı döneminde; Türkiye'nin yükselen turizm talebinden geniş ölçüde yararlanması fikri üzerinde durulmuştur. Ülkenin bu hedefi gerçekleştirmek için elverişli olan tabii ve tarihi imkanlarının uygun bir şekilde kullanılması ile birlikte, yabancı ülkelerde hızla gelişen ve Türkiye'ye doğru kayma eğilimi gösteren potansiyelin değerlendirilmesi mümkündür. Bu amaçla; konaklama ve hizmet tesislerine, propaganda işlerine ve hatıra eşyası sanayine önem verilmesi planlanmıştır.

Birinci beş yıllık kalkınma dönemi başında Türkiye'de turistler ortalama dört gün kalmakta ve 60 dolar bırakmakta idi. Bu plan dönemi sonu hedefi ortalama sekiz gün konaklama yapılmasının ve 100 dolar bırakılmasının sağlanmasıdır. Bu çalışmalar yapılırken turizme elverişli tüm bölgelerin aynı anda geliştirilmesinin mümkün olamayacağı göz önüne alınarak, çalışmalar en fazla turist çekebilecek ve kısa zamanda sonuç alınabilecek bölgelere kaydırılmıştır.

alışmalar en fazla turist çekebilecek ve kısa zamanda sonuç alınabilecek bölgelere kaydırılmıştır.

Dönem sonunda; Türkiye'ye gelen yabancı turist sayısı 198.841 kişiden 574.055 kişiye ulaşmış, yurt dışına çıkan vatandaş sayısı 130.140 kişi, turizm gelirleri 13.219.000 dolar ve turizm giderleri 26.813.000 dolar olmuştur. İşletme belgeli tesis sayısı 196, yatak kapasitesi 18.158'dir.

4.1.2.2 İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (1968-1972) :

İkinci beş yıllık kalkınma planı döneminde; ilk dönemde atılan adımların geliştirilmesi, turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda tüm fonksiyonlarından yararlanılması öngörülmüştür. Birinci beş yıllık kalkınma planı döneminde olduğu gibi bu dönemde de; turizm yatırımlarının turistik potansiyeli yüksek yerlerde yoğunlaştırılması, kitle turizmini destekleyecek konaklama ve ulaşım imkanlarının, yapılacak fiziki plana göre geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Turizm sektöründeki altyapı tesisleri ve yardımcı imkanlar; örnek tesisler kamu eliyle, diğer turistik yatırımlar özel sektör eliyle olmak üzere yapılacaktır. Bu dönemde, turizm yatırımlarının kitle turizmine dönük olması, sektörde uygulanacak fiyat politikasının uluslararası rekabet koşullarına göre düzenlenmesi, teşkilatlanmanın yeniden yapılması, turistik tanıtma ve kredi politikalarına yeni bir yön verilmesi ilkeleri benimsenmiştir.

İkinci beş yıllık plan dönemi sonunda Türkiye'ye gelen yabancı turist sayısı 1.435.000 kişi olarak tahmin edilirken, 1972 yılı sonunda 1.034.955 kişi olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönem sonunda yurt dışına çıkacak vatandaş sayısı 363.000 olarak tahmin edilirken 1972 yılında bu sayı büyük bir artış göstererek 904.605 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönem sonundaki turizm gelirleri 103.731.000 dolar, turizm giderleri ise 59.320.000 dolardır. 126.000'e çıkartılması planlanan yatak kapasitesi 1972 yılında 34.628 olarak gerçekleşmiştir. İşletme belgeli tesis sayısı 363'tür.

4.1.2.3 Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (1973-1977) :

Bu dönemde de, kitle turizminin geliştirilmesi, yatırımların, tanıtma faaliyetlerinin, sektör organizasyon ve kamu denetiminin bu fikir esasına uygun bir şekilde yürütülmesi fikri benimsenmiştir.

Turizmin hızla geliştiği alanlarda, arazi kullanımını ve tesis altyapı ilişkilerini düzenlemek, otel ve rekreasyon tesislerinin düzensiz gelişmesini önlemek amacıyla fiziksel planlama çalışmalarına devam edilecektir. Turizm alt ve üst yapı yatırımlarının fiziksel planlara uygun olarak yapılması sağlanacaktır. Fiziksel planların yapılması ve uygulanmasında İmar ve İskan Bakanlığı ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığı arasında işbirliği sağlanacaktır.

Kıyıların turistik ve milli park niteliğindeki alanların toplum yararına kullanılmasını ve korunmasını sağlayacak mevzuat hazırlanacaktır. Toplum yararına kullanmada öncelik fiziksel planları yapılmış veya turizmin hızla geliştiği yörelere verilecektir. (Ekinci, 1992)

Bu dönemde, yabancı yatırımlara özel sektörün yardımcı olmada yetersiz kalması durumunda, devletin devreye girmesini, turizm sektörünün kredi gereksiniminin Turizm Bankası'nın yanı sıra genel banka sistemi kaynaklarından da karşılanması olanaklarının yaratılması, turizmin hızlı geliştiği bölgelerde düzensiz yerleşmenin önlenmesi amacıyla, fiziksel planlama çalışmalarının yoğunlaştırılması ve sosyal turizme ağırlık verilmesi, bu dönemin politikalarını içermektedir. (Tunçsiper)

Üçüncü beş yıllık plan döneminde Türkiye'ye gelen yabancıların sayısında % 13.6'lık bir artışla dünya ortalaması üzerinde bir gelişme sağlamasına rağmen 1977 yılı sonunda 2.3 milyon kişi olan III. Beş yıllık plan hedefine ulaşamamış, 1.661.416 kişide kalmıştır. Yurt dışına çıkan vatandaşların sayısı ise 1.2 milyon kişi olan plan hedefini aşmış, 1977 yılı sonunda 1.545.801 kişiye ulaşmıştır. Bu dönemde yatak kapasitesindeki yetersizlik ve turizm tesislerindeki fiyatların yüksekliği iç talebin tatilini yurt dışında geçirmesine neden olmuştur. Bununla birlikte 1973 yılında başlayan ekonomik durgunluk ve petrol krizi dünyada olduğu gibi Türkiye'de de turizm hareketlerini olumsuz yönde etkilemiş, bunun sonucu olarak üçüncü plan döneminde turizm gelirleri istenilen düzeye ulaşamamıştır. Üçüncü plan dönemi sonunda turizm gelirleri 204.877.000 dolar, turizm giderleri 268.528.000 dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu dönem sonunda tesis sayısı artarak 1977 yılında 446'ya, turistik yatak sayısı 50.379'a ulaşmıştır.

4.1.2.4 Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (1979-1984) :

Bu dönemde; ana hedef olarak diğer dönemlere paralel bir gelişme içine girilmesi, bunun yanı sıra yatak kapasitesinin artırılması turizm eğitim politikasının yeniden gözden geçirilmesi ve bu konuda gerekli koordinasyonun Turizm Tanıtma Bakanlığı'nca yürütülmesi ve turizm istatistiklerinin geliştirilmesi temel politikaları oluşturmaktadır.

Turizm gelirlerinde yılda ortalama yüzde 23.0, turizm giderlerinde ortalama yüzde 4.1 artışın, dönem sonunda 468 milyon dolar gelirin sağlanması, gelen yabancı turist sayısının 1.394.200 kişiye, turizm gelirlerinin ise 2.418 milyon dolara ulaşması ve aynı dönemde ülke dışına çıkan vatandaş sayısının 893.500 kişide, turizm giderleri toplamında 1.027 milyon dolarda tutulması öngörülmüştür. Aynı plan dönemi içinde belgeli tesislerin kapasitesinde 40.000 yataklık bir artış sağlanarak 1983'de 95.000 yatağa ulaşması planlanmıştır.

Dördüncü beş yıllık plan dönemi sonunda yabancı turist sayısının 1.394.200 kişiye çıkarılması ve yurt dışına çıkan vatandaş sayısının 833.500 kişiye düşürülmesi planlanmıştır. Dördüncü plan dönemi sonu olan 1984 yılında yabancı turist sayısı 2.117.094, ülke dışına çıkan vatandaşların sayısı ise 2.071.189 kişiye ulaşarak planlananın çok üzerinde bir artış göstermiştir. Dördüncü plan döneminde turizm gelirlerinin 2.418 milyon dolara, turizm giderlerinin 1.027 milyon dolara çıkartılarak net turizm gelirlerinin 468 milyon dolar olması planlanmıştır. Bu dönem sonunda turizm gelirleri beklenenin altında 840.0 milyon dolar, turizm giderleri 276.8 milyon dolar, net döviz geliri ise 563.2 milyon dolar olarak beklenenden düşük gerçekleşmiştir. Bu dönemde canlandırılması planlanan iç turizm hareketlerinde istenilen düzeye ulaşamamıştır. Belgeli turistik tesislerin kapasitesinde 40.000 yataklık bir artış sağlanarak 195.000 yatağa ulaşması planlanmış fakat, bu sayı dönem sonunda 68.266 olarak gerçekleşmiştir. Turistik tesis sayısı 642'dir.

4.1.2.5 Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (1985-1989) :

Beşinci beş yıllık plan sonunda turizm gelirlerinin 540 milyon dolar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Plan hedefine göre, turizm gelirlerinde % 14,2, turizm harcamalarında % 18.8 oranında artış olacağı tahmin edilmiştir. Yabancı turist sayısının %10.8 artarak 3 milyon kişiye, yerli turistlerin 2.5 milyon kişiye ulaşması beklenmektedir. Yapılacak 38.000 yatakla, planlanan dönem sonunda turizmdeki yatak kapasitesinin 100.000'e çıkarılması planlanmıştır.(Ekinci, 1992)

Bu dönemde, Türkiye'nin turizm potansiyelinin, ekolojik dengeyi ve çevreyi koruma ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmesi, çalışanların dinlenme gereksinimlerini karşılamak amacıyla turizmin sosyal boyutunun ele alınması politikası benimsenmiştir. (Tunçsiper)

Beşinci beş yıllık plan dönemi sonunda yabancı turist sayısı artarak 3 milyon kişiye, buna bağlı olarak yerli turist sayısının 2.5 milyon kişiye ulaşması planlanmıştır. 1989 yılında yabancı turist sayısı 4.459.151 kişi olarak hedefini aşarken, yerli turist sayısı 2.464.318 kişiye ulaşarak planlanan hedef gerçekleştirilmiştir. Beşinci plan dönemi sonundaki turizm gelirleri 2.556,5 milyon dolar, turizm giderleri 565 milyon dolardır (Ekinci, Doğdu). Yatak kapasitesinin 38.000 yataklık bir artışla 100.000 yatağa ulaşması beklenirken, bu dönem sonunda yatak sayısı 146.086 olarak hedefin üzerinde gerçekleşmiştir. Dönem sonu olan 1989 yılındaki turistik tesis sayısı ise 1.102'dir. Bu gelişmenin gerçekleştirilmesinde turizm yatırımlarına devletçe sağlanan teşviklerin rolü büyüktür.

4.1.2.6 Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (1990-1994) :

Bu dönemde; sektörde kış, av ve su sporları ile festival, sağlık, gençlik, kongre, termal, golf ve üçüncü yaş turizmini daha cazip hale getirecek teşvik politikalarının geliştirilmesi, turizm sektörüne doğrudan veya dolaylı olarak hizmet verenlerin sayısının yeterli düzeye getirilmesi ve eğitilmek suretiyle bilgi ve becerilerinin artırılması, turizm alt ve üst yapısının nitelik ve niceliğinin yükseltilmesine önem verilmesi, insanlığın kültür ve tabiat mirası durumundaki değerlerin etkin şekilde korunmasının sağlanması ve çevre ile kültür peyzajı ilkeleri esas alınarak turizm faaliyet yatırımlarının düzenlenmesi, charter taşımacılığının geliştirilmesi ve yerli seyahat acentalarının tur operatörlüğüne teşvik edilmesi, mevcut tesislere doluluk seviyesini artırıcı, faaliyet mevsimini uzatıcı ve nitelik yükseltici önlemlerin alınması, turistik tesis işletmeciliğinin geliştirilmesi, küçük kapasiteli tesisler ve aile işletmeciliğinin teşvik edilmesi ve toplumun en uygun ve sağlıklı şartlarda tatil yapmasını sağlayacak tedbirlerin alınması ile ilgili politikaların geliştirilmesi planlanmıştır.

1989 yılında 2.910 milyon dolar olacağı tahmin edilen turizm gelirin plan döneminde yılda ortalama %13.6 oranında artarak 1994 yılında 5.514 milyon dolara, 1989 yılında 440 milyon dolar olacağı tahmin edilen turizm giderinin ise yılda ortalama %18.4'lük bir artışla 1994 yılında 1.028 milyon dolara ulaşması beklenmektedir. Böylece altıncı plan dönemi sonunda net döviz geliri 4.488 milyon dolar olacaktır. Türkiye'ye gelecek turist ve ziyaretçi sayısının plan döneminde yılda ortalama %8,2 artarak 5.0 milyon kişiden 7.4 milyon kişiye, yurt dışına

çıkacak vatandaş sayısının ise yılda ortalama %4.8 artarak 2.2 milyon kişiden 2.8 milyon kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir. Beşinci plan dönemi sonunda 145 bin yataklı olacağı tahmin edilen belgeli konaklama tesisleri kapasitesinin, inşa halindeki ve proje aşamasındaki tesislerin tamamlanmasıyla altıncı plan dönemi sonunda 350 bin yatağı aşması beklenmektedir. (Ekinci, 1992)

1985-1990 yılları arasında dünya turizminde hızlı bir gelişme yaşanmıştır. Türk turizmi de bu gelişmeye paralel bir seyir göstermiş ve aynı dönemde yılda ortalama %12.1 büyümüştür. 1990 yılında Türkiye’de 5.4 milyon turistten 3.2 milyar dolarlık bir turizm geliri elde etmiştir. 1985-1990 yılları arasında turizmden sağlanan döviz gelirinin Gayri Safi Milli Hasıla içindeki payı %1.6’dan %2.1’e ve döviz gelirleri içindeki payı ise %4’den %13’lere yükselmiştir. 1990 yılı sonunda ise 1.300 tesiste 200.000 uluslararası düzeyde yatak kapasitesine ulaşılmıştır.

1990-1991 yıllarında Körfez Krizi ve Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan siyasi gelişmeler nedeniyle Türkiye’ye gelen turist sayısı ve döviz miktarı azalmıştır. Türkiye’ye yönelik turist kompozisyonunda ortaya çıkan değişim, 1992 yılında eski yapısına dönme eğilimine girmiş ve OECD kaynaklı turist girişlerinde yüzde 23’lük bir artış sağlanmıştır. Aynı yıl sektörde kısa vadeli hedeflere uygun gelişmeler sağlandığı gözlenmiştir. 1992 yılında Türkiye’ye gelen turist sayısı 7 milyon kişiyi aşarken turist girişlerinde bir önceki yıla göre %28, döviz girişinde ise %37 oranında artış gerçekleşmiştir.

1994 yılında turist girişlerinde %2.6’lık bir artış olmasına karşılık bir önceki yıla göre %9.1’lik bir artışla 4.3 milyar dolar turizm geliri elde edilmiştir. Bu da dış satım gelirlerinin %23.9’udur. VI. Plan döneminde konaklama yatırımları yavaşlamış, altyapı ve yenileme yatırımları özendirilmek suretiyle turizmin kendi geleceğini güvence altına alabilmesi için mekansal dağılım, nitelik ve tür olarak doğal peyzajın, kültür varlıklarının, sosyal yapının taşıyabileceği ve onlarla bütünleşebilecek bir gelişim içinde olmasına özen gösterilmiştir. (Sezgin, 2001)

4.1.2.7 Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (1995-2000) :

Altıncı plan dönemindeki olumlu gelişmelere karşın, Akdeniz çanağındaki ülkelerle kıyaslandığında yatak kapasitesi, teknik altyapı (kanalizasyon, su, yol, çöp toplama ve imha arıtma), tanıtım ve pazarlama, turizm eğitimi, ulaştırma (hava, deniz ve kara taşımacılığı), tur operatörlüğü, seyahat acentalığı gibi önemli konularda, yetersizliklerin sürdüğü görülmektedir. Altyapının finansmanına mahalli idarelerin ve kullanıcıların etkin olarak

katılımının sağlanamaması ve kamu finansman imkanlarının kısıtlı olması nedeni ile Akdeniz-Ege Turizm Altyapısı ve Kıyı Yönetimi (ATAK) Projesi programlanan şekilde yürümektedir. Diğer taraftan yat limanlarının yetersizliği ve inşaatların kaynak sorunu nedeni ile uzun sürmesi sektörü olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca turizmin çeşitlendirilmemesinden kaynaklanan sorunlar da devam etmektedir.

Rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, yerel halkın ve turistlerin turizmden beklentilerinin karşılanması, doğal ve kültürel değerlerin zenginleştirilerek sürekliliğinin sağlanması sektörün temel amaçlarıdır. Yedinci plan dönemi sonunda net turizm gelirin 8,5-11,9 milyar dolar seviyesinde gerçekleşeceği, Türkiye'ye gelecek turist ve ziyaretçi sayısının 13-17 milyon kişiye, yurtdışına çıkacak vatandaş sayısının ise 4,5-4,8 milyon kişiye ulaşacağı tahmin edilmiştir. Dönem sonunda inşa halindeki ve proje aşamasındaki tesislerin tamamlanmasıyla yaklaşık 800 bin olması, belediye belgeli tesislerle birlikte toplam yatak sayısının 1,3 milyona ulaşması beklenmiştir.

Bu dönemde yapılması düşünülen çalışmaları aşağıdaki gibidir;

- Mevcut üst yapılardan daha etkin yararlanılması ve doğal sermayenin korunması esas olacaktır.
- Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak yeni potansiyel alanlar yaratmak amacı ile golf, kış, dağ, yayla, termal, sağlık, yat, karavan, kruvaziyer, kongre ve eğlence turizmini geliştirme faaliyetlerine devam edilecektir.
- Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin ve halkın turizm ile ilgili kararlara katılması sağlanacaktır.
- Sektörde fiziki planların amaçlarına yönelik olarak uygulanmasına özen gösterilecektir.
- Talep yapısındaki yeni eğilimlere bağlı olarak sektörde küçük ölçekli işletmelerin gelişmesine öncelik verilecektir.
- Yerli tur operatörlüğünün yaygınlaştırılmasına çalışılacak, tanıtma ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi ve uygulanması için yeni finansman kaynaklarının oluşturulmasında kamu kesiminin yanı sıra özel sektörün katılımı da sağlanacaktır.

- Turizm üstyapısının yeterli bir altyapı ile bütünleşmesi için gerekli düzenleme ve teknik önlemlere ağırlık verilecek, Akdeniz-Ege Turizm Altyapısı ve Kıyı Yönetimi (ATAK) projesinin hızla uygulanması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
- Kullanan öder-kirleten öder ilkesi uyarınca kamu eliyle yapılacak teknik alt yapının finansmanına kullanıcıların katılımı sağlanacaktır.
- Turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak amacıyla yönelik dinamik ve stratejik TUSAP Ana Planı uygulamaya geçirilecektir.
- Sektörde hizmet kalitesinin yükseltilmesi için sertifikasyon sistemine geçilmesi sağlanacaktır.
- Önceki bölgelerde mevcut ikinci konutların pazarlamasına yönelik organizasyonlar gerçekleştirilecektir.

1995-1998 yıllarını kapsayan dönemde Türk turizminin uluslararası turizm geliri içindeki payı %1,4'ten %1,6'ya; yabancı turist sayısı 7,7 milyon kişiden, 9,7 milyon kişiye yükselmiştir. 1995-1998 döneminde ülkemizde turist sayısının %26,2, turizm gelirlerinin ise yüzde 45 arttığı görülmektedir. Turist sayısı ve döviz gelirlerindeki bu artışla Türkiye, dünyada en çok turist kabul eden ülke sıralamasında 12'nci, gelirlerde ise 8'inci sıraya yükselmiştir. 1998 yılında ülkemize gelen turist sayısı 9,7 milyon kişi, turizm geliri ise 7,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 1999 yılında yaşanan deprem felaketi ve konjonktürel nedenlerle ülkemize 7,5 milyon turist gelmiş ve turizm gelirleri bir önceki yıla göre %27,8 oranında bir azalma ile 5,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 1999 sonu itibarıyla Turizm Bakanlığı'ndan belgeli yatak kapasitesi 312 bindir. Belediye belgeli otellerdeki 354 bin yatak kapasitesinin yanısıra ikincil konutlar ve yatırım aşamasındaki 254 bin yatakla birlikte toplam yatak kapasitesi yaklaşık olarak bir milyonun üzerindedir. Sektörde 4030 seyahat acentası faaliyet göstermektedir. (Sezgin)

4.1.2.8 Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Ana Hedefleri (2001-2005):

Turizm ülkemiz için dış pazarlarda rekabet gücü en yüksek sektörlerden birisidir. Öncelikle turizm sektörünün direncini arttırıcı önlemler alınarak; kriz dönemlerinde ayakta kalabilen, kendi kaynağını yaratabilen ve özdenetim yapabilen sağlıklı bir yapıya kavuşturulması sağlanacaktır.

Rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, doğal ve kültürel değerlerin zenginleştirilerek sürekliliğinin sağlanması ve yerel halkın ve turistlerin turizmden beklentilerinin karşılanması sektörün temel amaçlarıdır. Sektörle ilgili tüm yatırımların doğal, tarihsel, sosyal ve kültürel çevreyi koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde ele alınmasına özen gösterilecektir. Turizm ürününde ve buna bağlı olarak müşteri profilinde niteliğin yükseltilmesi birinci önceliğe sahiptir. Bu öncelikten sayısal hedefler adına ödün verilmemelidir. Turizm eğitimi ve kalitesinde standardizasyonu, verimlilik ve iş kalitesinin gelişmesini ve istihdam için gerekli beceri düzeylerinin belirlenmesini sağlayacak sertifikasyon sistemi getirilecektir. Mevcut kapasiteleri karlılık sağlayacak fiyat ve doluluk oranlarında dolduracak talep yaratılınca kadar, turizm teşviklerinde ağırlık öncelikle pazarlama alanına ve toplam kalite iyileştirilmesine verilecektir. Öncelikli bölgelerde mevcut ikincil konutların pazarlanmasına yönelik organizasyonlar geliştirilecektir. Turizm mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri dikkate alınarak potansiyel alanlar yaratmak amacıyla golf, kış, termal, yat, kongre, üçüncü yaş turizmi ve ekoturizm alanlarında geliştirme faaliyetlerine devam edilecektir. Turizmde dış tanıtım stratejilerinin belirlenmesi, uygulamanın izlenmesi, denetimi ve finansmanına turizm işletmelerinin katılımını sağlayacak yeni planlama ile ilgili çalışmalar tamamlanacaktır. Turizmin yaygınlaştığı bölgelerde teknik altyapı yatırımlarının halkın, yerel yönetimlerin ve diğer kullanıcıların katılımı ile gerçekleştirilmesi amacıyla, ATAK Projesi çerçevesinde, öncelikli havzalarda uygulamalar sürdürülecektir. Kullanan öder-kirleten öder ilkesi uyarınca kamu eliyle yapılacak teknik altyapının finansmanına kullanıcıların katılımı sağlanacaktır. Talep yapısındaki yeni eğilimlere bağlı olarak, sektörde küçük ölçekli işletmelerin gelişmesine öncelik verilecek ve KOBİ statüsünde değerlendirilecek turizm işletmelerinin ihtiyaçlarını karşılayacak düzenlemeler yapılacaktır. (Sezgin, 2001)

Sekizinci kalkınma planı döneminde yapılması düşünülen çalışmalar aşağıdaki gibidir;

- Değişen tüketici tercihlerini dikkate alarak geliştirilecek yeni alanlarla turizm mevsiminin yılın tamamına ve turizmin potansiyeli olan ancak bugüne kadar yeterince ele alınmamış bölgelere yayılmasına yönelik tedbirler alınacaktır.
- Sektörle ilgili tüm yatırımların doğal, tarihsel ve sosyal çevreyi kollayıcı, koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde olmasına azami özen gösterilecektir.

- Mevcut kapasiteler kullanılıncaya kadar turizm teşviklerinde ağırlık öncelikle, pazarlama alanına, hava ulaştırmasına ve toplam kalite iyileştirmesine verilecektir.
- Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin ve halkın turizm ile ilgili kararlara katılması sağlanacaktır.
- Kullanan öder-kirleten öder ilkesi uyarınca kamu eliyle yapılacak fiziki altyapının finansmanına kullanıcıların katılımı sağlanacaktır.
- Akdeniz-Ege Turizm Altyapısı ve Kıyı Yönetimi (ATAK) projesi kapsamına girebilecek projelerin yürütülmesinde, idari ve mali sorunların çözülmesi ve hazine garantisine gerek duyulmayacak bir model çerçevesinde proje uygulamasının hızlandırılması sağlanacaktır.
- Talep yapısındaki yeni eğilimlere bağlı olarak sektörde küçük ölçekli işletmelerin gelişmesine öncelik verilecek ve bunların KOBİ statüsünde değerlendirilmeleri sağlanacaktır.
- Turizm eğitimi ve kalitesinde standardizasyonu, verimlilik ve iş kalitesinin gelişmesini ve istihdam için gerekli beceri düzeylerinin belirlenmesini sağlayacak belgelendirme sistemi getirilecektir.
- Turizme yönelik arazi kullanım planlarını yapma, yaptırma, onama sürecini yeniden tanımlayan, yetkileri belirleyen ve etkin bir denetim sistemi getiren bir yasal düzenleme yapılacaktır.
- Turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak amacıyla yönelik dinamik ve stratejik Turizm Sektörü Ana Planı (TUSAP) uygulamaya geçirilecektir.
- AB'nin tek pazar uygulamasının beraberinde getireceği muhtemel talep azalması ve diğer konjonktürel dalgalanmalara karşı sektörün gücünü arttırmak üzere, dış pazarlarda optimum talep dağılımı yaratılacaktır.
- Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak yeni potansiyel alanlar yaratmak amacı ile golf, kış, dağ, termal, sağlık, yat, kongre turizmi ve ekoturizm ile ilgili yönlendirme faaliyetleri sürdürülecektir.
- Ekolojik yönden aşırı duyarlı Milli Park alanlarında sürdürülebilir turizm gelişimi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

- Turizm Bakanlığı'nın sosyal, kültürel ve teknolojik değişikliklere hızla ayak uydurabilmesini sağlamak üzere Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevlerine İlişkin Kanun Tasarısı çalışmaları tamamlanacaktır.
- Seyahat acentalarını bir meslek disiplini içine almak ve özdenetim yapabilen bir yapıya kavuşturmak üzere, Türkiye Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Yasası günün koşullarına uygun hale getirilecektir.
- Uluslararası pazarda rekabet gücüne sahip bir yapı oluşturmak amacıyla Turistik Otelciler ve Turizm İşletmeleri Birliği Kanunu çalışmaları tamamlanacaktır.
- Deniz turizmi ile ilgili faaliyetlerin eşgüdümü ve sağlıklı bir yapıya kavuşturulması için Deniz Turizmi Birliği Kanun Tasarısı çalışmaları tamamlanacaktır.
- Turist rehberliği mesleğine mensup olanların mesleki etkinliklerini arttırmak ve bir meslek disiplini altında örgütlenmelerini sağlamak üzere Türkiye Turist Rehberleri Birliği ve Turist Rehber Odaları Kanunu Tasarısı çalışmaları tamamlanacaktır.
- Mahalli kaynakların daha verimli kullanılması, meslek üyeleri arasında işbirliği ve özdenetimin sağlanması amacıyla Pansiyon İşletmeleri ve Türkiye Pansiyon İşletmecileri Birliği Kanunu Tasarısı çalışmaları tamamlanacaktır.
- Yat turizmi yönetmeliği yeniden düzenlenecektir.

2005 yılında turizm gelirlerinin 11,6 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. Türkiye'ye gelecek turist ve ziyaretçi sayısının VIII. Plan Dönemi sonunda 13,6 milyon kişiye, yurt dışına çıkacak vatandaş sayısının ise, 8,5 milyon kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir. Turizm Bakanlığı'ndan belgeli konaklama tesisleri ve belediye belgeli yatak kapasitesinin VIII. Plan Dönemi sonunda 751 bin olması, inşa halindeki ve proje aşamasındaki tesislerin tamamlanmasının yanı sıra kamu kampları ve ikinci konutlardaki turizme açılan yataklarla birlikte toplam yatak kapasitesinin 1,2 milyona ulaşması beklenmektedir. (Sezgin, 2001)

4.2 Türkiye’de Kıyı Alanları Yönetimi

4.2.1 Kıyı Kavramı ve Kıyı İle İlgili Tanımlar

Kıyı; kara ile deniz arasında geçişi sağlayan karasal ve denize ait sistemler arasında ara yüzey olan alanlardır. Bir başka deyişle kıyı; kıyı çizgisine göre kara yönündeki karasal kıyı kenar çizgisi ve deniz yönündeki denizsel kıyı kenar çizgileri arasındaki alandır. 1984 yılından itibaren, kıyı sahile yakın alanların tümünü içine alan bir kuşak olarak kabul edilmeye başlanmıştır.

Aşağıda kıyı kavramı ile ilişkili bazı kavramların tanımları bulunmaktadır (Doğan, Erginöz);

Kıyı Çizgisi: Deniz doğal, yapay göl ve sürekli akan akarsularda en düşük su düzeyi sırasında suyun karaya değdiği noktaların birleşmesinde oluşan çizgidir.

Karasal Kıyı Kenar Çizgisi: Bugünkü deniz kıyı çizgisi veya doğal ve yapay göllerle akarsuların en geride olduğu düzey altında su derinliklerinde, güncel dalga hareketleri etkisiyle oluşan ve kıyı çizgisinden deniz yönünde devam eden kumlu, çakıllı ve benzeri sualtı alanlarının doğal sınırınıdır. Pratikte burası çalkantılı deniz tabanı olarak tanımlanabilir ve o bölgede en büyük dalga boyunun yaklaşık 4 katı bir derinliğe karşılık gelir. Örneğin orada dalga yüksekliği 3 m. ise, etkilediği derinlik 10-12 m. olur.

Sahil Şeridi: Kıyı kenar çizgisinden itibaren kara ve deniz yönünde kıyı kuşağındaki yaşam koşullarına olumsuz etkiler yapmayacak genişlikte bir şerittir. Bu şerit imar planlı yerlerde 10 metre diğer yerlerde 30 metreden daha dar olamaz. Bu kuşağın her kıyı kesimindeki derinliği, kıyıda doğal dengeleri koruyacak şekilde ayrıca belirlenir.

Kıyı Kuşağı: Bugünkü deniz ve göl suları ile, akarsuların rüzgarlarla oluşturduğu kıyı bölümleri dışında, ortalama 1000-6000 yıllık eski dönemlere ait olup, bugün etkin bulunmayan deniz, göl akarsu ve rüzgarların oluşturduğu kumlu, çakıllı, lagün, fosil, killi ya da aktif olmayan kıyı yarı falez alanlardır.

Eski kıyılar, bugünkü karasal kıyı kenar çizgisinin kara tarafının dışında, sahil şeridi ve/veya kıyı kuşağı içinde kalır. Ancak kıyı boyunca yapılacak olumsuz etkiler, bu eski kıyı alanının yeniden güncel süreçlerin etkisi altına girmesine neden olur. Onun için uygulamada buralarda daima dikkatli olmak gerekir. Örneğin, Antalya’da Lara plajı girişinde olduğu gibi,

ağaçlarlaörtölmüş eski kumsal yeniden harekete geçmiş, ormanı örtmeye başlamış güncel olayların etki alanı yeniden genişlemiş bulunmaktadır.

Kıyı Gerisi: Kıyı kuşağının kara içi yönündeki sınırı dışında kalan ve kıyıdan yararlanma bakımından fazla önem göstermeyen alanlardır. Denizel kıyı kenar çizgisi dışında kalan deniz alanları da uygulamada kıyı gerisiyle eşdeğer sayılır.

4.2.2 Türkiye’de Kıyı Kanunu

Türkiye kıyı alanları yönünden zengin bir ülkedir. Turizmin gelişim süreci içinde büyük önem taşıyan kıyı bölgelerinin korunabilmesi ve artan talepten zarar görmemesi için gelişmiş bir yönetim politikasına ihtiyaç vardır. Türkiye’de kıyı kanunu 30 Mart 1984’te son bir değişiklik getirilinceye kadar gerek kanun hükümleri gerekse yönetmelikler uygulama yönünden sürekli değişikliğe uğramıştır. Kanunun bir dönem Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi ile boşluk doğmuş ve yaklaşık dört sene (1986-1990) yeni kıyı kanunu yürürlüğe girene kadar 15 Temmuz 1987 tarih ve 220 sayılı Bayındırlık ve İskan Bakanlığı genelgesi ile kıyılardaki uygulamalar yönlendirilmiştir. Bu gelişmeler ışığı altında, mevcut Kıyı Kanunu ve uygulamalarında yaşanan darboğazlar dikkate alınmalı, kanunun kıyı kaynaklarının rasyonel yönetimi mantığı ile çağdaş uygulamalar da dikkate alınarak gözden geçirilmesi sağlanmalıdır.

Kıyı bölgelerimiz ve şehirlerimiz son yıllarda turizm sektörüne verilen önem ve teşvike paralel olarak hem yerli hem yabancı turizm hareketlerine hedef olmakta, turizmin canlılığını, hareketini ve faydalarını gözle görülür bir biçimde hızlanmış olarak yaşamaktadır. Yabancı ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de sanayileşme ve kentleşmenin yoğunlaşması ile birlikte artan turizm ve dinlenme ihtiyacının karşılanması bakımından kıyılardan yararlanma isteğinin artması, bu yerlerden sosyal adalet gereği çok sayıda kişinin yararlanmasını sağlamak ve ayrıca tabii servet ve kaynak olarak değerinin korunmasına yönelik önlemlerin alınmasını da beraberinde getirmektedir. Geniş kapsamda düşünüldüğünde ülkemizde kıyı turizminin önemi, daha da önemlisi kıyılarımızın gelecek nesillere en azından bugünkü güzellikleri ve değerleriyle bozulmadan aktarılması, Kıyı Kanunu’nun hazırlanmasında en büyük hedeflerden biri olmuştur.(Doğan-Erginöz, 1997)

Kıyı kanununun kabul tarihi 04-04-1990’dır. Bu kanun; deniz, tabii-suni göl ve akarsu kıyıları ile bu yerlerin etkisinde olan doğal ve kültürel özelliklerini gözeterek koruma ve toplum yararlanmasına açık, kamu yararına kullanım esaslarını tespit etmek amacıyla düzenlenmiştir.

Kanun kapsamında; deniz, tabii, suni göl ve akarsu kıyıları ile deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerine ait düzenlemeler ve bu yerlerden kamu yararına yararlanma imkan ve şartlarına ait esaslar bulunmaktadır.

Kıyı Kanunu'nda belirtilen kıyılar ve bu alanlarda turizm yapılaşması ile ilgili genel esaslar aşağıdaki gibidir;

- Kıyılar, devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Kıyılar, herkesin eşit ve serbest olarak yararlanmasına açıktır.
- Kıyı ve sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir.
- Kıyıda ve sahil şeridinde planlama ve uygulama yapılabilmesi için kıyı kenar çizgisinin tespiti zorunludur.
- Kıyı kenar çizgisinin tespit edilmediği bölgelerde talep vukuunda, talep tarihini takip eden üç ay içinde kıyı kenar çizgisinin tespiti zorunludur.
- Sahil şeritlerinde yapılacak yapılar kıyı kenar çizgisine en fazla 50 metre yaklaşabilir.
- Yaklaşma mesafesi ve kıyı kenar çizgisi arasında kalan alanlar, ancak yaya yolu, gezinti, dinlenme, seyir ve rekreatif amaçla kullanılmak üzere düzenlenebilir.
- Sahil şeridine yapılacak yapıların kullanım amacına bağlı olarak yapım koşulları yönetmelikle belirlenir.
- Uygulama imar planında bulunmayan alanlardaki sahil şeridinde kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde yatay olarak en az 100 metre genişliğindeki alanda hiçbir yapı ve tesis yapılamaz. Ancak bu alanlarda; uygulama imar planı kararıyla toplum yararına açık olmak şartıyla konaklama hariç günübirlik turizm yapı ve tesisleri yapılabilir. (Erginöz-Doğan)

Kıyı Kanunu'nda vurgulanan özelliklerden birisi, kıyı kenar çizgisi ve deniz arasında kalan ve kıyı diye adlandırdığımız kumluk ve benzeri alanların mutlak şekilde hiçbir yapı veya çit, duvar gibi engellerle kapatılmadan kamuya sunulmasıdır. Buradaki tek istisna imar planı kararı ile yapılabilecek olan iskele, dalyan, fener, liman gibi denizciliğe yönelik altyapı tesisleridir.

Kanunun diğer bir önemli özelliği, kıyı kenarından sonra gelen sahil şeridinde de topluma açık tesislerin yer alması ve kenar çizgisinden belli bir yaklaşma mesafesinin de tıpkı kıyı gibi duvar, çit türü engellerden arındırılması ve gerekirse plan kararı ile ancak günübirlik turizm tesislerine ayrılmasıdır. Böylece halkın kullanımına ve serbest ulaşılabilirliğine sunulan alan kumsaldan sonra da devam edecektir.

4.2.3 Türkiye’deki Kıyı Kullanımı İle İlgili Yasalar ve Bu Yasaların Kıyılardaki Turistik Yapılaşmaya Etkileri Hakkındaki Değerlendirmeler

Türkiye’de son 30 yıllık süre içinde kıyı, kıyının kullanımı ve kıyıya ilişkin planlamaların yapılması konusu, giderek artan bir önem kazanmıştır. Bu önem gelecek yıllarda da artacaktır. Kıyıların hukuki rantı ile ilgili en önemli düzenleme, 1982 Anayasası’nda yer almıştır. Bu anayasanın 43. maddesi, ‘Kamu Yararı’ ve ‘Kıyılardan Yararlanma’ da taşıdığı hükümler kıyının devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğudur.

3830 sayılı kanun ile sahil şeritleri kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde en az 100 metre derinlikte belirlenmiş ve sahil şeritlerinde yapıların kıyı kenar çizgisine en fazla 50 metre yaklaşabileceği, kısmen veya tamamen yapılaşmamış alanlarla ilgili imar planı revizyonlarının Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1 yıl içinde tamamlanacağı ve sahil şeridinde yapılacak yapıların kullanım amacına bağlı olarak yapım koşullarının yönetmelikte belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Kanun ve yönetmeliğin değişen hükümleri ile ilk defa uygulama imar planı yapılacak alanlarda köy yerleşik alanlarındaki ve iskan dışı alanlarda sahil şeridinin kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde yatay olarak en az 100 metre genişliğinde belirlenmesi gerekmektedir. 100 metrelik mesafenin deniz yönündeki ilk 50 metrelik kısmı kıyı alanlarının devamı niteliğinde olup, yaya yolu, gezinti, dinlenme, seyir ve rekreatif amaçla kullanılması gerekmektedir.

Rekreatif alanların tanımına Yönetmelikte yer verilmekte olup, bu alanlar halkın eğlence ve dinlenme gereksinimlerini karşılamaya dönük, açık olarak düzenlenen oturma ve yemek yerleri, yemek pişirme yerleri, çeşmeler, oyun ve açık spor alanları, açık gösteri alanları ve yeşil bitki örtüsü bulunan alanlardır.

Kara yönündeki ikinci elli metrelik kısmında ise toplumun yararlanmasına açık konaklama içermeyen günübirlik turizm yapı ve tesisleri, açık otoparklar, arıtma tesisleri yapılması mümkün olup taşıt yollarının da yine bu alan içinde düzenlenmesi gerekmektedir.

Gerek kıyıda doldurma ve kurutma yolu ile kazanılan arazilerde gerekse sahil şeritlerinde uygulama imar planı yapıp onaylanmadan hiçbir yapı ve tesis yapılamayacağı Kanun’da hükme bağlanmıştır.

Sahil şeridinin kara yönündeki ikinci elli metresinde yapılması mümkün olan toplumun yararlanmasına açık günübirlik turizm yapı ve tesisleri için inşaat alanı katsayısı 0,20 olarak

belirlenmiştir. Ayrıca bu yapı ve tesislerin tek katlı yapılması bina yüksekliğinin 4,50 metreyi, tek kat içinde asma kat yapılması halinde bina yüksekliğinin 5,50 metreyi geçmemesi gerekmektedir. Böylece sahil şeritlerinin tamamen lokanta, çayhane, pastane vb. tesislerle dolması engellenerek kamunun kullanımına açık alanların düzenlenmesi amaçlanmıştır.

İlk elli metrelik alanda kanuna ve yönetmeliğe göre düzenlenen açık alanların kamunun kullanımına açılması için ilgili idarelerin bu alanlarda 3194 sayılı imar kanununun 18. maddesi uyarınca arsa ve arazi düzenlemesi veya kamulaştırma işlemi yapması gerekmektedir.

11 Temmuz 1992 tarihinden önce onaylanmış uygulama imar planı bulunan alanlarda ise sahil şeridi; kısmi yapılaşma ise; 11 Temmuz 1992 tarihinden önce onaylanmış uygulama imar planlarındaki imar adalarında yer alan parsellerde yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan plan ve mevzuata uygun olarak tamamlanmış veya ruhsat alınarak en az su basman seviyesinde inşaatı tamamlanmış yapıların sayı ve taban alanı itibariyle yüzde elliden fazla olması durumudur.

11 Temmuz 1992 tarihinden önce onaylanmış uygulama imar planlarının kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde 100 metrelik alan içinde yer alan imar adalarında kısmen ya da tamamen yapılaşma bulunmuyor ise sahil şeridinin en az 100 metre genişliğinde belirlenmesi gerekmektedir.

11 Temmuz 1992 tarihinden önce onaylanmış uygulama imar planlarında; planda belirlenen sahil şeridinden itibaren ilk sırada yer alan imar adalarında kısmen ve tamamen yapılaşma var ise gerisindeki imar adalarında kısmen veya tamamen yapılaşma olup olmadığına bakılmaksızın onaylı plandaki sahil şeridine uyulur.

İlk sırada yer alan imar adasında kısmen veya tamamen yapılaşma bulunmuyor ise 100 metrelik alan içindeki geriye doğru diğer imar adalarının durumu değerlendirilerek kısmen veya tamamen yapılaşma bulunanların da kıyı yönündeki cephe hattı esas alınarak sahil şeridi belirlenir. (Doğan-Erginöz, 1997)

Türkiye' nin gerçekleştirmek zorunda olduğu en zor hedef, bir bütün olarak tüm kıyı bölgeleri için kapsamlı ve tutarlı bir kurumsal düzenleyici çerçeve geliştirmektir. Bunun için de kıyı bölgesini çeşitli merkezi hükümet kuruluşu ile il ve belediye düzeyindeki yerel kuruluşlar tarafından yönetilen, bağımsız yetki alanlarına ayrılan mevcut sistemde yeni düzenlemeler yapmak gerekmektedir.

5. TÜRKİYE’DE KİTLE TURİZMİNİN ETKİSİYLE KIYI ALANLARI VE TURİZM YAPILARINDA MEYDANA GELEN DEĞİŞİMLER

5.1 Türkiye’de Uygulanmış veya Uygulanmakta Olan Kıyı İle İlgili Projeler

Turistik alanlar, sınırlı sayıda ziyaretçinin konaklaması için hazırlanmakta ve bu sınırın üzerine çıkıldıkça turistlerin tatmin seviyesinde azalma, alanların olumsuz etkilenmesi ve buna bağlı olarak doğal kaynak kalitesinin düşmesi gibi sonuçlar doğmaktadır. Turistik alanlardaki kontrolsüz gelişme zaman içerisinde mimari bozulmayı, bölge yerleşimindeki dağılımsal bozulmayı, alt ve üst yapıda fazla yüklenmeyi, trafik karmaşasını ve yerel halkın tepkisini beraberinde getirmektedir.

Bütün alanlar belirli bir maksimum taşıma kapasitesine sahiptir. Taşıma kapasitesi; maksimum sayıda insanın ziyaretleri ile kazandıkları deneyimin kalitesinde bir azalma olmaksızın ve fiziksel çevreyi istenmeyen bir değişime uğratmadan bir alanı kullanması kavramıdır. Ancak taşıma kapasitesi kavramı sadece maksimum sayıda turistin veya konaklamaların arzulan zamanında sunulması şeklinde yorumlanmamalı, turistik alandaki gelişmenin alan kapasitesi üzerinde gerçekleşerek bozulmaya yol açtığı sınır olarak görülmelidir. (Topuzlu, 1988)

Kıyı alanlarımız; turizm amaçlı kullanıma maksimum taşıma kapasitesi sınırları aşılmadan açılmalıdır. Bu amaçla turizm bölgelerimizdeki alt ve üstyapı gelişiminin planlı bir şekilde yapılması gerekmektedir. Böylece kaynakların düzenli kullanımı mümkün olacak ve maksimum kullanımla minimum bozulma sağlanabilecektir. Türkiye’de kıyısız turizmin gelişmesi, temel olarak ‘Turizm Geliştirme Planları’ doğrultusunda gerçekleşmiştir. Bu geliştirme planları, bazı seçilmiş kıyı kesimleri için Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın merkezi planlama dairesi tarafından hazırlanmıştır. Bu çalışmalar; o yıllar için oldukça büyük çabalardır. Bir kıyı bölgesi için turizm yerleşim planlarının hazırlanması yıllar almıştır.

Ülkemiz kıyı bölgeleri ile ilgili hazırlanmış projelerden önemli olanlar aşağıda sıralanmıştır;

Altyapı Projeleri;

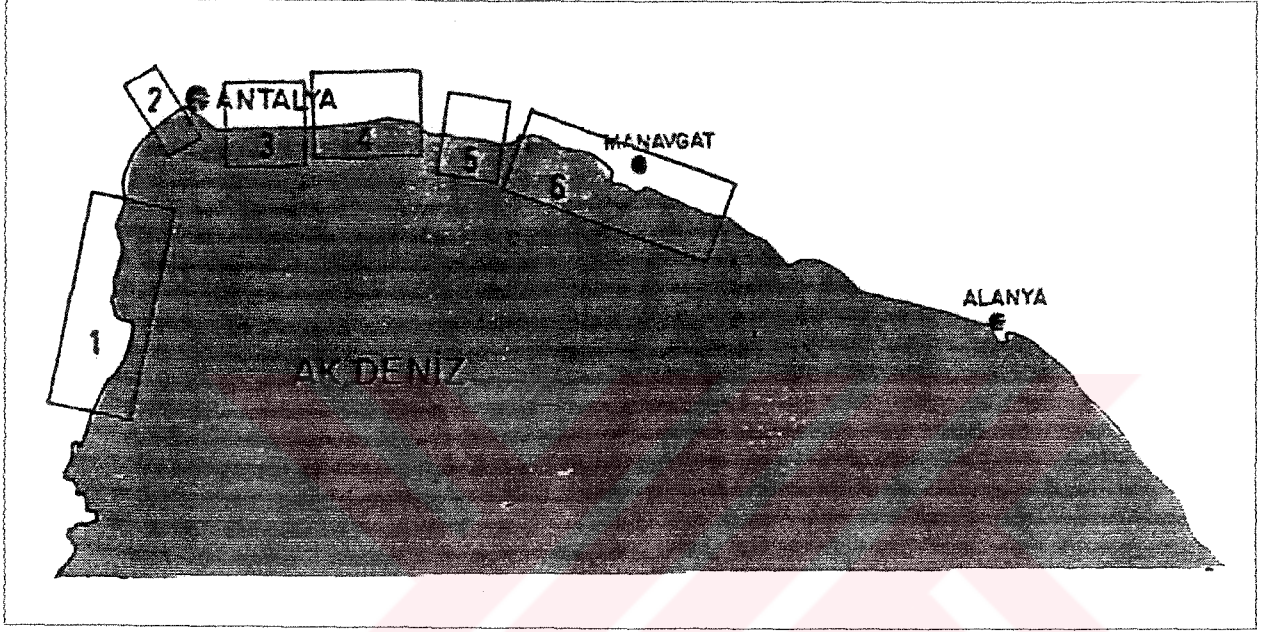
- Güney Anadolu Projesi (GAÇ) – Akdeniz Ege Turizm Altyapısı Kıyı Yönetimi Projesi (ATAK)

- Mavi Bayrak Projesi
- Yat Turizmi Fiziksel Planlaması
- Güney Antalya Turizm Merkezleri Gelişim Projesi
- Serik, Belek Turizm Merkezleri Altyapı Projesi
- Manavgat – Side Turizm Merkezleri Altyapı Projesi
- Kaş, Kalkan Turizm Merkezleri Altyapı Projesi
- Alanya Havzası Turizm Merkezleri Altyapı Projesi
- Sarıgerme Turizm Merkezleri Altyapı Projesi
- Bodrum Yarımadası Altyapı Çalışmaları
- Edremit , Akçay, Zeytinli Altyapı Çalışmaları
- Selçuk, Pamucan Turizm Merkezleri Altyapı Çalışmaları
- Kapadokya Bölgesi Altyapı Yatırımları

Üstyapı Projeleri;

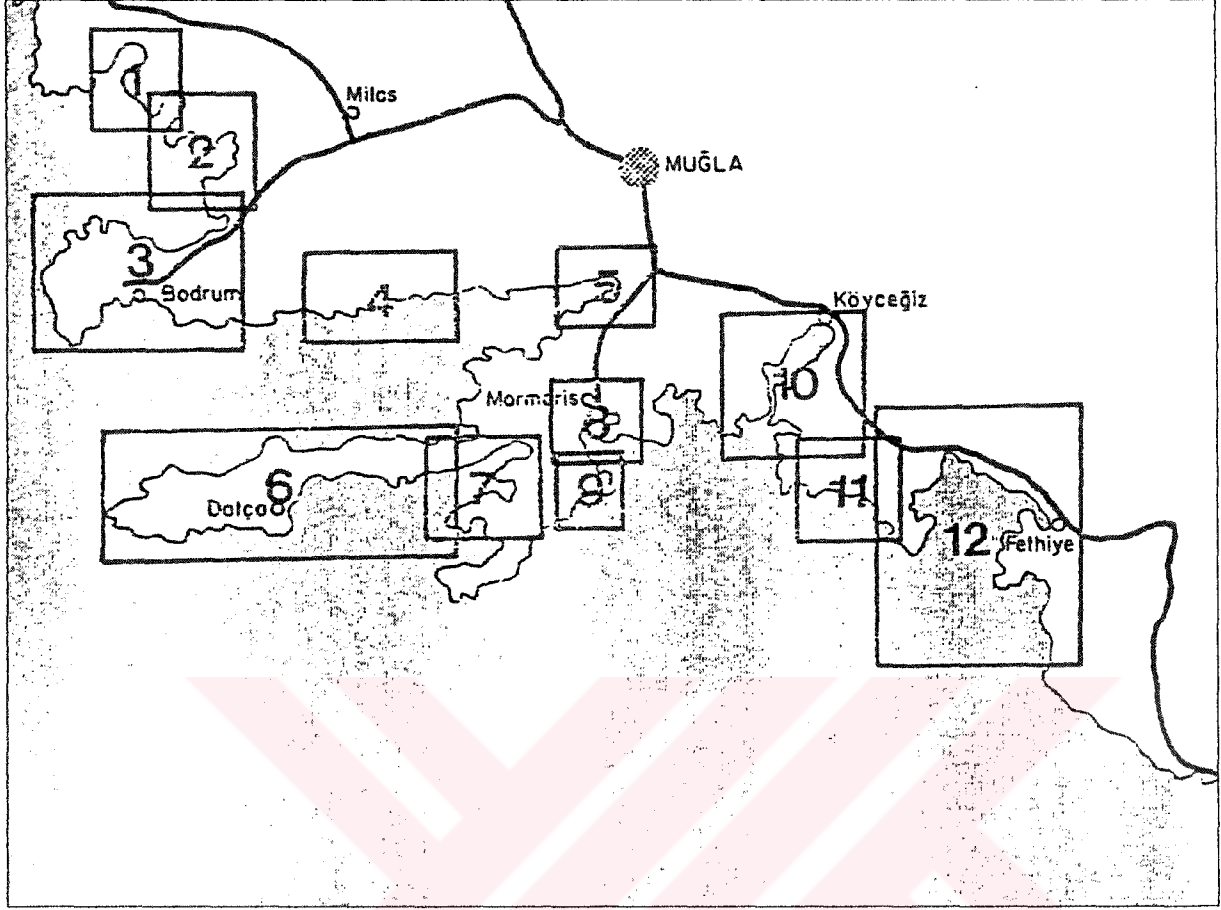
- Güney Antalya Projesi
- Side Turizm Yerleşme Projesi
- Çolaklı Turizm Yatırım Alanları Projesi
- Belek Turizm Yatırım Alanları Projesi
- Lağra Turizm Yatırım Alanları Projesi
- Konya Altı Turizm Yatırım Alanları Projesi
- Karasu, Kurucaşile Çevre Düzeni Planı (Yaklaşık 480 ha. alanda, gününbirlik 46.000 yatak ve 3960 çadırılık kamping gelişmesini öngörmektedir.)
- Sinop, Akliman, Hamsilop Turizm Merkezi Nazım İmar Planı (Yaklaşık 37 ha. alanda, gününbirlik ve 3250 yatak kapasiteli turizm gelişmesi öngörmektedir.)
- Muğla, Bencik Limanı Doğusu Turizm Merkezi Nazım İmar Planı (Yaklaşık 34 ha. 3400 yatak kapasiteli turizm gelişmesi öngörmektedir.)
- Muğla Delikyol Turizm Merkezi Nazım İmar Planı (Gününbirlik ve 450 yatak kapasiteli turizm gelişmesi öngörmektedir.)
- Bodrum Yalıçiftliği Nazım İmar Planı (Yaklaşık 8000 yatak kapasiteli turizm gelişmesi öngörmektedir.)
- Bodrum Yalıkavak Turizm Merkezi Nazım İmar Planı (Yaklaşık 2700 yatak kapasiteli turizm gelişmesi öngörmektedir.)
- Bodrum Türkbükü doğusu 1/500 Nazım İmar Planı Revizyonu

- Muğla, Milas Çamlıman Turizm Merkezi Nazım İmar Planı Şeması (Yaklaşık 11000 yatak kapasiteli turizm gelişmesi öngörmektedir.)
- Manavgat, Çenger Turizm Merkezi Nazım İmar Planı (Yaklaşık 2000 yatak kapasiteli turizm gelişmesi öngörmektedir.)

Şekil 5.1 Antalya çevresi turizm yatırım alanları bölgeleme anahtar paftası

- 1- Güney Antalya Turizm Yatırım Alanları
- 2- Konya Altı Turizm Yatırım Alanları
- 3- Lağra Turizm Yatırım Alanları
- 4- Belek Turizm Yatırım Alanları
- 5- Çolaklı Turizm Yatırım Alanları
- 6- Side Turizm Yatırım Alanları

Şekil 5.2 Muğla kıyı bandı turizm yatırım alanları bölgeleme anahtar paftası

- 1- Akbük Turizm Yatırım Alanları
- 2- Güllük Turizm Yatırım Alanları
- 3- Bodrum Turizm Yatırım Alanları
- 4- Gökova Körfezi Batısı Turizm Yatırım Alanları
- 5- Gökova Körfezi Doğusu Turizm Yatırım Alanları
- 6- Datça Yarımadası Turizm Yatırım Alanları
- 7- Bozburun Yarımadası Turizm Yatırım Alanları
- 8- Marmaris Turizm Yatırım Alanları
- 9- Karaören Çiftliklimanı Turizm Yatırım Alanları
- 10- Köyceğiz Turizm Yatırım Alanları
- 11- Dalaman, Sarıgerme Turizm Yatırım Alanları
- 12- Fethiye Körfezi Turizm Yatırım Alanları

5.1.1 Güney Antalya Turizm Gelişim Projesi

Proje; Turizm Tanıtma, İmar ve İskan ve Orman Bakanlıkları'nın ortaklaşa çalışmaları ile hazırlanmıştır. Proje alanı, Antalya Ticaret Limanı ile güneybatıdaki Gelidonya Burnu arasında kalan 75 km.lik kıyı şeridini kapsamaktadır. Tüm alan aynı zamanda Olimpos – Beydağları Milli Parkı sınırları içerisinde kalmaktadır (Turizm Tanıtma Bakanlığı, 1992). Türkiye turizminde önemli yer kapsayan Antalya, proje alanında bağımlı olduğu turistik bölge merkezini oluşturmaktadır. Proje alanında kalan Kemer yerleşmesi ise Antalya kentinin bir alt kademesinde bırakılmış ve destek kent niteliğinde tüm projenin merkezsel ve turistik altyapı fonksiyonları yüklenmiştir. Kemer'e bağlı olarak Beldibi, Kızıltepe, Güneydeniz ve Tekirova Organize Turizm Bölgeleri kurulmuştur. Bu proje turizm amaçlı hazırlanmış olan kıyı projeleri içinde en kapsamlı olanıdır ve büyük ölçüde başarı sağlamıştır.

5.1.2 Side Turizm yerleşme Projesi

Bu projede; Antalya Körfezi'ni çevreleyen 450 km. uzunluğundaki bölge kıyılarının turistik ve rekreatif kapasitesine bağlı olarak 2 zonda ele alınmıştır. Birinci zon, geceleme kapasitesinin ve diğer turistik faaliyetlerin yer aldığı kıyı zonu, ikinci zon ise üst kademedeki gereksinimler için (bir taraftan büyük kentleri, diğer taraftan arkeolojik ve tarihi eserleri, aynı zamanda da doğal özellikleri içeren) destek kent ve destek elemanların bulunduğu zondur. Turistik üniteler genellikle birinci zon içinde bulunmaktadır.

Side ve çevresi turistik düzenleme şeması, bu bölgedeki kıyının ve bazı kesimlerin özelliklerini değerlendirme endişelerinin bir cevabıdır. Projede hedeflerin somutlaştırılması ve turistik donatımın tanımlanması da yöreyi değerlendirme endişesini yansıtmaktadır.

1/5000 ölçekli ana düzenleme projesi, inceleme alanı içinde (ekonomik ve sosyal verilere dayalı) fiziksel verileri değerlendirerek fiziksel planı belirlemiştir. Bu plan; fiziksel çevrenin, altyapı ve konaklama, eğlenme, dinlenme, ticaret, yönetim tesisleri yönünden düzenlenmesini getirmektedir. Side projesi; 12.000 yatak kapasiteli turistik bir komplekstir. 12 km. uzunluğunda kumsala sahip bulunmaktadır.

Side ve çevresi turistik düzenlemesi sonucu ortaya çıkmış turistik kompleksin ve kitle turizmine hitap etmesi, aktif dış turizm ihtiyacını geniş ölçüde karşılaması ve gelişmekte olan iç turizme cevap vermesi hedeflenmiştir. İstasyon kampingler, tatil köyleri, pansiyonlar,

oteller vb. çok çeşitli turistik tesisler projede yer almıştır. Side ve Çevresi Düzenleme Projesi sayesinde bölgenin turizmin bir türü olan ve süratle gelişen kitle turizmine tönelik talepleri karşılaması hedeflenmiş ve günümüzde bu başarılmış durumdadır. (Turizm Tanıtma Bakanlığı, 1992)

5.1.3 Akdeniz -Ege Turizm Altyapısı Kıyı Yönetimi Projesi (ATAK)

Akdeniz ve Ege kıyıları, hızlı iç ve dış turizm akını ve bunun yanında büyük kentlerde yaşayanların sahip oldukları ikinci konutların bu bölgede yoğunlaşması sonucu ciddi bir tehdit altında bulunmaktadır. Bu nedenle, genelde her türlü çevre ve deniz kirliliğinin en önemli nedenlerinden olan altyapı eksikliğinin giderilmesi gerekmektedir. Akdeniz ve Ege kıyı bölgelerimizde, artan iç ve dış turizm yapısına rağmen hala Dünya Sağlık Örgütü ve Dünya Turizm Örgütü standartlarına uygun çevre ve deniz ortamı oluşturulamamıştır. Altyapı eksikliklerinin giderilmesi halinde yöre halkının sağlığını korumak ve turizmin gerektirdiği sağlık ve konfor koşullarını yakalamak mümkün olacaktır. Bu amaçla; Turizm Bakanlığı, Akdeniz-Ege kıyı bölgesinin altyapı sorunlarını uzun vadeli ihtiyaçlara cevap verecek şekilde çözmek ve kentsel gelişimi bir düzen içinde sağlamak için ilgili kuruluşlarla gerekli koordinasyonu sağlayarak altyapı sistemlerini ele almak üzere 1989 yılında, Güney Anadolu (GAÇ) Projesi adıyla başlanılan ve halen Akdeniz-Ege Turizm Altyapısı Kıyı Yönetimi (ATAK) Projesi adıyla yürütülen bir proje yürürlüğe konmuştur.

ATAK Projesi Çanakkale – Balıkesir il sınırından Antalya – İçel il sınırına kadar uzanan yaklaşık 2000 km. ile Ege ve Akdeniz sahil bandındaki 100’den fazla yerleşimi kapsamaktadır. Projede 2020 yılı hedef alınmış, turistik ve yerleşik nüfus artışı ile fiziksel gelişmelerden dolayı ihtiyaç duyacakları içme suyu, kanalizasyon, atıksu arıtma ve deşarj ile çöp toplama ve imha sistemleri gibi altyapı tesislerinin plan, proje ve inşaatlarının, yeni bir kurumsal yapı ve yerel yönetimlerin yeniden yapılandığı bir sistem içinde gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Proje; içme suyu tesislerini (isale hattı, depo, pompa istasyonu ve içme suyu şebekesi), kanalizasyon tesislerini (kanalizasyon şebekesi, pompa istasyonu, arıtma tesisi ve deniz deşarj hattı) ve katı atık tesislerini (toplama, taşıma ve imha tesisini) kapsamaktadır.

Ülke genelindeki turizm yatırımlarının % 80’inin Akdeniz ve Ege kıyı alanlarında yer aldığı düşünülecek olursa projenin önemi daha iyi kavranabilir. Günümüzde turizm tesislerine ve faaliyetlerine karşın, bölgenin altyapı tesislerinin sınırlı ve yetersiz olması nedeniyle turizm hizmetlerinde aksamalar olmakta, gerek ekolojik dengelerin bozulması gerekse insan sağlığı

açısından olumsuz etkiler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, Avrupa Çevre Eğitim Vakfı'nca yürütülen, plajlarda deniz suyu temizliği ve hizmet düzeyini sağlamayı – özendirmeyi amaçlayan ve halen Turizm Bakanlığı'nca desteklenen Mavi Bayrak Projesi'nin, Avrupa Topluluğu normlarına uygun tarzda sağlanabilmesi bölgedeki altyapı tesislerinin gerçekleştirilmesine bağlıdır. (Turizm Bakanlığı, Turizm'98)

Yukarıda belirtilmiş olan olumsuzlukların giderilmesi için bu projenin verimli ve hızlı bir şekilde tamamlanması turizmi olumlu yönde geliştirecek önemli bir adım olacaktır.

5.1.4 Mavi Bayrak Projesi

Mavi Bayrak Kampanyası, Avrupa Topluluğu Ülkeleri tarafından 1987 yılından beri yürütülen ve özellikle kıyı bölgelerindeki çevre temizliğinin, düzeninin yasalara uygun bir biçimde gelişmesini sağlamaya yönelik bir çalışma zinciridir. Temel felsefesi; plajlarda, marinalarda ve göllerde banyo amaçlı kullanılan suyun temizliğini ve hizmet düzeyinin kalitesini özendirme yolu ile arttırmaktır. Üç temel konu üzerinde yoğunlaşmıştır. Bunlar;

- Yüzme amacı ile kullanılan suyun niteliği
- Çevresel eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yönlendirilmesi
- Plaj düzeni ve emniyetinin sağlanmasıdır.

Bu ana konular, Avrupa Çevre Eğitim Vakfı (FEEE) tarafından tespit edilen 26 kritere göre değerlendirilmektedir. Bu kriterleri sağlayan plajlara Mavi Bayrak bir yıllığına verilerek ödüllendirilmektedir. Mavi Bayraklı plaj ve marinalar FEEE broşüründe yayınlanarak tüm dünya ülkelerine her yıl duyurulmaktadır.

Türkiye'de 1992 yılı mart ayından itibaren her 15 günde bir, tüm sahil şeridi ile Eğirdir, Beyşehir, Salda ve Hazar Gölleri'de dahil olmak üzere tesbit edilen 397 noktada, Avrupa standartlarına uygun olarak mikrobiyoloji ve fizikokimyasal analizler yapılmaya başlanmıştır. 1993 yılında 8 marinaya, 1994 yılında 12 plaj ve 9 marinaya, 1995 yılında 5 plaj ve 9 marinaya, 1996 yılında 15 plaj ve 8 marinaya, 1998 yılında 46 plaj ve 10 marinaya Mavi Bayrak verilmiştir. (Turizm Bakanlığı, Turizm'98)

5.2 Halihazırda Türkiye’deki Kıyı Alanlarının Kullanımı ve Bugünkü Durumu

Türkiye; 1960’lardan itibaren turizm alanında hızlı bir gelişim süreci içine girmiştir. Beş yıllık kalkınma planlarında yer alan hükümlere ve uygulamalara bakılacak olursa bu gelişmenin ‘kitle turizmi’ üzerinde yoğunlaştığı görülür. Bu turizm çeşidi kısa sürede çok fazla sayıda turistin ülkeye giriş çıkışına olanak verir ve oldukça yüksek gelirler elde edilmesini sağlar. Kitle turistlerinin öncelikli beklentileri deniz-kum ve güneşten maksimum düzeyde yararlanmaktır. Bu nedenle konaklayacakları yerler kıyı alanları ve yakın çevresi olmaktadır.

Kıyılarda turizmin gelişmesinde pek çok faktör rol oynar. Bunlar; turizm kaynaklarının zenginliği (doğal, kültürel ve tarihsel), büyük ve önemli kentsel merkezler ve ulaşım kolaylığı olarak sıralanabilir. Buna bağlı olarak da yapılan tesisler bu alanlar içerisinde yoğunlaşmaktadır. Kıyılarımızda oluşan aşırı baskı, bu alanlarda aşırı fiziksel, çevresel ve sosyal yükü de beraberinde getirmektedir.

Ülkemizde deniz turizmi, Marmara Kıyıları’ndan Akdeniz Kıyıları’na kadar uzun bir sezonda gerçekleşmektedir. Bunda iklim koşullarının; sıcaklık değerleri, yağış miktarı, nemlilik durumu, güneşlenme süresi bulutluluk oranı, rüzgar yönü ve şiddeti, deniz suyunun sıcaklığı önemli rol oynamaktadır. Türkiye’de ‘deniz turizmi’nin yaşandığı dönem nisan-ekim ayları arasındır. Bu dönemde kıyı alanlarımız ve yapılarımız ciddi bir fiziksel baskı altında kalmaktadır. Bu yükün azaltılması için bazı öneriler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır (Soykan, 1993);

- Turizm sezonu uzun olan yörelerin, başlangıç ve bitiş ayları daha iyi değerlendirilmeli, bu ayları talep edecek turist kitlesi (örneğin; üçüncü yaş turistleri) araştırılmalıdır.
- Kıyılarda doyma noktasına gelmiş turistik merkezlerin daha da kalabalıklaşmasını önlemek için, ikinci konutlar ve sosyal dinlenme tesislerinin bu alanlara yapılmasının önüne geçilmelidir.
- İç turizmde yerli halka hizmet edecek ucuz pansiyon ve kampinglerin geliştirilmesine önem verilmelidir.
- Turizm, kıyılardan iç kesimlere doğru çekilmeli, turistik potansiyeli yüksek kesimlerde öncelikli yeni turizm merkezleri oluşturulmalıdır.

- Ülkemiz için dış ve iç turizme yönelik yeni turizm türleri (köy pansiyonculuğu, çiftlik turizmi, yeşil turizm, gençlik turizmi, dağ turizmi, nehir turizmi, bisiklet turizmi vb.) devreye sokulmalı ve gerekli yurt dışı tanıtımları yapılarak yeni pazarlar bulunmalıdır.
- Karadeniz kıyılarının rekreasyonel potansiyeli daha iyi değerlendirilmeli ve dış turizme açılması sağlanmalıdır.
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun tarihsel ve kültürel zenginlikleri turizme yarar biçime getirilip, yerinde tanınması için tur programları arttırılmalı ve güzergahlar çeşitlendirilmelidir.
- Her turistik ilimizin, turistik çekiciliklerine göre, yöresel mimari ve inşaat teknikleri kullanılarak, coğrafi çevreyle bütünleşen konaklama tesisleri yapılmalıdır.

Kıyı alanlarının fiziksel özelliklerindeki farklılıklar kullanımlarını da farklılaştırmaktadır. Örneğin; Akdeniz'in batısı ve güney Ege kıyılarında uluslararası turizm büyük bir yoğunluk gösterirken, Karadeniz ve Marmara kıyılarında (ikinci konutlarda tatil gibi) değişik önem ve yoğunlukta rekreasyon faaliyetleri ağır basmaktadır. Türkiye'nin 8.000 km. yi aşan kıyıları boyunca plajlar, koylar ve körfezler yer almaktadır. Bununla birlikte, uzun bir kumsal halinde uzanan plajların sayısı azdır. Kıyıların uzunluğuna rağmen, tüm kıyılar boyunca iklim yer şekilleri her yerde aynı derecede uygunluk göstermediği için, turizmin gelişmesi de farklı ölçeklerde gerçekleşmiştir. Ege ve Akdeniz Bölgeleri'nde 4.000 km. yi geçen kıyı kesimi halen kullanılan ve potansiyel olan önemli alanlardır. (Özgüç, 1998)

5.2.1 Marmara Denizi Kıyıları'nın Bugünkü Durumu

Marmara Bölgesi, 1980'lerin sonlarına kadar Türkiye'nin bir numaralı turizm destinasyonu idi ve konaklama kapasitesinin en yüksek olduğu bölgeydi. Ancak yatırımların esas olarak Akdeniz'de ve Ege'de yapılması ile üçüncü duruma düşmüştür.

Marmara Denizi kıyıları'nda geniş ve güzel plajlar uzanır bununla beraber bölge iklim koşulları bakımından Ege ve Akdeniz kıyıları ile rekabet edemediği için uluslararası turizmin birinci derecede yöneldiği alanlar olamamıştır. Kıyılar; büyük şehirlerin erişim mesafesi içinde yazlık olarak yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu yoğunluk kıyıların her tarafında aynı değildir. İstanbul – Tekirdağ arasındaki 1970'lerde başlayan yapılaşma Tekirdağ'dan öteye de uzanmış, Marmara Denizi'nin güney kıyısında da esas yoğunluk şehrsel alanlara yakın doğu kesiminde meydana gelmiştir. Bölgenin Ege kıyılarında da küçük çaplı yazlık-dinlenme faaliyetleri yer alırken, Karadeniz kıyısında Edirne ve İstanbul'lular bir yer kapma çabası içine girmişlerdir. (Özgüç, 1998)

5.2.2 Karadeniz Kıyıları'nın Bugünkü Durumu

Hava koşullarının yumuşaklığına rağmen, bu bölgenin Ege ve Akdeniz'e göre daha çok istikrarsızlık göstermesi plaj turizmi için buranın çekiciliğini azaltmaktadır. Kıyı turizmi açısından Karadeniz kıyılarında tamamen yazlık dinlenme şeklinde, yakın şehirlerin talebini karşılamaya yönelik bir hareket ve yapılaşma gözlenmektedir. Batı Karadeniz, İstanbul ve Ankara'dan daha çok etkilenirken, Doğu Karadeniz, Trabzon ve diğer şehirlerin etkisi altındadır. Karadeniz kıyıları sıcaktan kaçanlara sağlayacağı serin ortam, ormanlar, kıyı ve kırsal – tarımsal manzaralarıyla da çekici olabilmektedir. (Özgüç, 1998)

5.2.3 Ege Denizi Kıyılarının Bugünkü Durumu

Ege Denizi kıyılarının kuzeyi daha çok iç turizme hitap ederken, güneyide daha çok dış turizm yatırımlarının yoğunlaştığı alanlardır, ancak her iki kıyı kesiminde de hem dış hem de iç turizm hareketi birlikte meydana gelir.

Ege Denizi'nin kuzey kıyıları Edremit, Ayvalık, Altınoluk vb. gibi geleneksel sayfiye yerleşmelerini içine alır. Tatil merkezleri olarak güney Ege kıyısına doğru önemli yerleşmeler Foça, Kuşadası ve Çeşme'dir. Kuşadası ve çevresindeki yerleşmelerde yakın yıllarda hızlanan aşırı yapılaşmanın etkisi, kanalizasyon atıkları yoluyla denizin kirlenmesine yol açmış, kıyıların betonlaşmasına neden olmuştur. Foça'da ikinci evlerden çok, tatil köyleri ve yabancı turistler mevcuttur. Çeşme, yabancı turistlerin de konakladığı bir yer olmakla birlikte, öteden beri İzmirli'lerin ikinci evler ve rekreasyon alanı olma özelliğini de taşımaktadır. İzmir, değiştirilmeye çalışılan coğrafi görünümü ile kimliğini kaybetmeye başlayan sorunlu bir şehir haline gelmiştir, bununla beraber kıyıda yer alan birçok tatil merkezinin pazarı durumundadır.

Ege Bölgesi'nin güney kıyılarına doğru sıcaklıkların daha da artması dış turizme daha uygun bir ortam oluşturur. Bodrum, bir yükselme döneminden sonra yakın yıllardaki betonlaşmanın kurbanlarından biri olmuştur. Bodrum'daki betonlaşmadan geçmişin anısına yalnızca binaların, tipik Akdeniz olan, beyaz rengi kalmıştır. Bununla birlikte, Bodrum'un gece hayatının ün kazanmış olması ve küçük otel ve pansiyonların yaygınlığı çeşitli ekonomik düzeylerdeki insanlara hitap etmesini sağlamakta ve şehir moda durumunu korumaktadır. İç turizm daha ağırlıklı olduğu halde, Bodrum'da gecemeleri daha çok yabancı turistler yapmaktadır. Buna karşılık, daha fazla plaja sahip Marmaris, biraz daha geç başlayan turizm gelişme süreci nedeniyle, daha değişik bir gelişme çizgisine girmiştir. Burada daha büyük

oteller yer almaktadır. Dış turizm, daha çok Ege kıyılarının değişik yerlerinde kurulan Club Mediterranee vb. tatil köylerinde konaklamaya ve yat turizmine dayanmaktadır. Yine her iki yerleşmenin de yakın yıllarda içine girdiği bir eğilim, kış aylarındaki iklim koşullarının yumuşaklığı nedeniyle, emeklilerin tercih ettikleri yerler haline gelmeleridir.

Ege Bölgesi konaklama kapasitesi bakımından ikinci durumdadır; gelen turist sayısı bakımından da, 2 milyona yakın turistle yakın yıllarda Akdeniz ve Marmara'dan sonra üçüncü sırada yer almıştır.

5.2.4 Akdeniz Kıyılarının Bugünkü Durumu

Türkiye'nin Akdeniz kıyıları turizm açısından en önemli alanlardır. Bu kıyılarda sıcaklıklar Ege'dekinden daha yüksektir. Kıyı boyunca uzanan önemli yazlık merkezler arasında Fethiye, Kaş, Antalya, Side, Alanya ve Kemer en büyükleridir. Alanya ve Antalya'da büyük oteller yoğunlaşma gösterirler. En çok geceleme ise Kemer'de yapılmaktadır. Kemer; Türkiye'de birinci ilçe durumundadır, onu Alanya izlemektedir. Alanya, Side, Manavgat, Antalya ve Serik'de geceleme sayısı çok yüksektir ve büyük çoğunluğu da yabancıların tatil köyleri ve otellerdeki gecelemlerinden oluşmaktadır.

Antalya'yı merkez alan ve Türkiye'nin önemli bölgesel gelişim projelerinden olan Güney Antalya Turizm Gelişim Projesi'nin uygulanmasıyla birlikte, Akdeniz Bölgesi diğer bölgeleri geçerek konaklama kolaylıkları bakımından önde gelen bölge olmuştur. Antalya'nın 21 km. güneybatısından Gelidonya Burnu'na kadar 70 km. uzunluğunda ve 3-10 km. derinliğinde bir alanı esas alan GATGP yer seçiminde alanın kırsal ve boş olması, havalimanı, deniz limanı ve karayolu bağlantılarına sahip Antalya şehrine yakınlık göz önüne alınmıştır. Toplam 25.000 yatak kapasitesine sahip olacağı hesaplanan proje kapsamında kalan alan proje kapsamı dışına çıkarılarak daha da yoğunlaştırılmıştır. Proje kapsamında çok sayıda tatil köyü inşa edilmiştir, bunlardan bazıları belirli ülkelerle müşterek yatırımlar olduğu için belirli uluslara hitap etmektedir. (Özgüç, 1998)

Son yıllarda ülkemizde turizm hareketlerinin en çok geliştiği yer Antalya'dır. Antalya ile Türkiye arasında iki farklılık dikkat çeker. Birincisi; yıldızlı otellerin toplam tesisler içinde Antalya'da daha az paya sahip olmasıdır. İkincisi; tatil köylerinin payının Antalya'da daha fazla olmasıdır. Bu sonucu tesislerdeki ortalama yatak sayılarının farklılığı yaratmaktadır. Antalya'daki tatil köylerinin ortalama yatak sayısı Türkiye ortalamasından daha yüksektir.

2001 yılı verilerine göre işletme belgeli tesislerin ve yatakların yaklaşık % 30'u Antalya'dadır. Tesislerin dağılımları ülke dağılımının aksine Antalya'da 3 yıldızlı oteller ve pansiyonlardadır. Bu durumu 3 yıldızlı otellerin Alanya'da, pansiyonların Kemer'de ağırlıklı olarak yer alması yaratır. Antalya'nın diğer ilçelerinde tesis sayısı azdır. Tesislerin hemen tamamı sahil bandındadır.(Turizm Bakanlığı, 1992)

Akdeniz kıyılarının doğu kesimleri henüz uluslararası turizmde fazla yer tutmamaktadır. Ancak yapılaşma ve ikinci konut inşaatları muz bahçelerini çoktan ortadan kaldırdığı gibi, kıyıyı da yok olma tehlikesi altında bırakmaktadır. (Özgüç, 1998)

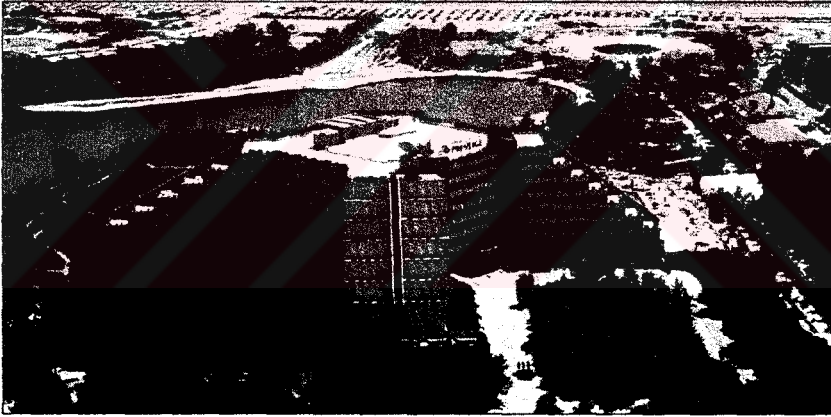
6. KİTLE TURİZMİNİN ALANYA KENTİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ ve ÖRNEK OLARAK SEÇİLEN ALANYA-GAZİPAŞA KIYI BANDINDAKİ YAPISAL DEĞİŞİMİN İNCELENMESİ

6.1 Turizm Yapı Tipleri ve Özellikleri

Turistik yapı tipleri; bünyesinde barındırdığı özelliklere göre çeşitlilik gösterir (Turizm Bakanlığı);

Asıl konaklama tesisleri

- **Oteller;** asıl fonksiyonları müşterilerinin geceleme ihtiyaçlarını sağlamak olan, bu hizmetin yanında, yeme-içme, eğlence ihtiyaçları için yardımcı ve tamamlayıcı birimleri de bünyelerinde bulunduran tesislerdir. İçerdikleri özelliklere göre bir, iki, üç, dört ve beş yıldızlı oteller mevcuttur.

Sekil 6.1 Grand Prestige

Sekil 6.2 Korumar Hotel

- **Moteller;** yerleşim merkezleri dışında karayolları güzergahı, mola noktaları veya yakın çevrelerinde inşa edilen, motorlu araçlarıyla yolculuk yapanların konaklama yeme-içme ve araçlarının park ihtiyaçlarını karşılayan en az 10 odalı konaklama tesisleridir.

- **Tatil köyleri;** doğal güzellikler içerisinde veya arkeolojik değerler civarında kurulmuş, rahat bir konaklama yanında çeşitli spor , eğlence ve satış hizmetlerinin de sağlandığı dağınık yerleşme düzenindeki en fazla üç katlı yapılardan oluşan, en az 60 odalı konaklama tesisleridir. Tatil köyü tesislerinde, doğal karakterin ve yöresel değerlerin korunmasına özen gösterilir. Serbest zamanların değerlendirilmesinde, yardımcı tesislerin sağlanmasına ağırlık verilir.

Sekil 6.3 Palmiye Turistik Tesisleri

- **Pansiyonlar;** konaklama tesisi olarak planlanıp inşa edilmiş olan yönetimi basit, müşteriye yeme-içme hizmeti veren veya müşterilerin kendi yemeklerini bizzat hazırlayabilme imkanı olan en az beş odalı konaklama tesisleridir.

- **Kampingler;** Karayolları güzergahları ve yakın çevrelerinde kent girişlerinde deniz, göl, dağ gibi doğal güzelliği olan yerleşmelerde kurulan ve genellikle turistlerin kendi imkanlarıyla geceleme, yeme-içme, dinlenme, eğlence ve spor ihtiyaçlarını karşıladıkları en az 30 ünitelik tesislerdir.

a. Yardımcı konaklama tesisleri

- **Apart oteller;** belgeli bir otel veya tatil köyü yatırım ve/veya işletmesi bütünü içinde yer alan müşterinin kendi yeme-içme ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için gerekli teçhizat ile donatılmış, bağımsız apatman veya villa tipinde konut olarak inşa ve tefriş edilmiş fakat otel gibi işletilen konaklama tesisleridir.

Bu konaklama tesislerinin yanısıra yeme-içme ve eğlence tesisleri de kitle turizminin getirdiği yapılaşma içinde bulunur.

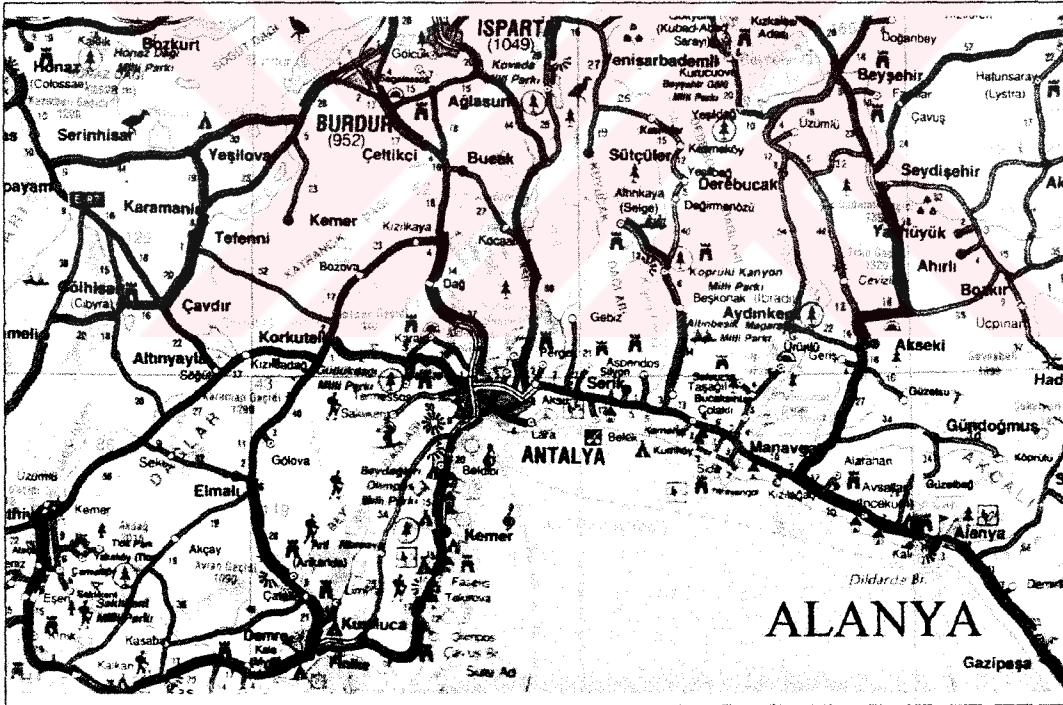
Yukarıda belirtilmiş olan turistik yapı tiplerinden; oteller, tatil köyleri ve apart oteller kitle turizmine hizmet etmek üzere inşa edilmişlerdir. Bu yapılar, oldukça fazla sayıda turisti aynı anda barındırabilecek kapasiteye sahip olarak planlanmaktadır. Genellikle kitle turizminde ulaşım, charter uçak seferleriyle sağlandığından, tesis kapasiteleri buna bağlı olarak belirlenmektedir.

6.2 Alanya Kentinin İncelenmesi

bu bölüme kadar olan tüm çalışmalar kitle turizmini teorik olarak ele almakta idi. Bu bölümde ise; kitle turizminin kent üzerindeki etkileri bir örnek üzerinde incelenmektedir. Alanya, turistik anlamda Türkiye'nin ilk gelişmeye başlayan kentlerindendir. Turizmin gelişmeye başladığı 1980'lerden ve özellikle Turizm Teşvik Kanunu'ndan faydalanmaya başladığı 1987 yılından itibaren kent süratli bir biçimde yapılaşmaya başlamıştır. Alanya, Türkiye'de turizmin gelişmeye başladığı ilk dönemlerden beri kitle turizminin büyük baskısı altında kalmış ve bu nedenle örnek çalışma alanı olarak seçilmiştir.

6.2.1 Kentin Genel Özellikleri

Alanya; Akdeniz Bölgesi'nde, Antalya ili sınırları içinde ve Alanya Körfezi'nin doğu kesiminde yer almaktadır (Şekil 6.4-Şekil 6.5).

Şekil 6.4 Alanya kentinin konumu

Kentin doğusunda Gazipaşa ve batısında Manavgat bulunmakta, kentin kuzeyinde ise; yüksek dağlık ve platoluk alanlar yer almaktadır. Bu bölgelerde yükseklikleri 500-600 m. arasında değişen dağlar ve tepeler vardır.

Alanya kentinde tipik Akdeniz iklimi hüküm sürer ve bu iklimin tipik özelliği olarak, kışlar ılık ve yağışlı ve nemli, yazlar sıcak ve kurak geçer. Kentin kuzey, doğu ve batısındaki yüksek dağlar buraya özel bir ayrıcalık tanımış ve rüzgarların bu dağlarda kırılması sonucu bitki örtüsü bakımından Alanya zengin bir yer haline gelmiştir. Yıllık ortalama hava sıcaklığı 19 derecedir. En sıcak ay 27 derece ile ağustos, en soğuk ay 12 derece ile ocaktır.

Şekil 6.5 Alanya kenti ve çevresi

Kentin sahip olduğu doğal güzellikler; denizi, kumsalları ve tabii plajları, deniz ve kara mağaraları (Dim, Damlatas, Hasbahçe, Kadı ini, vb.) ve yeşil-ormanlık alanları olarak sıralanabilir.

6.2.2 Kentin Tarihi Özellikleri

Kentin tarihi çok eski çağlara kadar uzanmaktadır. Yapılan araştırmalarda bulunan insan iskelet ve fosilleri de bunu kanıtlamaktadır. Kent, konumu itibariyle zaman zaman Kilikya, zaman zamanda Pamfilya toprakları içerisinde sayılmıştır. Bir dönem, Romalılar kente hakim olmuş ve yeniden inşa etmişlerdir.

Alanya, Aleaddin Keykubat tarafından alınmış ve bu olay, Selçuklular'ın parlak devirlerinin başlangıcı olmuştur. XIII. Yüzyılda kent, zayıflayan Selçuklu Devleti'nin elinden Karamanoğulları'na geçmiş, 1471 yılında ise; Gedik Ahmet Paşa tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bu kadar köklü ve zengin bir tarihe sahip olan Alanya'da pek çok tarihi kalıntılar ve yapılar yer almaktadır.

Başlıcaları aşağıda sıralandığı gibidir (ALTİD);

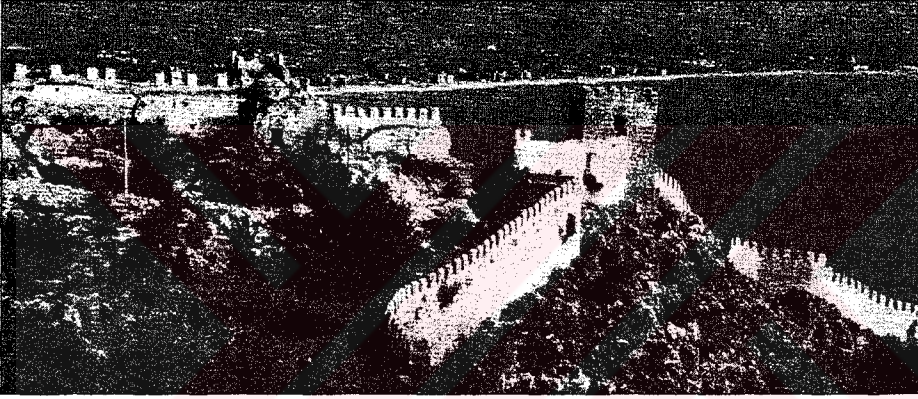
- Alanya Kalesi
- Ayayorgi Kilisesi
- Akşabe Sultan Mescidi ve Türbesi
- Aleaddin Çamii
- Emir Bedrüddin (Andızlı) Camii
- Alaaddin Keykubat Sarayı
- Selçuklu Hamamı
- Bedesten ve Arasta
- Sarnıçlar
- Deniz Feneri
- Sitti Zeynep Türbesi
- Adam Atacağı
- Kızıl Kule
- Selçuklu Tersanesi
- Alanya Arkeoloji Müzesi
- Atatürk Evi ve Müzesi
- Selçuklu Medresesi
- Alarahan
- Alara Kalesi
- Şarapsa (Serapsu) Han
- Kargı Han
- Hasbahçe Köşkü

Alanya'nın bünyesinde barındırdığı antik kentler şunlardır;

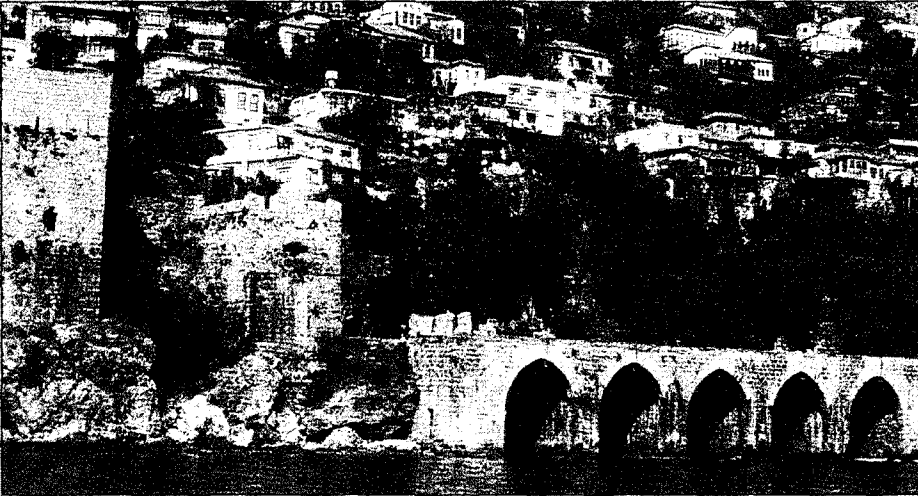
- Syedra Antik Kenti
- Leartes Antik Kenti
- Antioch Ad Gramm Antik Kenti
- Iotape (Aytap) Antik Kenti
- Hamaxia (Sinek Kalesi) Antik Kenti
- Nephelis (Kıcık Öreni) Antik Kenti
- Sellinous (Trajanpolis) Antik Kenti

Şekil 6.6 Kızıl Kule

Şekil 6.7 Alanya Kalesi

Şekil 6.8 Selçuklu Tersanesi

6.2.3 Alanya Kentinin Gelişimi ve Bugünkü Durumu

Smith'e göre bir alanın turistik gelişimi süresince geçirdiği birtakım dönemler vardır. Bu dönemler incelendiğinde, Alanya kentinin bu bu süreçlere paralel bir dönüşüm geçirdiği görülmektedir. Aşağıda; Alanya kenti, Smith'in gelişim süreci teorisi ile ilişkili olarak incelenmiştir.

- Turizm öncesi evre

Turizm yok

Bazı yerleşmeler var

Alanya'da turizm olgusu 1950'li yıllarda sağlık turizmi ile gelişmeye başlamıştır. Bununla beraber Alanya; özellikle 1980'li yıllara, yani turizmde atılım faaliyetlerine ilk başlanan senelere kadar nüfus yoğunluğu fazla olmayan, yaz ve kış dönemleri arasında fazla nüfus değişimi yaşamayan bir kentti. Türkiye'de turizmi (özellikle de kitle turizmini) özendirici ve geliştirici tedbirlerin alınması ve yatırımların arttırılması sonucunda bu kente olan ilgi de, hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır.

Şekil 6.9 1937 yılında Alanya kentinin genel görünümü (Yetkin, 1999)

Şekil 6.10 1947 yılında Alanya kentinin genel görünümü (Yetkin, 1999)

Şekil 6.11 1957 yılında Alanya kentinin genel görünümü (Yetkin, 1999)

Şekil 6.12 1980 öncesi dönemde Alanya kentinin genel görünümü (ALSAV Dergisi, 1997)

- İkinci konutlar

İlk turizm gelişmeleri

Düşük bütçeli turizm

Sahil boyunca ikinci konutlar

Yollar

Dar, uzun gelişme

- İlk otel evresi

Ziyaretçi kabullerinde gelişme olması

İlk otelin açılması

Gelişme

Yüksek gelirli ziyaretçiler

Turizmin iş imkanları oluşturmaları

Alanya, Türkiye’de turizmin gelişim sürecinde, ilk olarak turizme açılması planlanan alanlardandır. Bu nedenle kent, kitle turizminin getirdiği bütün olumsuzluklardan fazlasıyla etkilenmiş, özellikle 1980 sonrası dönemde pansiyon, apart otel ve otellerin sayısında çok büyük bir artış meydana gelmiştir. Uzun kumsalları, tarihi ve doğal zenginlikleriyle yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı haline gelmeye başlamıştır.

Şekil 6.13 1957 yılında Alanya kentinin genel görünümü (Yetkin, 1999)

- Tatil alanlarının kurulması

- Daha çok oteller
- Dar uzun gelişmenin yoğunlaşması
- Bazı evlerin yerlerinin değiştirilmesi
- Yerleşimde genişleme
- Otel işlerinin üstünlük sağlaması

Hızla gelişen turizm sektörü ve artan talep kentte yeni büyük konaklama alanlarının yapımını arttırmış, kent merkezi ve kıyı kesimi yeni yapılarla dolmaya başlamıştır. Küçük pansiyonlar yerlerini apart oteller ve oteller gibi daha büyük ölçekli işletmelere bırakmaya başlamıştır.

- İş alanlarının kurulması

- Konaklamanın artması
- Ziyaretçi tipinin genişlemesi
- Otel işi dışındaki işlerin büyümesi
- Turizmin üstünlük sağlaması
- İş için dışarıdan işçi gelmesi
- Kültürel karışıklık, bozulma
- Sahilde aşırı kalabalık ve kirlilik
- Ortamda kötüleşme

- İç bölgelerde otellerin gelişmesi

- Sahilden uzakta oteller
- Hızlı yerleşim alanı büyümesi
- İş alanı büyümesi
- Sel ve erozyon tehlikesi
- Turizm kültürü üstünlüğü
- Geleneksel örüntülerin yok olması
- Yatırımcıların gelişmeyi yönlendirmesi
- Hükümetin master planı

- Dönüşüm

- Şehirleşmiş tatil yerleşmesi
- Bozulmuş doğa parçalarının tamiri
- Konaklamada yapı değişikliği
- Ziyaretçiler ve harcamalarındaki değişim
- Tatil alanı yönetimindeki başarısızlık

Alanya, kontrolsüz ve hızlı bir şekilde genişlemiş, yoğunlaşmış ve bozulmaya başlamıştır. Atatürk Caddesi yeni turistik yapılarla dolmuş, kente önemli bir ticaret baskısı olmuş, konut ve işyeri sayısı artmıştır. Eski Alanya evleri azalmış, yokolmaya yüz tutmuş, kalanlar ise yeni yapı yığınları içinde kaybolmuştur. Bugün Alanya kentinde topoğrafya nedeni ile sadece kale bölgesinde eski ve iyi durumdaki Alanya evlerine rastlanmaktadır. Günümüz Alanya'sı, eski dokusunu neredeyse tamamen yitirmiş bir yarı-şehir görüntüsü sergilemektedir.

Kentte ulaşım, kumsalın hemen gerisindeki, sahil şerine paralel devam eden anayoldan sağlanmaktadır. Bu kıyı ile kenti koparmakta ve ekolojik dengeyi bozarak kıyı bandına zarar vermektedir. Bu yolun hemen gerisinde ise birbiri ile hiçbir görsel uyumu bulunmayan yanyana sıralanmış sayısız otel ve apart oteller mevcuttur. Alanya'daki yapıların büyük çoğunluğunu 3-4 yıldızlı oteller ve apart oteller oluşturmaktadır. Hava alanının Antalya'ya yakın olması ve kitle turistinin genelde hava yoluyla seyahat etmesi nedeni ile turistlerin öncelikli tercihi Antalya ve çevresi olmaktadır. Bu bölge daha çok beş yıldızlı tesisleri barındırmaktadır. Daha uygun fiyatlı konaklama isteyen turistler ise kara yolu ile 1-1.5 saatlik bir yolculuk yapmayı göze alarak Alanya'ya gelmektedir.

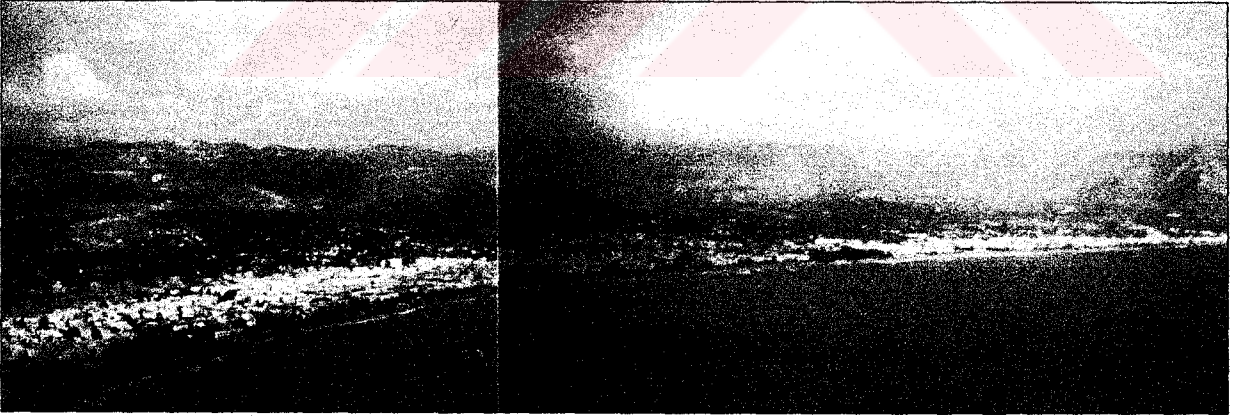
_ Kentleşmiş tatil alanı

- Şehirleşme
- Ulaşımında alternatifler
- Rekreasyon ve ticari iş alanı
- Tatil alanlarının yayılması
- Önemli kirlilikler
- Daha iyi yönetim için politik güç

Sekil 6.9-6.10-6.11-6.12-6.13'de Alanya'nın eski kent dokusu ve şekil 6.14-6.15'te ise günümüzdeki durumu görülmektedir. Bu iki fotoğraf, kentin son 25-30 yılda ne kadar yoğunlaştığını açıkça göstermektedir.

Şekil 6.14 1980'li yılların sonlarına doğru Alanya kentinin genel görünümü (Dörtlük, 1988)

Şekil 6.15 Günümüzde Alanya kentinin genel görünümü

Her iki fotoğrafta görüldüğü gibi kent, kıyı alanlarına paralel lineer bir büyüme göstermiştir. Kontrolsüz ve plansız gelişen bu büyüme, Alanya'nın eski dokusunun yitimine ve kentin mimari dokusunun kaybolmasına neden olmuştur. Bugün kent tamamiyle şehirleşmiş bir görünümündedir.

Yukarıda belirtilmiş olan turistik gelişim sürecinde ve Alanya örneğinde görüldüğü gibi; denetimsiz bir gelişme sonucunda ileri düzeyde görsel ve çevresel tahribatlar meydana gelmektedir. Bir bölgenin turizme açılması sürecinde o alanın taşıma kapasitesi çok iyi hesaplanmalı, tüm planlama ve gelişmeler buna bağlı olarak gerçekleştirilmelidir.

Alanya, Türkiye’de turizmin gelişim süreci içinde en çok yapılaşmaya maruz kalan kentlerden biridir (Çizelge 6.1-Çizelge 6.2). Burada 1983 yılında 27 otel, 21 motel ve 207 pansiyon varken, günümüzde 4 tatil köyü, 132 otel ve 278 apart otel, 49 pansiyon kentte faaliyet göstermektedir (Çizelge 6.3). Kent, önce merkezi ve yakın çevresi ile birlikte hızla yapılaşmaya başlamıştır (Çizelge 6.4, Çizelge 6.5, Çizelge 6.6). İlk yapılan oteller tarihsel sıralamasıyla birlikte Çizelge 6.1’te verilmiştir. Bu gelişimi önce batıya daha sonra ise doğuya doğru olan yapılaşma takip etmiştir. Kentin batısı, Antalya ve hava alanına olan yakınlığı nedeni ile öncelikli olarak yapılaşmaya irili ufaklı otellerle dolmaya başlamıştır. Bu bölgelerdeki hızlı yapılaşma ile kıyı bandı, artan talep baskısı ve yatırımcıların yeni yapılar yapma çabasına cevap verememeye başlamış ve henüz çok fazla bozulmamış olan doğu kıyılarına yönelinmiştir. Alanya-Gazipaşa arasındaki bu hatta hızla sayısız oteller ve apart oteller yapılmıştır. Bu otellerin büyük çoğunluğu ise üç ve dört yıldızlıdır. Tatil köylerinin ve beş yıldızlı otellerin sayısı ise diğer tatil alanlarına oranla daha azdır. Bugün, bu oteller birbiri ile ilişkisiz ve çarpık bir görünüm sergilemektedir.

Plansız gelişmenin yol açabileceği etkiler aşağıdaki temel alanlarda ortaya çıkmaktadır (İçöz);

- Fiziksel etkiler

- _ Fiziksel Çevrenin tahribatı ve değişimi
- _ Tarihsel ve kültürel kaynakların bozulması ve tahribi
- _ Aşırı kalabalıklaşma
- _ Kirlenme
- _ Trafik sorunları

- İnsana yönelik etkiler

- _ Bölge halkının turistik çekiciliklerden ve hizmetlerden daha az yararlanması ve bunun sonucu olarak halkın turizme küskünlüğü
- _ Turistlerin bölge halkının bir bölümünü beğenmemesi ya da küçük görmesi
- _ Kültürel kimlik kaybı
- _ Turizm sektöründe çalışanlarda eğitim eksikliği
- _ Turizmin bölgeye katkılarının fark edilememesi

Çizelge 6.1 1960-1975 yılları arasında Alanya’da yapılmış olan turizm tesisleri analizi

1960-1965 YILLARI ARASINDA YAPILMIŞ OLAN TESİSLER		
TESİSİN ADI	TESİSİN SINIFI	ODA-YATAK KAPASİTELERİ
IBEROSTAR CLUB ALANTUR HOTEL	****	399-800
INTERNATIONAL OTEL	**	57-130
SELAM MOTEL	MOTEL	22-44
BABA OTEL	OTEL	30-60
ALAADDİN BEACH MOTEL	MOTEL	39-78
1966-1970 YILLARI ARASINDA YAPILMIŞ OLAN TESİSLER		
TESİSİN ADI	TESİSİN SINIFI	ODA-YATAK KAPASİTELERİ
ASPENDOS HOTEL	***	194-388
BANANA OTEL	***	350-705
CLUB OTEL TURTAŞ	***	213-516
PANORAMA OTEL	***	240-480
YALIHAN OTEL	***	124-248
ALANYA DİVAN OTEL	**	36-80
ÇAĞ MOTEL	MOTEL	18-52
KUTSAL PANSİYON	PANSİYON	24-48
KÜRŞAT PANSİYON	PANSİYON	20-45
1970-1975 YILLARI ARASINDA YAPILMIŞ OLAN TESİSLER		
TESİSİN ADI	TESİSİN SINIFI	ODA-YATAK KAPASİTELERİ
KAPTAN OTEL	****	49-98
ATILLA HOTEL	**	47-94
PARK OTEL	**	33-66
ÇİMEN OTEL	*	40-80
ÖZEN OTEL	*	35-70
GÜNAYDIN OTEL	OTEL	18-36
KONT OTEL	OTEL	50-100
PALMIYE HOTEL	OTEL	47-94
SUN OTEL	OTEL	19-40
TEMİZ OTEL	OTEL	24-55
TROPICAL CLUB ALLTOURA	OTEL	132-320
ALANYA PANSİYON	PANSİYON	24-53
KUTSAL PANSİYON	PANSİYON	24-48
KÜRŞAT PANSİYON	PANSİYON	20-45
NESLİHAN PANSİYON	PANSİYON	21-48
YİĞİT PANSİYON	PANSİYON	8-22
ZEYBEK PANSİYON	PANSİYON	15-40
KOZA APART PANSİYON	APART OTEL	30-60

BAKANLIK ONAYLI TESİSLER							İŞLETME BELGELİ TESİSLER						
TÜRKİYE			ANTALYA		ALANYA		TÜRKİYE		ANTALYA		ALANYA		
Oteller	Yatak	Otel	Yatak	Otel	Yatak	Otel	Yatak	Otel	Yatak	Otel	Yatak	Otel	
118	71.136	73	43.168	8	4.860	73	44.708	20	13,926	1	608		
193	52.894	74	28,622	45	19.651	144	50.254	30	11,688	14	5,648		
446	73.871	142	31,108	93	22.328	317	51.644	32	6,01	9	1,744		
547	46.566	119	10,745	46	6.003	427	36.618	25	2,068	2	236		
145	9.081	28	1,599	11	844	78	3.744	8	212				
81	50.645	59	36,706	6	4.233	69	37.355	17	7,884	4	1,872		
72	4.670	6	389	1	79	24	999						
26	1.779	5	426	3	112	21	947						
38	3.219	21	1,969	16	2.224	*	*						
133	4.460	98	2,971	1	40	122	4.109	14	334				
10	2.834			3	440	10	2.852						
7	1.153					3	220						
2	910					3	2.068						
3	1.451					4	7.517						
3	499					4	705						
*	*					*	*						
*	*					1	54						
*	*					*	*						
1.824	325.168	625	157,703	233	60.893	1.300	243.794	146	42,931	58	10,108		

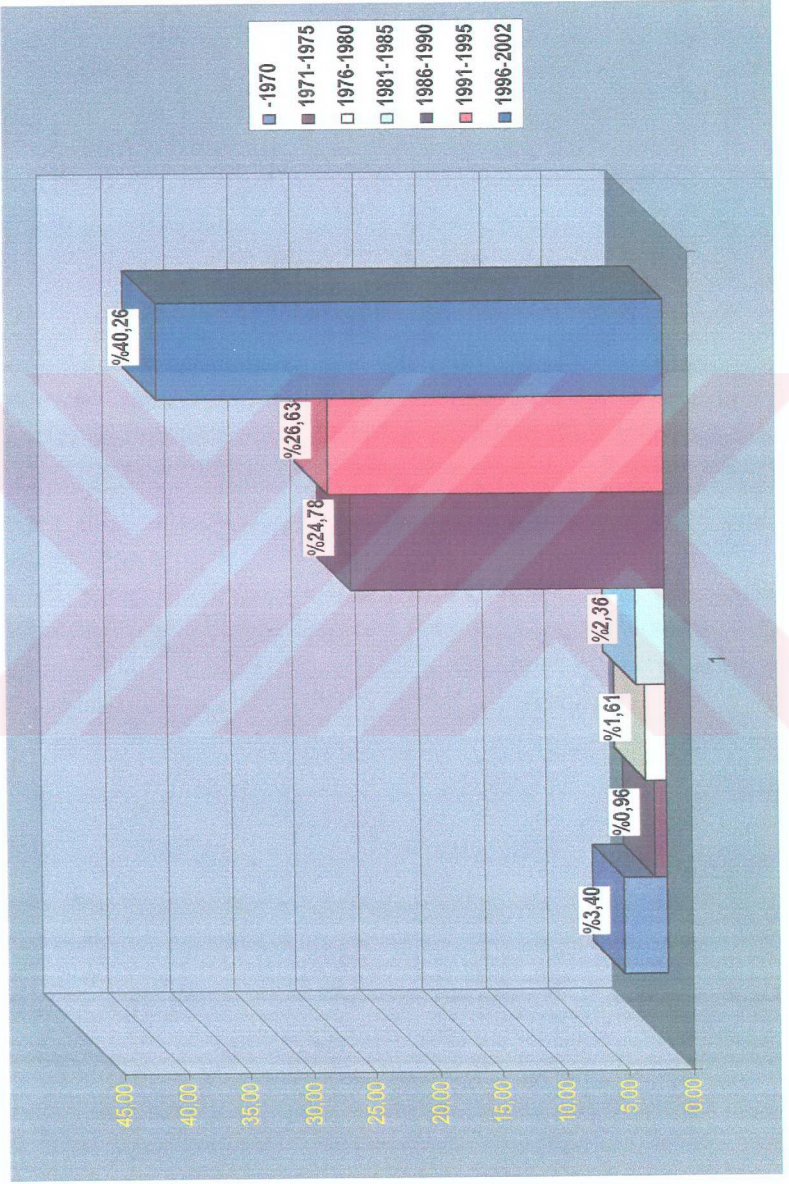
Çizelge 6.3 Günümüzde Alanya kenti turizm yapılaşması analizi

OTEL TÜRÜ	OTEL	ODA	YATAK	(%)
*****	8	2.124	4.860	4,50
****	45	8.489	19.651	18,20
***	93	9.758	22.328	20,68
**	46	2.870	6.003	5,56
*	11	411	844	0,78
ÖZEL OTEL	1	79	158	0,15
APART OTEL-(TBB)	16	694	2.224	2,06
H.V. 1	5	1.534	3.733	3,46
H.V. 2	1	230	500	0,46
OTEL- (BB)	132	6.932	16.699	15,47
PANSİYON - (BB)	49	784	1.778	1,65
APART OTEL -(BB)	262	8.289	28.546	26,44
CAMPING	3	80	440	0,41
MOTEL	4	87	190	0,18
TOPLAM	676	42.361	107.954	100,00

Çizelge 6.5 Alanya kenti yıllara göre turizm yapılaşması analizi

YILLAR	BAKANLIK ONAYLI				TESİS İŞLETME BELGELİ				TOPLAM			
	YENİ		TOPLAM		YENİ		TOPLAM		YENİ		TOPLAM	
	OTEL	YATAK	OTEL	YATAK	OTEL	YATAK	OTEL	YATAK	OTEL	YATAK	OTEL	YATAK
1963	3	974	2	930			2	85	3	974	4	1.015
1964			2	930			2	85	0	0	4	1.015
1965			2	930	2	138	4	223	2	138	6	1.153
1966	2	596	4	1.526			4	223	2	596	8	1.749
1967	3	1.573	7	3.099			4	223	3	1.573	11	3.322
1968			7	3.099			4	223	0	0	11	3.322
1969	1	248	8	3.347			4	223	1	248	12	3.570
1970	1	52	9	3.399	2	93	6	316	3	145	15	3.715
1971	2	192	11	3.591			6	316	2	192	17	3.907
1972	1	76	12	3.667	3	164	9	480	4	240	21	4.147
1973			12	3.667	1	40	10	520	1	40	22	4.187
1974	1	66	13	3.733	1	40	11	560	2	106	24	4.293
1975	2	150	15	3.883	5	304	16	864	7	454	31	4.747
1976	1	350	16	4.233			16	864	1	350	32	5.097
1977	1	144	17	4.377	1	80	17	944	2	224	34	5.321
1978	2	284	19	4.661	4	215	21	1.159	6	499	40	5.820
1979			19	4.661	1	60	22	1.219	1	60	41	5.880
1980			19	4.661	11	609	33	1.828	11	609	52	6.489
1981	1	204	20	4.865	3	141	36	1.969	4	345	56	6.834
1982			20	4.865	2	237	38	2.206	2	237	58	7.071
1983	3	508	23	5.373	2	78	40	2.284	5	586	63	7.657
1984	1	203	24	5.576	1	40	41	2.324	2	243	65	7.900
1985	4	696	28	6.272	7	443	48	2.767	11	1.139	76	9.039
1986	8	1.834	36	8.106	3	241	51	3.008	11	2.075	87	11.114
1987	10	2.154	46	10.260	3	262	54	3.270	13	2.416	100	13.530
1988	15	5.054	61	15.314	4	571	58	3.841	19	5.625	119	19.155
1989	26	7.360	87	22.674	34	2.413	92	6.254	60	9.773	179	28.928
1990	20	4.254	107	26.928	28	2.606	120	8.860	48	6.860	227	35.788
1991	8	3.006	115	29.934	14	2.249	134	11.109	22	5.255	249	41.043
1992	19	5.578	134	35.512	29	2.431	163	13.540	48	8.009	297	49.052
1993	13	3.053	147	38.565	22	1.777	185	15.317	35	4.830	332	53.882
1994	6	985	153	39.550	17	1.968	202	17.285	23	2.953	355	56.835
1995	12	3.253	165	42.803	28	4.447	230	21.732	40	7.700	395	64.535
1996	14	2.751	179	45.554	50	6.301	280	28.033	64	9.052	459	73.587
1997	14	2.127	193	47.681	51	4.923	331	32.956	65	7.050	524	80.637
1998	14	3.932	207	51.613	33	4.733	364	37.689	47	8.665	571	89.302
1999	8	2.199	215	53.812	26	3.266	390	40.955	34	5.465	605	94.767
2000	5	2.083	220	55.895	20	1.496	410	42.451	25	3.579	630	98.346
2001	6	2.142	226	58.037	18	2.879	428	45.330	24	5.021	654	103.367
2002	7	2.856	233	60.893	15	1.731	443	47.061	22	4.587	676	107.954

Çizelge 6.6 Alanya kenti yıllara göre turizm yapılaşması analizi

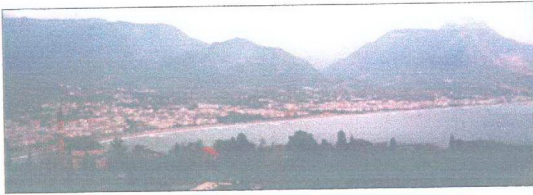
Bu sonuçların doğmaması için turistik bölge planlamalarının vaktinde ve gerçekçi bir şekilde yapılması ve uygulanması gereklidir. Alanya kenti yukarıdaki maddelerde belirtilmiş olan sorunlarla karşı karşıyadır. Hızla gelişen yapılaşmaya uygun altyapı ve üstyapı çalışmalarının gerçekleştirilememesi sonucu kent fiziksel olarak büyük bir tahribata uğramış, kalabalıklaşmış ve bu da kirliliği, karmaşayı, düzensizliği ve trafik sorunlarını beraberinde getirmiştir. Bugün yapılması gerekli en önemli şey kentin kaybolmaya yüz tutmuş yerel kimliğini tekrar canlandırmak ve doğal zenginliklerinin turistik amaçla gelen binlerce kişi tarafından yok edilmesini önleyecek yeni düzenlemeler yapmak olmalıdır.

Şekil 6.16 Kent merkezinden (Atatürk Caddesi) bir görünüm görünümü

Şekil 6.17 Günümüzde Alanya kentinin batı kıyısının genel görünümü

Şekil 6.18 Günümüzde Alanya kentinin doğu kıyısının genel görünümü

Şekil 6.19 Alanya kent merkezi ve çevresi turistik yapılar haritası

Alanya kent merkezi ve kıyı bandı (özellikle Atatürk Caddesi ve çevresi) pek çok otelle dolmuş durumdadır. Oteller birbiri yanına dizilmiş ve yaşam alanlarının içinde kendi bağımsız alanlarını yaratmışlardır.

Şekil 6.21 Sultan Sipahi (*)

Oda Sayısı: 46

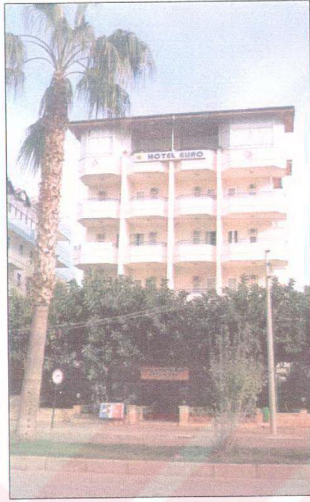
Şekil 6.22 Sara

Oda Sayısı:92 - Yatak Sayısı:180

Şekil 6.23 Hotel Grand Zaman (****)

Oda Sayısı: 136 - Yatak Sayısı:272

Şekil 6.24 Hotel Euro (***)

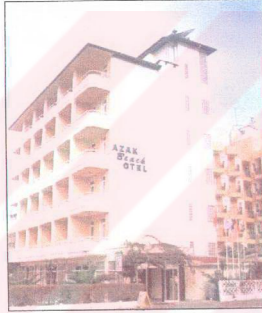
Şekil 6.25 Hotel Alaiye (***)

Oda Sayısı:107+15 apart - Yatak Sayısı:225

Şekil 6.26 Hotel Kleopatra Princess (***)

Oda Sayısı:36 - Yatak Sayısı:80

Şekil 6.27 Azak Beach Otel (***)

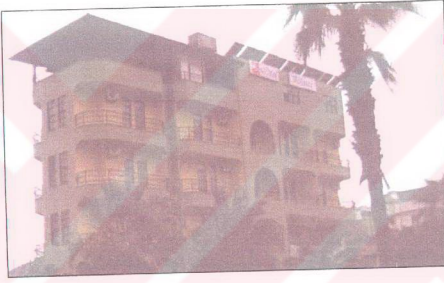

Şekil 6.28 Hotel Elysee Beach (****)

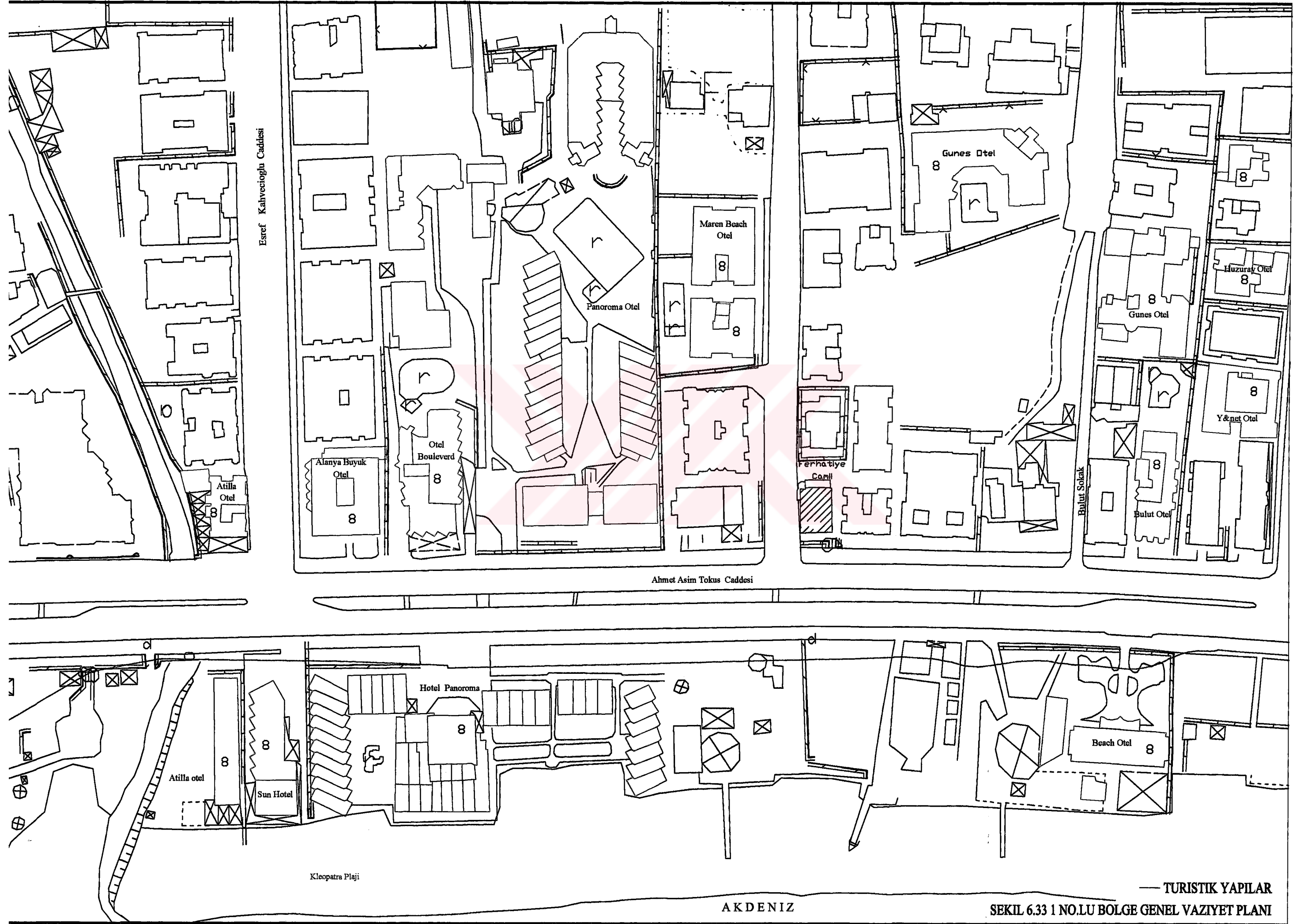
Oda Sayısı:60 - Yatak Sayısı:120

Şekil 6.29 Uzel Hotel – Havana Apart Otel (****)

Şekil 6.30 Otel Plaza

Esref Kahvecioğlu Caddesi

Panorama Otel

Maren Beach Otel

Gunes Otel

Huzuray Otel

Gunes Otel

Y&net Otel

Bulut Otel

Ferhatiyeye Camii

Ahmet Asim Tokus Caddesi

Hotel Panorama

Beach Otel

Atilla otel

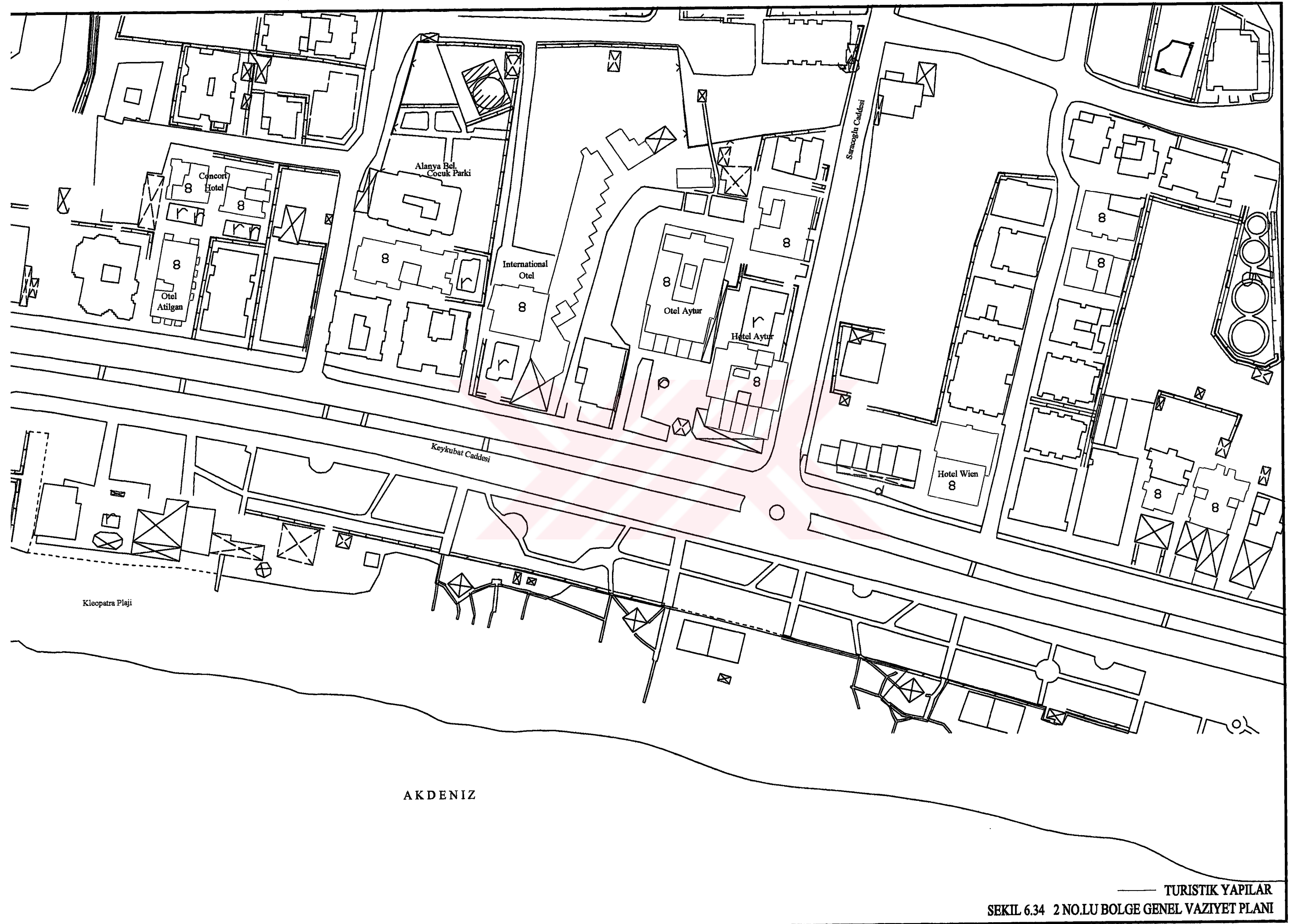
Sun Hotel

Kleopatra Plajı

AKDENİZ

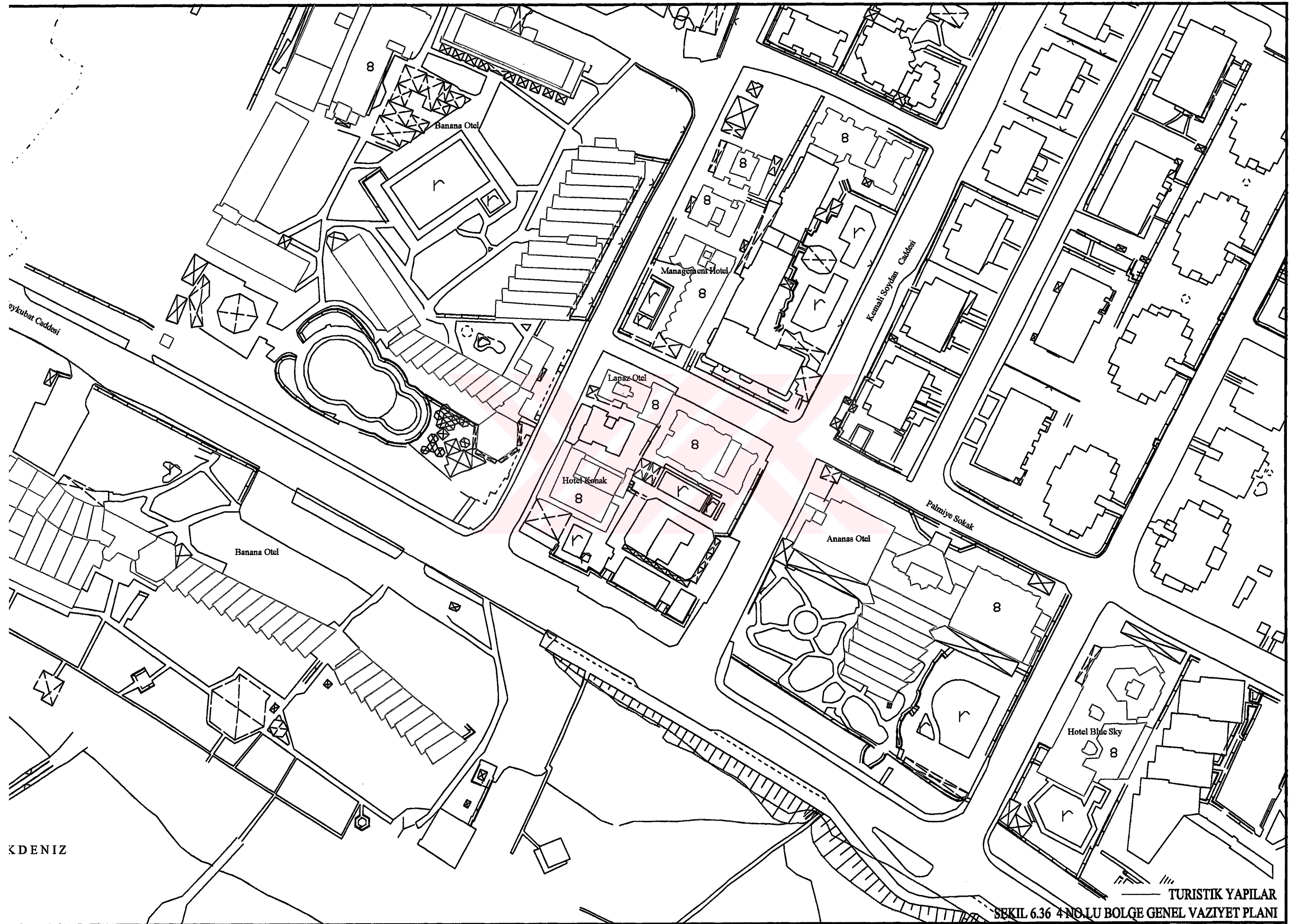
— TURISTİK YAPILAR

SEKIL 6.33 1 NO.LU BOLGE GENEL VAZİYET PLANI

— TURISTİK YAPILAR
SEKİL 6.34 2 NO.LU BOLGE GENEL VAZİYET PLANI

6.2.4 Alanya-Gazipaşa Kıyı Bandının Yapısal Analizi

Alanya; Manavgat-Antalya yolu üzerindeki batı kıyılarında yoğun bir yapılaşma görmüştür. Bu bölgelerin otel ve tatil köyleri ile dolmasıyla birlikte kent doğu kıyılarına doğru genişlemeye başlamıştır. Bugün Gazipaşa'ya kadar devam eden bu bant sayısız otel ve apart otellerle dolmuş durumdadır. Muz ve portakal bahçelerini yerlerini bu yapılara bırakmış ve oldukça azalmıştır. Otellerin büyük çoğunluğu hava alanına uzaklığı nedeniyle fiyatları daha uygun olan bir, iki ve üçyıldızlı yapılar olup, dört ve beş yıldızlı oteller oldukça azdır.

Şekil 6.18 Günümüzde Alanya kentinin doğu kıyısından bir görünüm

Alanya merkezden doğuya, Gazipaşa hattına kadar olan turizm yapılarının adları ve konumları şekil 6.32-6.33-6.34-6.35-6.36'da görülmektedir. Çizelge 6.6 ve çizelge 6.7'de ise; Alanya merkezinden, doğu kesimine doğru olan belediyelere bağlı otel sayılarını ve kapasitelerini görmek mümkündür. Alanya merkezdeki belediye binası başlangıç olarak alınmak üzere, doğuya doğru kıyı bandında konumlanmış olan yapılar aşağıdaki gibidir

Şekil 6.37 Atilla Otel (**)

Şekil 6.38 Büyük Otel

Şekil 6.39 Bulut Otel (**)

Şekil 6.40 Anılğan Hotel

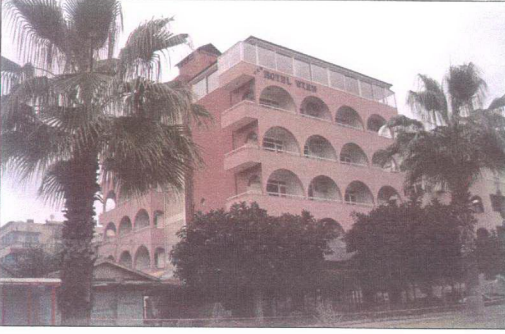

Şekil 6.41 International Hotel (****)

Oda Sayısı:184 - Yatak Sayısı:404

Sekil 6.42 Hotel Aytur

Sekil 6.43 Hotel Wien (***)

Oda Sayısı:52 - Yatak Sayısı:104

Sekil 6.44 Rosella (*)

Sekil 6.45 Elsee (***)

Oda Sayısı:60 - Yatak Sayısı:120

Sekil 6.46 Parador (**)

Sekil 6.47 Gold (***)

Oda Sayısı:75- Yatak Sayısı:165

Şekil 6.48 Aytap Otel (**)

Oda Sayısı:103- Yatak Sayısı:230

Şekil 6.49 Hotel Ananas Vista (****)

Oda Sayısı:176 - Yatak Sayısı:352

Şekil 6.50 Hotel Blue Sky (**)

Oda Sayısı:67

Yukarıda sıralanmış olan otel ve apart oteller Alanya Belediyesi'nin sınırları içinde kalmaktadır. Stadyumdan sonra ise; diğer yerel belediyeler başlamaktadır (Şekil 6.51). Bu bölgede yapılmış ve yapılmakta olan turizm yapıları tümüyle bu belediyelere bağlı bulunmaktadır. Alanya belediyesi sınırları dışında kalan doğu bölgeler de, yoğun bir baskı ile karşı karşıyadır. Bu baskı, Dim Çayı'na kadar oldukça yoğun bir şekilde devam eder. Buradan sonar ise; azalarak devam eder. Bu çalışmada, Dim Çayı sınır olarak kabul edilmiştir. Bu bölgeye kadar olan otel ve apart oteller aşağıdaki gibidir;

Şekil 6.52 Krizantem Hotel (***)

Şekil 6.53 Krizantem Hotel

Şekil 6.54 Almira Hotel

Oda Sayısı: - Yatak Sayısı

Şekil 6.55 Clup Hotel Surf (***)

Oda Sayısı: 110 - Yatak Sayısı: 274

Şekil 6.56 Hamburg Otel

Oda Sayısı: - Yatak Sayısı

Şekil 6.57 Sun Demirağ Apart Otel

Oda Sayısı: - Yatak Sayısı

Sekil 6.58 Sunrise Katya Otel (****)

Oda Sayısı:156 - Yatak Sayısı:480

Sekil 6.59 Hotel Türkmen

Sekil 6.60 Minerva Hotel

Sekil 6.61 Hotel Santaş

Sekil 6.62 Grand Uysal – Grand Kaptan Hotel (****)

Grand Kaptan Hotel Oda Sayısı:268

Şekil 6.63 Iberostar Clup Alantur (****)

Oda Sayısı:363

Çizelge 6.1 Alanya-Gazipaşa arası kıyı bandı otel listesi (Dim Çayı sınır olarak kabul edilmiştir.)

DENİZ TARAFI	KARA TARAFI
ATILLA OTEL	OTEL PLAZA
BÜYÜK OTEL	ATILLA OTEL
OTEL BOULEVARD	SUN HOTEL
HOTEL PANORAMA	BEACH HOTEL
BULUT OTEL	CLUB ALANTUR
ÇİMEN OTEL	SUNSET BEACH CLUB
ANILGAN HOTEL	CLUP PARADISE
INTERNATIONAL OTEL	HOTEL AKROPOL
HOTEL AYTUR	
HOTEL VIEN	
ROSELLA	
ELSEE HOTEL	
SELAM MOTEL	
HOTEL MY FRIEND	
PARADOR OTEL	
KILINÇLAR HOTEL	
GOLD HOTEL	
AYTAP HOTEL	
HOTEL KONAK	
HOTEL ANANAS VISTA	
HOTEL BLUE SKY	
GREEN GARDEN PARK	
ALYA OTEL	
NOSTALJİ APART OTEL	
KRİZANTEM HOTEL	
KRİZANTEM KÖYTUR OTEL	
BEGONYA APART OTEL	
DRAND ATILLA OTEL	
SAMİRA APART OTEL	
CLUB HOTEL SURF	
HAMBURG OTEL	
OTEL ALBAYRAK	
SUN DEMİRAĞ APART OTEL	
SUNRISE KATYA HOTEL	
HOTEL TÜRKMEN	
HOTEL OBA GÜNEŞ	
MİNERVA HOTEL	
LA V BLUE APART OTEL	
GALA OTEL	
HOTEL SARITAŞ	
ALVA SİTESİ	
GRAND UYSAL HOTEL	
GRAND KAPTAN	
SEA SIDE APART	

Örneklerde görüldüğü gibi; Alanya kenti'nin doğu kıyıları da tıpkı batı kıyıları gibi yoğun bir yapılaşmayla karşı karşıyadır. Ancak doğudaki turizm yapıları, batıdaki aksine genellikle 3-4 yıldızlı oteller ve apart otellerdir. Bu yapıların büyük bir kısmı apartmandan dönüştürülmüştür. Yanyana gelen bu niteliksiz yapı yığınları, Alanya'yı önemli bir görsel bozulma ile karşı karşıya bırakmaktadır. Ayrıca bu yapılar, Toros Dağları ile kumsalın ilişkisini kesmekte ve doğal dengeyi bozmaktadır.

Son dönemlerde sözü edilmeye başlanan, Alanya yakınlarına yapılması düşünülen hava alanı projesine ise; pekçok kesim karşı çıkmaktadır. Alanya, hava alanına uzaklığı nedeniyle daha uygun konaklama arayan turiste hitap etmekte, orta düzeyin üzerindeki turist hava alanı yakınlarındaki Antalya ve çevresini tercih etmektedir. Yeni bir hava alanının yapılması Alanya'yı bu bölgelere rakip yapacaktır. Ancak böyle bir durumda, Alanya'nın turistik tesis kalitesi yükselecek ve apartmandan bozma turizm yapılarına rağbet azalarak, bölge daha kaliteli turiste hizmet verebilecektir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRMELER

ünnyada değişen tatil ve seyahat anlayışları ile 'kitle turizmi' kavramı doğmuştur. Bu turizm pinin temel özelliği; çok sayıda insanın aynı anda ve aynı yerde tatil yapabilmesidir. Ulaşım enellikle charter uçaklarla sağlanır. Turistler, toplu olarak bir tesiste konaklatılır ve ttilerini geçirirler. Bu tip turizme katılan kişiler, gittikleri kentlerle fazla ilişki kurmazlar. İtiyaçları olan tüm dinlenme-eğlence tesisleri ve sosyal alanlar (restoranlar, havuzlar, GYM, amam, sauna, masaj salonu, disko, dalış kulübü, animasyon gibi) tatillerini geçirdikleri asislerde mevcuttur. Bu nedenle, dışarıdaki herhangi bir aktivite veya sosyal alana ihtiyaç uymaksızın tüm tatillerini tesislerinde geçirebilirler.

Kitle turizmine hitap eden tesisler, yukarıda belirtilmiş olan restoran, havuz, GYM, disko ve laha pek çok yan tesisleri bünyesinde barındırmak ve yapılan charter seferlerinin getirdiği urist sayısını karşılayabilmek zorundadır. Bu nedenle, oda sayıları genellikle 60-70 ile 300- 50 arasındaır. Bu sayıların altında ve üstünde kapasiteye sahip tesisler de mevcuttur. Bütün u alanları içermek ve yüksek yatak kapasitelerine sahip olmak durumunda olan oteller ve atil köyleri gibi yapılar, içerdikleri yoğun fonksiyonlar doğrultusunda irileşen kitlelere sahip olmaktadırlar. Kitleler büyüdükçe, insan ölçeğinin çok üzerinde yapılar ortaya çıkmaktadır. Bu yapılar, sosyal çevreye kapalı olması (içe dönük yapısı) nedeniyle de kendi bağımsız dnyalarını kurmaktadırlar.

Türkiye 1980'li yıllardan itibaren turizmde büyük bir atılım içine girmiştir. Bu tarihten itibaren yapılan tüm beş yıllık planlama çalışmalarında turizmin geliştirilmesi ile ilgili kararlar yer almıştır. Ekonomik olarak yüksek gelir getirme potansiyeline sahip bir sektör olan turizmden, kısa sürede alınabilecek en yüksek payı hedefleyen Türkiye, kitle turizmine yönelmiş ve çalışmalarını bu doğrultuda yürütmeye başlamıştır. Öncelikli olarak, hızlı gelir getirecek bölgelerde turizm geliştirilmeye başlanmıştır. Güney Antalya ve Side gibi pek çok gelişim projesi hayata geçirilmiş, ATAK altyapı projesi uygulanmaya konmuştur. Ancak bu projeler, hızla artan turizm tesislerini ve getirdikleri altyapı baskısını karşılamada yetersiz kalmıştır. Pekçok kıyı bölgelerimiz plansız ve kontrolsüz bir gelişme göstermiştir. Akdeniz ve Ege kıyılarımız özellikle başta olmak üzere, tüm kıyılarımız yanyana ve birbirleri ile görsel anlamda tamamiyle ilişkisiz yapılarla dolup taşmıştır. Bu tesisler, tam planlanmamış ve

amamlanmamış altyapı çalışmaları nedeniyle bölgenin kaynaklarını tüketmiş ve plansız gelişmeleri ile de çevresel dokuya görsel anlamda önemli zararlar vermişlerdir. Bu ararlardan en fazla etkilenen kentlerin başında da Alanya gelmektedir.

Alanya, 1987 yılında Turizm Teşvik Kanunu'nun sağladığı olanaklarla turizm merkezi ilan edilmiş ve bu tarihten itibaren hızla yapılaşmaya başlamıştır. Ancak, ekonomik anlamda lesteklenen Alanya, kent planlaması yönünden aynı desteği görememiş ve bugüne kadar plansız ve çarpık bir gelişme örneği sergilemiştir. Bu bölgedeki rantın yükselmesi ile beraber nuz ve portakal bahçeleri hızlı bir şekilde yok olmaya başlamıştır.

Alanya kentinin öncelikli olarak, merkez bölgesi ve hava alanına yakınlığı nedeniyle Antalya'ya doğru olan kıyı bandı yoğun bir şekilde yapılaşmış, bu bölgeler doldukça gelişim Gazipaşa'ya doğru olan doğu kıyılarına doğru devam etmiştir. Bugün Antalya-Manavgat-Alanya-Gazipaşa arasındaki kıyı bölgelerimiz, birbiri ardısıra dizilmiş sayısız tesis ile dolmuş durumdadır. Bu kontrolsüz gelişimin, eski Alanya kent dokusunu öldürdüğü, kenti şehirleştirdiği ve kıyı bandı ile Toros Dağları'nın doğal ilişkisini keserek kıyımın yok olmasına neden olduğu, tezin altıncı bölümünde verilen Alanya kenti genel görünüm fotoğrafları ile açıkça anlaşılabilmektedir. Bu fotoğraflarda ve tekil bazda verilen yapısal örneklerde görüldüğü gibi kent merkezi ve doğu kıyıları rantın yükselmesi ile apartmandan bozma turizm yapılarıyla dolmuş durumdadır. Bu yapılar çevrenin görsel bütünlüğünü bozmakta ve kentin silüetine olumsuz etki yapmaktadırlar. Bugün Alanya, oldukça fazla sayıda niteliksiz yapıyı bünyesinde barındıran bir yarı şehir görünümündedir.

Tüm bu çalışmalar kapsamında anlatılmaya çalışıldığı ve sonuç bölümünde de değinilmiş olduğu üzere, plansız bir kitle turizmi anlayışının ülkemize fayda mı yoksa uzun vade de zarar mı getireceğinin düşünülmesi gerekmektedir. Kitle turizmine hizmet eden tesisler, kışın bomboş veya kapalı olarak durmakta ve tüm kıyı kentlerimizin kentsel ve doğal dokusunu bozmaktadır. Türkiye; doğal, tarihsel ve sosyal yönden oldukça zengin bir ülkedir. Kitle turizmi; tek çözüm olarak düşünülmemeli, hem mevcut tesislerin uzun dönemli kullanımını sağlayacak çalışmalar yapılmalı, hem de alternatif turizm dalları araştırılmalı ve hayata geçirilmelidir. Bu sayede yeni yapılacak otel, tatil köyü gibi devasa ölçekli yapıların azaltılması mümkün olabilecek, kıyılarımızdaki bozulmanın daha fazla artmasının da önüne geçilmiş olacaktır.

YNAKLAR

- oğlu, K., (1989), Turizm Gelişme Süreci İçinde Yerel Yönetimleri İşlevleri, Ankara, Çeştepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- nya Tarih ve Kültür Seminerleri, (1996), ALSAV, Alanya
- SAV Dergisi, (1996), sayı: 1-2
- .SAV Dergisi, (1997), sayı: 3-4
- .SAV Dergisi, (1999), sayı: 6
- rupa Ekonomik Topuluğu Araştırmasının Sonuçları, Avrupalıların Tatilleri
- yer, M. Z., (1992), Turizme Giriş, İşl. Fak.Yayınları No:253, İşl. Fak. Yayın No:148, anbul
- lut, E., "Türk Turizminin Dünyadaki Yeri ve Dış Ödemeler Bilançosuna Etkisi", Gazi niversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
- ubuk, M., (1981) Turizmin, Dinlenme-Eğlenme ve Boş Zamanları Değerlendirme ile ütünleşmesi, Yeniden Tanım Denemesi ve Turizm Planlamasında Sistemli Bir Yaklaşım, oktora Tezi, Mimar Sinan ÜniversitesiŞehircilik Bilim Dalı
- inçer, F., (1991), Seyahat Olayının İktisadi Gelişimi, Turizm Yıllığı 1991, Türkiye ıalkınma Bankası
- Doğan, E. ve Erginöz, A., (1997), Türkiye'de Kıyı Alanları Yönetimi, Arion Yayınevi
- Dörtlük, K., (1988), Alanya, NET Turistik Yayınlar Sanayi, Alanya
- Ekinci, Y. ,Doğdu A., (1992), Planlı Dönemlerde Türk Turizmine Bakış: 1963-1990
- Güleç, S., (1986), "Yumuşak turizm ve Doğa Koruma", Turizm'de Yatırım Projeleri
- Gültay, N., (1992), Çevresel Eğimler Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Gençlik Turizmi Kavramının Gelişmesine Etkileri, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müd., Ankara
- Himmetoğlu, A. , Brotherton, R., Turizmin Gelişmesi İçin Bir Alternatif: Özel İlgi Turizmi,
- İçöz, O., (1988), Türkiye'ye Yönelik Uluslararası Turizm Talebini Belirleyen Etkenler, Turizm Yıllığı, 1988, 1989
- İçöz, O., (1993), Turizm Sektöründe Plan ve Programlarının Önemi, Turizm Yıllığı, 1993
- Karaman, S.,Yabancı Turist Profili
- Kearney, E. P., Turizm Politik Haritasını Yeniden Çizmek Avrupa'ya Bakış

- orça, P., (1989), Kıyı Alanlarında Turizm Patlamasına Yönelik Bir Araştırma
- onyalı, İ., (1946), Alanya, Ayaydın Basımevi, İstanbul
- ozak, M., Türkiye’de Turistik Arz İle İlgili Bazı Ekonomik Değişkenlerin Dış Turizm zerine Etkisi
- urt, C. A. , Karaman, S., Global ve Bölgesel Düzeyde Uluslararası Turizm Hareketleri ve ürkiye
- ültür ve Turizm Bakanlığı Planlama ve Yatırım Dairesi Başkanlığı Araştırma Grup aşkanlığı, (1982), Oniki Öncelikli Yerleşim Merkezi
- anquar, R., (1991), Turizm Seyahat Sosyolojisi, İletişim Yayınları
- öschburg, W., (1998), Seyahatin Kültür Tarihi, Dost Kitabevi
- anisa k., (2001), Türkiye’deki Turizm Olgusu Çerçevesinde Alanya’nın Fiziksel ve Kentsel örünlarına İlişkin Bir İrdeleme, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen ilimleri Enstitüsü
- Mathieson, A. ve Wall, G., (1982), Tourism-Economic, Physical and Social Impacts, ongman
- Mills, E. D., (1983), Design For Holidays and Tourism, Butterworths Design Series
- Oktaç, İ. Ç., (1997), Güncel Turizm Yönelimi İçinde Kongre Turizmi ve İstanbul ,Ankara, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
- Olalı, H., Timur, A., (1988), Turizm ekonomisi, İzmir
- Olalı M. Nazilli S. , Kırıcıoğlu N. ve Sümer M., (1983), Dış Tanıtım ve Turizm, Ankara
- Özhan, E., Türkiye’de Kıyasal Kaynakların Turizm Amaçlı Kullanımı Üzerine Bir Değerlendirme, Ankara, ODTÜ. Kıyı ve Liman Mühendisliği Araştırma Merkezi
- Özgüç, N., (1998), Turizm Coğrafyası: Özellikler-Bölgeler, Çantay Kitabevi
- Resmi Gazete, (2000) Sayı 24231
- Sancar, F. H., (1986), “Sürdürülebilir Kalkınma ve Turizm: Özgün Değerlerin Korunması ve Geliştirilmesi,” Visconsin Üniversitesi
- Selwyn, T.,(1996), The Tourist Image-Myths and Myth making in Tourism, British Library
- Sezgin, O. M., (2001), Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı, Ankara, Detay Yayıncılık
- Siper, B. T., Avrupa Topluluğuna Entegrasyonumuzun Türk Turizmine Etkileri
- Soykan, F. B., (1993) Bazı Turistik Göstergelere Göre Türkiyede Turizmin Coğrafi Dağılımı ve Aylar İtibari İle Özellikleri, Turizm Coğrafyası: Özellikler Bölgeler, Turizm Yılığ, 1993

- opuzlu, F. K., (1988), Turistik Alanlarda Kontrolsüz Gelişme ve Alanların Taşıma Kapasiteleri, Turizm Yıllığı, 1988, 1989
- oros, A., (1992), Gençlik Turizminde Kavramsal Çerçeve ve Türkiye’de Temel İhtergereler, Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara
- oskay, T., (1983), Turizm- Turizm Olayına Genel Yaklaşım, İstanbul, Der yayınları
- urizm Bakanlığı, (1992), Turizm Yıllığı
- urizm El Kitabı, (1990), Türkiye Kalkınma Bankası
- urizm İstatistikleri Bülteni, (2000), Turizm Bakanlığı Araştırma Daire Başkanlığı
- urizm ve Tanıtma Bakanlığı, (1981), Güney Antalya Turizm Gelişim Projesi
- urizm ve Tanıtma Bakanlığı, (1972), Side ve Çevresi Turistik Düzenleme Projesi
- urizm Yatırım ve İşletmeleri Yönetmeliği Turizm Endüstrisi ’94, Ekin Yazım Merkezi
- utar, E., (1990), Turizm Sektöründe Yabancı Sermaye Yatırımlarının Gelişimi, Anadolu Üniversitesi
- Türkiye’de Son 10 yılda Turizm Yapıları Uygulamaları Sempozyumu Bildirileri, İstanbul, Net Yapı AŞ.
- Türsab, (1998), Dünya’da ve Türkiye’de Seyahat Endüstrisi
- Unutmaz, G., (1994), Kaplıca Turizmi, İstanbul, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm Anabilim Dalı
- Uslu, O., Turizm ve Çevresel etkileri
- Usta, Ö., (1998), Turizm Olayına ve Turizm Politikalarına Yapısal Yaklaşım, İstanbul
- Yaman, Z., (1994), Alanya’nın Turizm Kapasitesinin Analizi, ALTİD Yayınları
- Yarcan, Ş., (1995), Turizm Endüstrisinin Yapısı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi
- Yarcan, Ş., (1996), Türkiye’de Turizm ve Uluslararasılaşma, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi
- Yaşar, İ., (1996), İç Turizmin Geliştirilmesine Yönelik Ayvalık Yöresinde Bir Uygulama, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı
- Yerliuyurt, B., (2002), Kent Kinliği, Kent Estetiği ve Turizm Olgusu Paralelinde Değişen Alanya’nın, Kentsel Estetik Sorunları Üzerine İrdelemeler ve Örnek Alan Olarak Seçilen Atatürk Caddesi ile İlgili Öneriler, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

- etkin, H., (1997), Dünden Bugüne Alanya, Seçil Ofset Basımevi, Alanya
- İlmaz, Y., (1987), Sosyal Turizm ve Ülkemizdeki Boyutu, Turizm Yıllığı, 1987

İNTERNET KAYNAKLARI

- 1] <http://www.alanyahotels.com>
- 2] <http://www.altid.com.tr>
- 3] <http://www.anatoliajournal.com/atad>
- 4] <http://www.antalyaconvention.org/>
- 5] [http://www.denizce.com/kiyi kanunu.asp](http://www.denizce.com/kiyi_kanunu.asp)
- 6] <http://www.populations.com/>
- 7] <http://www.turizmgazetesi.com>
- 8] <http://www.turizm.gov.tr>
- 9] <http://www.wto.com>

EKLER

- Ek1. Dünya turizminin turist varışlarına göre bölgesel durumu
- Ek2. Gelen turist sayısına göre dünyanın önde gelen ülkeleri
- Ek3. Turizm gelirlerine göre dünyanın önde gelen ülkeleri
- Ek4. Türkiye'ye gelen yabancı sayısı ve dünya turizm hareketleri içindeki yüzde payı (1985-1993)
- Ek5. Turist sayısının yıllara göre değişimi
- Ek6. Turizm gelirinin yıllara göre değişimi
- Ek7. Türkiye'nin Dünya ve Avrupa turizmi içindeki yeri
- Ek8. Yabancı sermaye izinlerinin AT ülkelerine göre dağılımı
- Ek9. Türkiye'ye gelen turistlerin Dünya'daki bölgelere göre dağılımı
- Ek10. Türk turizm sektöründe yabancı sermaye

EKLER

Ek1. Dünya turizminin turist varışlarına göre bölgesel durumu (Turizm Bakanlığı)

Bölge	Bölgenin Dünya Tolamındaki Payı (%)						
	1950	1960	1970	1980	1990	1995	1996
AVRUPA	66,6	71	74,7	70	59,5	59,2	58,7
AMERİKA	29,8	25,2	19,1	19,6	20,5	19,5	19,5
ORTADOĞU	0,8	2	1,7	2	2,9	2,4	2,6
AFRİKA	2	0,6	1,4	2,2	3,4	3,4	3,3
DOĞU ASYA VE PASİFİK	—	—	—	5,6	10,6	14,7	15,1
GÜNEY ASYA	—	—	—	0,6	0,8	0,8	0,8

Ek2. Gelen turist sayısına göre dünyanın önde gelen ülkeleri (Özgüç)

1990	1995	1996	Ülke	Turist (bin)		
				1990	1995	1996
1	1	1	FRANSA	50.497	60.110	61.500
2	2	2	A.B.D.	39.363	43.385	46.325
3	3	3	İSPANYA	34.085	3.934	41.295
4	4	4	İTALYA	26.679	31.052	35.500
12	6	5	ÇİN	10.484	23.368	26.055
7	5	6	İNGİLTERE	18.013	24.008	25.800
8	8	7	MEKSİKA	17.176	20.162	21.732
5	7	8	MACARİSTAN	20.510	20.690	20.670
28	9	9	POLONYA	3.400	19.200	19.420
10	11	10	KANADA	15.209	16.896	17.345
16	12	11	ÇEK CUMHURİYETİ	7.278	15.500	17.205
6	10	12	AVUSTURYA	19.011	17.173	16.641
9	13	13	ALMANYA	17.045	14.847	15.070
19	15	14	HONG KONG	6.581	10.200	11.700
11	14	15	İSVİÇRE	13.200	11.500	11.097
14	17	16	PORTEKİZ	8.020	9.706	9.900
13	16	17	YUNANİSTAN	8.873	10.130	9.725
—	18	18	RUSYA FED.	—	9.262	9.678
24	20	19	TÜRKİYE	4.799	7.083	7.935
15	19	20	MALEZYA	7.446	7.469	7.742
		1_20		329.669	411.065	430.801
			DÜNYA TOPLAMI	458.278	566.384	591.864

Ek3. Turizm gelirlerine göre dünyanın önde gelen ülkeleri (Özgüç)

1990	1995	1996	Ülke	1990	1995	1996
1	1	1	A.B.D.	43.007	61.137	64.373
4	4	4	İSPANYA	18.593	25.343	28.428
2	2	2	FRANSA	20.185	27.527	28.241
3	3	3	İTALYA	20.016	27.451	27.349
5	5	5	İNGİLTERE	14.940	19.133	20.415
6	6	6	AVUSTURYA	13.410	14.618	15.095
7	7	7	ALMANYA	11.471	12.810	13.168
11	8	8	HONG KONG	5.032	9.604	11.200
25	10	9	ÇİN	2.218	8.733	10.500
8	9	10	İSVİÇRE	7.411	9.459	9.892
12	11	11	SİNGAPUR	4.596	8.212	9.410
9	12	12	KANADA	6.339	8.012	8.727
13	13	13	TAYLAND	4.326	7.664	8.600
14	14	14	AVUSTRALYA	4.088	7.100	8.264
65	15	15	POLONYA	358	6.400	7.000
10	16	16	MEKSİKA	5.467	6.164	6.898
21	21	17	TÜRKİYE	3.225	4.957	6.536
18	19	18	GÜNEY KORE	3.559	5.579	6.315
15	18	19	BELÇİKA	3.721	5.719	5.893
16	17	20	HOLLANDA	3.636	5.762	5.877
		1_20	TOPLAMI	195.598	281.384	302.181
			DÜNYA TOPLAMI	266.207	393.278	423.022

Ek4. Türkiye'ye gelen yabancı sayısı ve dünya turizm hareketleri içindeki yüzde payı (1985-1993) (Turizm İstatistikleri Bülteni)

Tablo:6

Türkiye'de Gelen Yabancı Sayısı ve

Dünya Turizm Hareketleri İçindeki Yüzde Payı (1985-1993)

Yıllar	Türkiye'ye Gelen Yabancı Sayısı	Dünya Turist Sayıları İçindeki Yüzde Payı	
1985	2.614.924	%	0,6
1988	4.172.724	%	1,0
1990	5.389.308	%	1,2
1991	5.517.897	%	1,2
1992	7.076.096	%	1,5
1993	6.500.000	%	1,3

Kaynak: Turizm İstatistikleri Bülteni

Ek5. Turist sayısının yıllara göre değişimi (Turizm İstatistikleri Bülteni)

TURİZM GELİRİ (MİLYAR \$)						
	(1)	(2)	(3)	(1) / (2)	(1) / (3)	(2) / (3)
	TÜRKİYE	AVRUPA	DÜNYA	%	%	%
1991	5,5	285,6	463,6	1,9	1,2	61,6
1992	7,1	305,1	503,1	2,3	1,4	60,6
1993	6,5	311,8	517,9	2,1	1,3	60,2
1994	6,7	328,4	546,5	2	1,2	60,1
1995	7,7	338,5	567,4	2,3	1,4	60
1996	8,6	353,7	599	2,4	1,4	59
1997	9,1	370,6	619,7	2,5	1,5	59,8
1998	9,2	381,9	636,7	2,4	1,4	60
1999	6,9	379,8	649,9	1,8	1,1	58,4
2000	9,6	403,3	698,3	2,4	1,4	57,8
1991-2000 YILLIK ORT. BÜYÜME (%)	6,4	3,9	4,7			

Ek6. Turizm gelirinin yıllara göre değişimi (Turizm İstatistikleri Bülteni)

	(1)	(2)	(3)	(1) / (2)	(1) / (3)	(2) / (3)
	TÜRKİYE	AVRUPA	DÜNYA	%	%	%
1991	2,7	139,5	267,6	1,9	1	52,1
1992	3,6	163,7	310,8	2,2	1,2	52,7
1993	4	160,5	317,8	2,5	1,3	50,5
1994	4,3	175,4	347,8	2,5	1,2	50,4
1995	5	211	407,3	2,4	1,2	51,5
1996	5,7	221,5	437,9	2,6	1,3	50,6
1997	7	221,9	440	3,2	1,6	50,4
1998	7,2	232,3	443	3,1	1,6	52,4
1999	5,2	233,1	455,2	2,2	1,1	51,2
2000	7,6	245,2	475,8	3,1	1,6	51,5
1991-2000 YILLIK ORT. BÜYÜME (%)	12,2	6,5	6,6			

TURİZM GELİRİ (MİLYAR \$)

Ek7. Türkiye'nin Dünya ve Avrupa turizmi içindeki yeri (Turizm İstatistikleri Bülteni)

Türkiye'nin Dünya ve Avrupa Turizmi İçindeki Yeri	DÜNYA'DA (1992)	AVRUPA'DA (1992)	KUZAY AKDENİZ TURİZMİNDE (1991)
Turist sayısı			
AVRUPA	% 60.5	%100	
Fransa	% 12.3	% 20.3	-
İspanya	% 7.6	% 12.5	% 39.9
İtalya	% 5.7	% 9.4	% 30.3
Türkiye	% 1.4	% 2.4	% 5.8
AMERİKA	% 21.5		
DOĞU ASYA PASİFİK	% 12.3		
Turizm gelirleri			
AVRUPA	% 52.8	%100	
Fransa	% 8.2	% 15.5	-
İspanya	% 7.5	% 14.2	% 39.5
İtalya	% 7.3	% 13.8	% 38.2
Türkiye	% 1.3	% 2.4	% 5.3
AMERİKA	% 27.5		
DOĞU ASYA PASİFİK	% 15.5		

Ek8. Yabancı sermaye izinlerinin AT ülkelerine göre dağılımı (DPT,1991)

Ülkeler	1986	1987	1988	1989	Milyon 1990	Milyon 1990(X)
AT Ülkeleri	105.5	201.1	383.8	907.1	1248.6	478.19
Almanya	45.3	63.9	94.4	120.5	137.9	119.58
Belçika-Lüksemburg	17.7	6.1	7.8	34.0	21.0	31.69
Danimarka	4.7	0.2	0.6	31.6	16.2	19.03
Fransa	8.3	21.0	73.6	251.2	655.0	88.36
Hollanda	2.4	12.7	39.2	99.2	68.9	45.52
İngiltere	21.9	72.0	125.5	279.2	279.9	46.00
İrlanda	0.0	0.1	0.0	1.9	0.34	0.45
İtalya	4.8	21.7	39.9	84.1	59.1	135.68
Yunanistan	0.1	0.2	0.6	0.7	0.6	0.99
İspanya	0.1	1.4	2.3	4.8	9.7	7.83
Portekiz	-	-	-	-	-	0.05

Ek9.Türkiye'ye gelen turistlerin Dünya'daki bölgelere göre dağılımı

	1998	%	1999	%	2000	%
OECD	6.299.501	64,6	4.327.681	57,8	6.681.384	64,1
Doğu Avrupa	2.331.674	23,9	2.097.614	25,5	2.422.692	23,2
Asya	928.902	9,5	889.666	11,9	1.102.209	10,6
Afrika	126.506	1,3	128.402	1,7	167.829	1,6
Latin Amerika	52.181	0,5	34.679	0,7	42.043	0,4
Diğer	13.933	0,1	9.243	0,1	11.996	0,1
TOPLAM	9.752.697	100	7.487.285	100	10.428.153	100

Ek10.Türk turizm sektöründe yabancı sermaye (DPT,1991)

Yıllar	Yabancı Sermaye	Turizmdeki	% Oranı
	Miktarı	Yabancı Sermaye	
1986	363.9	46.6	%13
1987	536.5	132.7	%25
1988	824.5	157.2	%19
1989	1470.5	255.7	%17
1990	1784.3	267.6	%15
1990	1011.32	142.83	%14

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi	21.02.1978	
Doğum yeri	İstanbul	
Lise	1988-1994	Kadıköy Kız Lisesi
Lisans	1994-1999	Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü
Yüksek Lisans	1999-2003	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Bina Araştırma ve Planlama Programı

Çalıştığı kurum(lar)

1997	Baytur İnşaat A.Ş.
1998-1999	Pema Planlama A.Ş.
2000-2003	Kayalar İnşaat A.Ş.